ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ - ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΡΑΜΑΣ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ_ ΚΑΙ_ ΑΝΑΔΕΙΞΗ _ΤΟΥ _ΑΡΧΑΙΟΥ _ΘΕΑΤΡΟΥ_ΤΗΣ_ΘΑΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΟΥ:

ΜΑΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ - ΠΑΤΕΡΑ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΡΑΜΑΣ

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ_ 2015

ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧ/ΚΟΣ Α.Π.Θ. - ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΔΕΔΟΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α.Π.Θ.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΘΕΣΗ

3.ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

4.ΑΝΑΛΥΣΗ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

4.1 Η μέθοδος της τεκμηρίωσης

4.2 Καταγραφή και τεκμηρίωση των αρχιτεκτονικών μελών

4.3 Κοίλο - Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης και όψιμων επεμβάσεων

4.4 Διερεύνηση γεωμετρικών χαρακτηριστικών & τεκμηρίωση αρχαίων κατασκευών κοίλου

4.4.1 Σειρές καθισμάτων - βήμα πλάτους κερκίδων

4.4.2 Κλίση κοίλου και υψομετρικό βήμα αναβαθμών

4.4.3 Στηθαίο αρένας – πόδιο κοίλου

4.4.4 Διερεύνηση διαζώματος

4.4.5 Υποδομές κατασκευών κοίλου

4.4.6 Κερκίδες – εδώλια

4.4.7 Κλίμακες

4.5 Παθολογία των κατασκευών

4.6. Οικοδομικές φάσεις

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ & Η ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

6. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

6.1 Στόχοι και αρχές της επέμβασης

6.2 Βασικοί άξονες δράσεων

6.3 Προτεινόμενες επεμβάσεις αποκατάστασης

Α. ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΚΑΤΩ ΖΩΝΗΣ ΚΟΙΛΟΥ

Α.1 Απόσπαση μεταλλικής κατασκευής

Α.2 Περιγραφή της προτεινόμενης επέμβασης

Α.3 Η διαχείριση του οικοδομικού υλικού του κοίλου

Α.3.1 Αναλυτική τεκμηρίωση χωροθέτησης πρωτότυπου υλικού (εδωλίων)

Α.3.2 Συντήρηση και συμπλήρωση αρχαίου οικοδομικού υλικού

Α.3.3 Νέα αρχιτεκτονικά μέλη

Α.4 Τεχνικά χαρακτηριστικά της επέμβασης

Α.4.1 Προεργασίες

Α.4.2 Κτιστές υποδομές εδωλίων

Α.4.3 Κερκίδες – Εδώλια

Α.4.4 Κλίμακες

Α.4.5 Πέρατα κοίλου – Χωμάτινα Πρανή

Β. ΗΠΙΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΑΝΩ ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

Γ. ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ (ΣΤΗΘΑΙΟ ΑΡΕΝΑΣ - ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΔΕΛΤΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ – ΤΑΥΤΙΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη διάρκεια της υλοποίησης του ενταγμένου στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2007-2013 έργου με τίτλο «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Αρχαίου Θεάτρου της Θάσου», επιστημονική υπεύθυνος του οποίου είναι η προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δράμας Μαρία Νικολαϊδου – Πατέρα, αποφασίστηκε η εκπόνηση συνολικής μελέτης τεκμηρίωσης των κατασκευών και αποκατάστασης του κοίλου του αρχαίου θεάτρου της Θάσου.

Τη μελέτη έχει αναλάβει ο Ιωάννης Βασιλειάδης, Αρχιτέκτονας Μηχανικός, με εμπειρία σε αποκαταστάσεις αρχαίων θεάτρων. Επιστημονικός σύμβουλος για την εκπόνηση της μελέτης είναι ο Γεώργιος Καραδέδος, Αρχιτέκτων - Αρχαιολόγος, ομότιμος καθηγητής Α.Π.Θ., ενώ πολύτιμη είναι η συμβολή των Στ. Γαλάνη, Γ. Μαυρίδη, Αρχιτεκτόνων, της τοπογράφου Δ. Κοϊμτζόγλου καθώς και όλου του υπόλοιπου επιστημονικού και εργατοτεχνικού προσωπικού που απασχολείται στο έργο.

Η αναγκαιότητα διερεύνησης της σκοπιμότητας υλοποίησης μιας επέμβασης στο κοίλο του αρχαίου θεάτρου προέκυψε από το γεγονός ότι η μόνη πρόβλεψη που υπάρχει για το κοίλο στο πλαίσιο του τρέχοντος έργου είναι η αντικατάσταση της φθαρμένης ξύλινης επικάλυψης στο μεταλλικό ικρίωμα που διαμορφώνει 13 σειρές καθισμάτων[1], ενώ τίθενται βασικά ζητήματα αλλοίωσης της μορφής του κοίλου από όψιμες επεμβάσεις, όπως και ζητήματα προστασίας – συντήρησης των διατηρούμενων αρχαίων κατασκευών και του αυθεντικού οικοδομικού υλικού.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η συστηματική ανάλυση των διατηρούμενων αρχαίων κατασκευών του κοίλου, η καταγραφή και τεκμηρίωση του οικοδομικού υλικού που ανήκει σε αυτό, η καταγραφή των επεμβάσεων που έγιναν κατά τον 20 αι. και η τεκμηρίωση των αλλοιώσεων που αυτές προξένησαν στο μνημείο. Βάσει αυτών αξιολογείται η υπάρχουσα κατάσταση και κρίνεται η σκοπιμότητα μιας πρότασης αποκατάστασης του κοίλου για την προστασία και συντήρηση των αυθεντικών μελών και των πρωτότυπων κατασκευών που διατηρούνται in situ, την ενίσχυση της αυθεντικότητάς του και την άρση των στοιχείων που αλλοιώνουν τη μορφή του.

2. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΘΕΣΗ

Το θέατρο της Θάσου κατασκευάστηκε βορειοανατολικά της αρχαίας πόλης σε επαφή με το τείχος (σχ.ΥΚ 01). Βρίσκεται σε μια φυσική πλαγιά στα όρια της κορυφογραμμής του λόφου, σε υψόμετρο 55 μ. και σε απόσταση 300 μ. από τη θάλασσα που εκτείνεται δυτικά. Εκμεταλλεύτηκε τη γένεση μορφολογικής πτύχωσης (μισγάγγειας), που διαμορφώνεται στον ορεινό όγκο και η οποία καταλήγει στο ανοιχτό λιμάνι μπροστά από τη βόρεια συνοικία του σύγχρονου οικισμού του Λιμένα (εικ.1).

Το κοίλο του θεάτρου (εικ.2) είναι στραμμένο προς τα βορειοδυτικά και εδράζεται μερικώς στο βόρειο τμήμα του σε βραχώδες υπόβαθρο αποτελούμενο από εναλλαγές διμαρμαρυγιακού λευκοκρατικού γρανίτη και διμαρμαρυγιακού γνεύσιου, ενώ στο νότιο και μεγαλύτερο σε επιφάνεια τμήμα του σε υλικά επίχωσης (μίγμα άμμου - αργίλου)[2]. Αναπτύσσεται σε τμήμα περιφέρειας μικρότερης του ημικυκλίου και τα πέρατά του (αναλήμματα), τα οποία εμφανίζονται ασύμμετρα, συγκλίνουν σε σημείο έκτος του κεντρικού άξονα του θεάτρου σχηματίζοντας μεταξύ τους γωνία 160ο μοιρών (σχ.ΥΚ 02).

Στο άνω τμήμα του κοίλου διατηρούνται τα ίχνη τεσσάρων κλιμάκων υπό γωνία 24ο μοιρών μεταξύ τους που διαμορφώνουν τις 3 κεντρικές κερκίδες. Μια εξ αυτών ενέχει θέσης κεντρικής, αν και παρουσιάζει απόκλιση από τον θεωρητικό άξονα του κοίλου κατά 4 μοίρες περίπου προς τα νότια.

Η διάμετρος της ορχήστρας που μορφοποιήθηκε κατά τη φάση μετατροπής του θεάτρου σε αρένα είναι 23,10 μ. Ένα μαρμάρινο στηθαίο, ύψους 1,85 μ., αποτελούμενο από μαρμάρινο τοιχοβάτη και μονολιθικούς ορθοστάτες υποδεικνύει το όριο μεταξύ κοίλου και ορχήστρας (εικ.3). Η μόνη κλίμακα που κατά την φάση αυτή βρίσκεται σε απευθείας σύνδεση με την ορχήστρα είναι η κεντρική, μάλιστα στο άνοιγμα που διαμορφώνεται στο στηθαίο διατηρούνται ίχνη της κιγκλιδωτής θύρας που το έφραζε (εικ.4).

Το κοίλο διαμορφώνει πόδιο στη βάση του υπερυψωμένο κατά 1,25 μ. περίπου από το επίπεδο της ορχήστρας. Αναπτύσσονταν σε 41-42 σειρές εδωλίων από τις οποίες διατηρούσε τμηματικά, πριν τις πρόσφατες επεμβάσεις, 19 σειρές στο άνω τμήμα του (23η έως 42η σειρά) (σχ.ΑΝ 01).

Το μεγαλύτερο μέρος των αρχιτεκτονικών μελών που χρησιμοποιήθηκαν στο κοίλο λιθολογήθηκε συστηματικά μετά την εγκατάλειψη του θεάτρου, όπως αποδεικνύει η αποκάλυψη καταλοίπων ασβεστοκάμινου στο κέντρο της ορχήστρας κατά τις ανασκαφές της περιόδου 1992-1995[3]. Η μεσαία ζώνη του κοίλου διατηρούσε ελάχιστα στοιχεία της λίθινης επικάλυψης κατά την αποκάλυψή της, ενώ τα λίγα εδώλια που βρέθηκαν στη βάση του κοίλου, κατά κανόνα διάσπαρτα, χρησιμοποιήθηκαν σε μια πρόχειρη επέμβαση ανάκτησης των τριών πρώτων σειρών από τον Δ. Λαζαρίδη το 1958 (εικ.5). Ακολούθησε μεγάλης κλίμακας επέμβαση στο κοίλο κατά την περίοδο 1997-2001 (εικ.6).

Η πλειονότητα των σωζόμενων εδωλίων είναι απλοί ορθογωνικής διατομής λιθόπλινθοι, ωστόσο στη βάση του κοίλου διατηρούνται και μέλη που φέρουν κοίλη διαμόρφωση στην εμπρόσθια πλευρά τους κάτω από το σε εξοχή στενό κατακόρυφο μέτωπο.

Το μέγεθος που αποκτά το κοίλο κατά τη ρωμαϊκή εποχή προϊδεάζει για ύπαρξη διαζώματος, ωστόσο δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να το πιστοποιούν. Στην άνω απόληξή του το κοίλο δεν ολοκληρώνεται ως ενιαία περιφέρεια κύκλου αφού στο βόρειο τμήμα του συναντά το τείχος του 5ου π.Χ. αιώνα και τέμνεται από αυτό. Αυτός

[1] Ν.Χατζηδάκης, Μ.Χατζή, Α.Βαλαβάνης, *Μελέτη αποκατάστασης και ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου της Θάσου*, 2010, σ.10

[2] Βλ. Μ. Αρβανιτάκης, *Γεωτεχνική έρευνα αρχαίου Θεάτρου Θάσου*,1992, σ. 15.

[3] Ζ. Μπονιας – J. Y. Marc, Το αρχαίο θέατρο της Θάσου. Ολοκλήρωση της ανασκαφής – Έναρξη της αναστήλωσης, *ΑΕΜΘ* 10Β (1996) 795-812,κυρίως 800.

είναι και ο λόγος που το μήκος του βορειοανατολικού αναλημματικού τοίχου είναι μικρότερο από το αντίστοιχο του νοτιοδυτικού. Τα ίχνη της βάσης λιθόκτιστου τοίχου που ακολουθεί τη χάραξη των καθισμάτων στο νοτιοανατολικό άκρο του μνημείου προσδιορίζουν και το πέρας του κοίλου κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Σώζονται δύο ακόμη καμπυλωμένοι τοίχοι που ακολουθούν την ομόκεντρη χάραξη ο εξωτερικός των οποίων είναι καλύτερα και σε μεγαλύτερο ύψος διατηρημένος. Αυτοί ορίζουν έναν άνετο ευρύ διάδρομο (2,3 μ.) στο πέρας του κοίλου που δεν αποκλείεται να διέθετε και κάποια μορφή επιστέγασης[4] (εικ.7). Εξάλλου είναι πολύ πιθανό η προσέλευση των θεατών να γινόταν από αυτήν την πλευρά κατά τη ρωμαϊκή εποχή, δεδομένου ότι η μετατροπή του θεάτρου σε αρένα και η τοποθέτηση προστατευτικού στηθαίου στη βάση του κοίλου δημιουργούσε αντικειμενική δυσκολία στην προσβασιμότητα των θεατών από το επίπεδο της ορχήστρας.

Στον άξονα του θεάτρου και σε συνέχεια της κεντρικής κλίμακας σώζεται ορθογωνική βάση διαστάσεων 2,1 x 2,8 μ., ελαφρά υπερυψωμένη από το δάπεδο του διαδρόμου, με βοτσαλωτή επίστρωση η οποία κατά τον J.-Y. Marc προέρχεται από Ναό (εικ.8).

Οι αναλημματικοί τοίχοι που ορίζουν τα πέρατα του κοίλου είναι κατασκευασμένοι στην ρωμαϊκή εποχή. Πρόκειται εξωτερικά για ισόδομες τοιχοποιίες, με εναλλαγή ψιλών και χαμηλών στρώσεων λιθόπλινθων, που για την ενίσχυση τους συνδυάζονται εσωτερικά με ασβεστόκτιστες αργολιθοδομές μεγάλου πάχους. Η σύνδεση των δυο στοιχείων υλοποιείται με διάτονους λίθους που επαναλαμβάνονται ανά 2-3 λίθους κάθε σειράς (εικ.9). Οι τοίχοι αυτοί σήμερα σώζουν 3-4 σειρές δόμων από την επιφάνεια της έδρασής τους[5].

Τα ορατά ερείπια της σκηνής σώζονται σε χαμηλό ύψος και ανήκουν στην ρωμαϊκή εποχή. Πρόκειται για ένα πλατυμέτωπο κτίσμα, γενικών διαστάσεων 18,50 x 6,00 μ. περίπου, στο οποίο διαμορφώνονται τρεις χώροι στο επίπεδο του ισογείου (υποσκήνιο) με αντίστοιχα ανοίγματα προς την ορχήστρα. Μπροστά από τον τοίχο της πρόσοψης και σε επαφή με αυτόν αναπτύσσονται πεσσοί από μαρμάρινους λαξευτούς λιθόπλινθους, που έφεραν την scenae frons της ανωδομής του σκηνικού κτιρίου. Δυτικά του κτιρίου διατηρούνται αναλημματικοί τοίχοι διαφόρων οικοδομικών φάσεων, ενώ στα πέρατα του προσκηνίου υφίστανται οικοδομικά κατάλοιπα από δυο δωμάτια κατά τη διεύθυνση των μαρμάρινων κατωφλιών, που ορίζουν τις εισόδους από τις παρόδους προς την ορχήστρα και τα οποία ανήκουν στην τελευταία οικοδομική φάση του κτιρίου.

Τέλος, διατηρείται in situ ο στυλοβάτης του προσκηνίου, καθώς και πλήθος διάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών, που ανήκουν στο προσκήνιο αλλά και στον ευρύτερο διάκοσμο της πρόσοψης του σκηνικού κτιρίου (εικ.10).

[4] Η αποκάλυψη των εν λόγω οικοδομικών καταλοίπων στο πέρας του κοίλου έγινε κατά τη διάρκεια των αναστηλωτικών εργασιών της περιόδου 1997-2001 από τον Ζ. Μπόνια. Βλ. σχετικά: Ζ. Μπόνιας, Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, στο: *Αρχαία Θέατρα της Μακεδονίας*, Διάζωμα & Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, Αθήνα, 2012, σ. 225-244 (231).

[5] Ν. Χατζηδάκης, Μ. Χατζή, Α. Βαλαβάνης, *Μελέτη αποκατάστασης και ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου της Θάσου*, 2010, σ.8

3. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

Η πρώτη ανασκαφική έρευνα στο θέατρο της Θάσου πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 1864 από τον Emmanuel Miller. Η ανασκαφή αυτή έφερε στο φως αρκετά στοιχεία του θεάτρου, όμως προκάλεσε και καταστροφές, καθώς οι κατασκευές της ανωδομής του κτιρίου της σκηνής θεωρήθηκαν μεσαιωνικές.

Η πρώτη συστηματική ανασκαφή του θεάτρου άρχισε το 1920 από τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή των Αθηνών με τους R. Dreyfus και L. Renaudin, κατά την οποία αποκαλύφθηκε το κτίριο της σκηνής (εικ.11), ο στυλοβάτης του προσκηνίου καθώς και τμήμα της ορχήστρας[6]. Οι έρευνες συνεχίσθηκαν το 1921 από τους G. Daux και A. Salac, με αρχιτέκτονα τον J. Replat. Αποκαλύφθηκε το σύνολο της ορχήστρας όπου βρέθηκαν μέλη του στηθαίου της αρένας για τα οποία γίνεται μια πρώτη απόπειρα ερμηνείας και ανασύνθεσης από τον Replat. Κατά τη τελευταία χρονιά των ανασκαφικών ερευνών αυτής της περιόδου, το 1922, οι αποχωματώσεις επεκτάθηκαν και στη βάση του κοίλου, όπου αποκαλύφθηκαν η κεντρική κλίμακα και τα διατηρούμενα στις πρώτες σειρές του κοίλου εδώλια[7] (εικ. 12,13).

Το 1957 άρχισαν εργασίες καθαρισμού και ανασκαφικές έρευνες από τους Δ. Λαζαρίδη και F. Salviat. Αποκαλύφθηκαν πλήρως οι σωζόμενες κερκίδες του κοίλου (εικ.14) και ανασκάφηκαν οι πάροδοι. Ο Λαζαρίδης στο πλαίσιο της έναρξης του «Φεστιβάλ Φιλίππων – Θάσου» προσπάθησε να προετοιμάσει το θέατρο Θάσου, όπως και το θέατρο Φιλίππων, για να δεχθεί παραστάσεις, με την πλήρη ανάκτηση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων και τοπικές επεμβάσεις αναδόμησης στην ευρύτερη περιοχή της βάσης του κοίλου με αρχαίο οικοδομικό υλικό που βρέθηκε διάσπαρτο εκεί (εικ.15). Πέραν των τριών πρώτων σειρών που ανακτήθηκαν πλήρως, στο υπόλοιπο κοίλο, μεταξύ των σωζόμενων εδωλίων, τοποθετήθηκαν καθίσματα από λυόμενες μεταλλικές κατασκευές τύπου dexion και επικάλυψη ξύλινων σανίδων (εικ.16). Στο πλαίσιο της επιστημονικής έρευνας σχετικά με το θέατρο την περίοδο αυτή δημοσιεύονται δυο μελέτες των F. Salviat και P. Bernard που ασχολούνται κυρίως με το σκηνικό οικοδόμημα και ιδιαίτερα με το προσκήνιο.

Το 1975 επανατοποθετούνται τα σωζόμενα τμήματα του στηθαίου της αρένας, καθώς και ο μόνος σωζόμενος ακέραιος κίονας του προσκηνίου επί του υφιστάμενου στυλοβάτη (εικ.17).

Το 1984 αποφασίστηκε αναστολή των παραστάσεων, καθώς παρουσιάστηκαν ολισθήσεις των κατασκευών dexion και των αρχαίων μαρμάρων εξαιτίας της ανάπτυξης του ριζικού συστήματος των πεύκων που υπήρχαν στο κοίλο.

Το 1988 συντάχθηκε μελέτη «Αποκατάσταση και αξιοποίηση του θεάτρου Θάσου» από τον αρχιτέκτονα Ν. Παπαγιαννάκο, στην οποία συμπεριλαμβάνονταν πρόταση αποκατάστασης του κοίλου και αναστήλωσης του προσκηνίου. Αυτή στηρίχθηκε στις συστηματικές αποτυπώσεις που διενήργησε η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 με υπεύθυνο αρχιτέκτονα τον T.Kozelj, οι οποίες συνεχίστηκαν και κατά την

[6] Ch. Picard, Fouilles de Thassos, *BCH* 45 (1921)108-112.
[7] G. Daux et A. Laumonier, Fouilles de Thassos, *BCH* 47 (1923) 336-342.

δεκαετία του 1990 ώστε να τεκμηριωθούν τα ευρήματα των ανασκαφικών εργασιών που διενεργήθηκαν ειδικά στο κτίριο της σκηνής (σχ.ΑΝ01).

Το 1992 η ΙΗ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, σε συνεργασία με τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, πραγματοποίησε ανασκαφικές έρευνες στο κοίλο, στην ορχήστρα και στο κτίριο της σκηνής (εικ.18). Βάσει των ανασκαφικών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στη σκηνή εκπονήθηκε «Μελέτη Στερέωσης της σκηνής του θεάτρου», που υλοποιήθηκε κατά τα έτη 1995-96 και αφορούσε την αντιστήριξη και ενίσχυση των αναλημματικών τοίχων της σκηνής και τμήματος του τοίχου στήριξης της νότιας παρόδου. Το 1995 συντάχθηκε από τον Ν. Παπαγιαννάκο οριστική μελέτη «Αναστήλωση-στερέωση του κοίλου του Αρχαίου Θεάτρου της Θάσου και προστασία του κατά την προβλεπόμενη διάθεσή του για παραστάσεις».

Το αναστηλωτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε κατά την περίοδο 1997-2001 βασίστηκε σε αυτή τη μελέτη και άλλαξε ριζικά την εικόνα του κοίλου. Κόπηκαν τα δέντρα που υπήρχαν σε αυτό (εικ.19) και μετακινήθηκαν από το μεσαίο τμήμα του κοίλου τα σωζόμενα εδώλια για να χρησιμοποιηθούν σε συμπληρώσεις υψηλότερων βαθμίδων καθισμάτων. Στη θέση τους δημιουργήθηκαν με μεταλλικά ικριώματα και ξύλο δεκατρείς βαθμίδες νέων καθισμάτων (εικ.20). Στο κτίριο της σκηνής τοποθετήθηκαν μεταλλικές κατασκευές που διαμορφώνουν δάπεδα προσβάσιμα από το κοινό στους τρεις επάλληλους χώρους της στάθμης του ισογείου, καθώς και σκάλες πρόσβασης στη δυτική πλευρά του κτιρίου.

Με τη μορφή αυτή λειτούργησε το θέατρο έως το 2010, οπότε υποβλήθηκε νέα μελέτη αποκατάστασης στη ΔΑΑΜ η οποία εγκρίθηκε από το ΚΑΣ. Με τη μελέτη αυτή, η οποία εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα Ν. Χατζηδάκη, εντάχθηκε το έργο το καλοκαίρι του 2011 στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2007-2013. Περιλαμβάνει την αναστήλωση του προσκηνίου και των αναλημματικών τοίχων των παρόδων, έργα υποδομών και κατασκευή βοηθητικών κτιρίων, ώστε ο χώρος να είναι επισκέψιμος και να είναι δυνατή η λειτουργία του για την πραγματοποίηση παραστάσεων.

Κατά την υλοποίηση του έργου ωστόσο διαπιστώθηκαν από την επιστημονική ομάδα επίβλεψης (Μ. Νικολαίδου - Πατέρα, Γ. Δέλλιος, Μ. Παπαδόπουλος, Δ. Μεγγίδης, Δ. Κοιμτζόγλου), τον επιστημονικό σύμβουλο κ. Γ. Καραδέδο και τον Διευθυντή Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του ΥΠΟΠΑΙΘ κ. Δ. Σβολόπουλο αδυναμίες και ελλείψεις στην μελέτη, που οδήγησαν σε τροποποιήσεις και συμπληρωματικές μελέτες, απαραίτητες για την ορθή και ασφαλή αναστήλωση και λειτουργία του θεάτρου.

Υπό αυτό το πρίσμα κρίθηκε απαραίτητη η περαιτέρω επιστημονική διερεύνηση του προσκηνίου του αρχαίου θεάτρου. Έτσι ανατέθηκε στον μεταπτυχιακό φοιτητή Γ. Μαυρίδη, η εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας με θέμα την αναστήλωση του προσκηνίου του θεάτρου της Θάσου στο πλαίσιο της φοίτησής του στο Δ.Π.Μ.Σ. «Προστασία Μνημείων» του Α.Π.Θ. υπό την επίβλεψη του ομότιμου καθηγητή Α.Π.Θ. Γ. Καραδέδου. Στη συνέχεια ομάδα αποτελούμενη από τους Γιάννη Βασιλειάδη, Γιώργο Καραδέδο και Γιώργο Μαυρίδη, αρχιτέκτονες - αναστηλωτές με την επικουρία της επιστημονικώς υπεύθυνης του έργου Μ. Νικολαίδου - Πατέρα επεξεργάστηκαν τα στοιχεία και κατέληξαν στην οριστική πρόταση αποκατάστασης του προσκηνίου. Τη στατική μελέτη εκπόνησαν οι Μηνάς Παπαδόπουλος και Βασιλάκης Φλεντζούρης, πολιτικοί μηχανικοί.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

4.1 Η μέθοδος της τεκμηρίωσης

Σε πρώτη φάση έγινε συλλογή όλου του διαθέσιμου υλικού που αφορά το κοίλο του θεάτρου και θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάλυση – τεκμηρίωση των αρχαίων κατασκευών. Συγκεντρώθηκε η σχετική με το θέατρο βιβλιογραφία, παλαιότερες αποτυπώσεις, μελέτες που αφορούν το θέατρο και φωτογραφίες αρχείου. Συγκεκριμένα αποδελτιώθηκαν οι δημοσιεύσεις των κύριων μελετητών του θεάτρου (Ch. Picard, G. Daux, Δ. Λαζαρίδης, F. Salviat, P. Bernard, J.-Y. Marc, Z. Μπόνιας), λήφθηκαν υπ' όψιν οι μελέτες του αρχιτέκτονα Ν. Παπαγιαννάκου (1988,1994) για το κοίλο του θεάτρου (εικ.21) και οι διαθέσιμες αποτυπώσεις του μνημείου καθ' όλη αυτήν την μακρά περίοδο έρευνας. Συγκεκριμένα λήφθηκαν υπ' όψιν η αποτύπωση του L. Renaudin (1920) (εικ22), η αποτύπωση που έπεται της ανασκαφής στο άνω τμήμα του κοίλου από τον Δ. Λαζαρίδη (1957-1961) (εικ.23), καθώς και η λεπτομερής αποτύπωση του κοίλου από τον T. Kozelj αρχιτέκτονα της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής (1985,1992). Τέλος συγκεντρώθηκε φωτογραφικό υλικό από το αρχείο της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής και το αρχείο της ΙΗ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Καβάλας που καλύπτουν όλες τις χρονικές περιόδους των ανασκαφών και επεμβάσεων στο θέατρο από το 1921 και μετά. Παράλληλα, έγινε ψηφιακή αποτύπωση του κοίλου με 3D laser scanner και υλοποιήθηκαν χωροσταθμήσεις με total station σε όλο το εύρος του κοίλου[8]. Τα παράγωγα των παραπάνω ενεργειών σε συνδυασμό με επίγειες αρχιτεκτονικές μετρήσεις οδήγησαν στη γεωμετρική απόδοση (αποτύπωση) της υπάρχουσας κατάστασης (σχ. ΥΚ02,03,04,05). Εκτός αυτών διενεργήθηκε έρευνα πεδίου για την καταγραφή και αναγνώριση των αρχιτεκτονικών μελών και την τεκμηρίωση των υφιστάμενων κατασκευών.

Η ιδιαιτερότητα της περίπτωσης του κοίλου του θεάτρου της Θάσου έγκειται στο γεγονός ότι έχει υποστεί ήδη δυο όψιμες μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις (1957,1997-2001), οι οποίες έχουν επιφέρει αλλαγές και αλλοιώσεις στα αρχικά αρχαιολογικά δεδομένα. Επομένως πέραν της τεκμηρίωσης των αρχαίων κατασκευών, όπου αυτές διατηρούνται, πρέπει να γίνει κατανοητή η αλληλουχία των επεμβάσεων που συντελέσθηκαν, να ταυτιστούν τα μέλη και να αντιπαραβληθεί η θέση εύρεσης με τη σημερινή θέση του αρχαίου οικοδομικού υλικού με βάση τα στοιχεία τεκμηρίωσης που είναι διαθέσιμα.

Στο πλαίσιο αυτής της διερεύνησης υλοποιήθηκαν τα εξής:

Α) Γεωμετρική αποτύπωση του κοίλου για την παραγωγή γενικών αρχιτεκτονικών σχεδίων (κατόψεις, όψεις, τομές) Αποδόθηκε σχεδιαστικά η υπάρχουσα κατάσταση των κατασκευών του κοίλου προκειμένου να διερευνηθούν οι σχέσεις των υφιστάμενων αρχιτεκτονικών μελών και των λοιπών κατασκευών, καθώς και η γεωμετρία του.

[8] Οι εργασίες αυτές, οι οποίες αποτέλεσαν αξιόπιστο υπόβαθρο για την αποτύπωση του κοίλου, υλοποιήθηκαν από την τοπογράφο Δήμητρα Κοϊμτζόγλου.

Β) Καταγραφή και τεκμηρίωση των αρχιτεκτονικών μελών που ανήκουν στο κοίλο με τη δημιουργία ψηφιακής βάσης δεδομένων. Σε αυτήν συγκεντρώθηκαν όλες οι πληροφορίες που σχετίζονται με τα μέλη του κοίλου ξεκινώντας από τα γεωμετρικά τους χαρακτηριστικά (διαστάσεις), τον τύπο του μέλους, τη θέση εύρεσης, την κατάσταση διατήρησης και άλλα στοιχεία που προκύπτουν από την τεκμηρίωση που διεξήχθη, όπως εάν διατηρείται στην αρχική του θέση ή έχει μετακινηθεί (Βλέπε παράρτημα Γ).

Γ) Αναγνώριση – τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης των κατασκευών του κοίλου. Εκπονήθηκαν διαγραμματικοί χάρτες στους οποίους κατηγοριοποιούνται τα διάφορα προς διερεύνηση χαρακτηριστικά των μελών με χρωματικές διαφοροποιήσεις, ώστε να αποδίδονται εποπτικά και να προσδιορίζονται χωρικά τα συμπεράσματα της τεκμηρίωσης που διενεργήθηκε.

Δ) Σχεδιαστική αναπαράσταση των οικοδομικών φάσεων του κοίλου βάσει των συμπερασμάτων που προέκυψαν από τη μελέτη του υπάρχοντος υλικού

4.2 Καταγραφή και τεκμηρίωση των αρχιτεκτονικών μελών

Επειδή η σημερινή κατάσταση του κοίλου είναι αρκετά διαταραγμένη σε σχέση με αυτήν που προέκυψε από την ανασκαφή του θεωρήθηκε σκόπιμο να διατηρηθεί η αρίθμηση των μελών του κοίλου που υπήρχε στο σχέδιο της αποτύπωσης του T. Kozelj, ώστε να είναι δυνατός ο συσχετισμός με τα δεδομένα των καταγραφών και της τεκμηρίωσης που έγιναν προ της επέμβασης της περιόδου 1997-2001 (σχ.ΑΝ01).

Η αρίθμηση των αρχιτεκτονικών μελών του κοίλου από τον T. Kozelj καταγράφει ένα σύνολο 666 μελών εντός του κοίλου με τον α/α καταγραφής να φτάνει έως το 706[9]. Σε αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται οι ορθοστάτες του στηθαίου ούτε τα μέλη του τοιχοβάτη του. Τα μεν μέλη του τοιχοβάτη δεν αριθμήθηκαν γιατί σώζονται όλα στη θέση τους και δεν παρουσιάζουν στοιχεία αξιοποιήσιμα από την παρούσα μελέτη. Οι σωζόμενοι ορθοστάτες έλαβαν ξεχωριστή αρίθμηση της οποίας προηγείται το γράμμα Σ. Για όσα μέλη κατέστη δυνατή η ταύτιση καταγράφηκαν με την αρίθμηση Kozelj, όσα δεν ταυτίστηκαν έλαβαν αρίθμηση της οποίας προηγούνται γράμματα Α ή ΑΓΝ που δηλώνουν το μεν πρώτο διάσπαρτο αταύτιστο μέλος το δε δεύτερο αταύτιστο μέλος που χρησιμοποιήθηκε στις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 (βλ. παράρτημα Γ).

Η αρίθμηση των αγνώστων μελών δεν έχει επίσης συνέχεια γιατί κατά την εκπόνηση της μελέτης γινόταν δυνατή η ταύτιση κάποιων μελών τα οποία αρχικά είχαν εκτιμηθεί ως άγνωστα με αποτέλεσμα να αλλάζει η αρίθμησή τους και να λαμβάνουν τον αριθμό της αρχικής τους καταγραφής βάσει της αποτύπωσης Kozelj. Τέλος στην καταγραφή περιλαμβάνονται και δύο μέλη της αρίθμησης των οποίων προηγείται το γράμμα Δ. Πρόκειται για μέλη που ανήκουν στο κοίλο, αν και συγκαταλέγονταν στα διάσπαρτα μέλη του αναλημματικού τοίχου της δυτικής παρόδου από όπου προέκυψε η ιδιαίτερη αρίθμησή τους η οποία διατηρείται.

Η τεκμηρίωση της θέσης των αρχιτεκτονικών μελών και η διαδικασία ταύτισης σε σχέση με την προ των επεμβάσεων κατάσταση ήταν μια πολλή επίπονη διαδικασία. Η ταύτιση έγινε από τη διασταύρωση μιας σειράς στοιχείων τεκμηρίωσης που υπήρχαν στη διάθεσή μας όπως οι διαστάσεις, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μορφή τους (παθολογία, σπασίματα, επιγραφές) και φωτογραφίες αρχείου από την τεκμηρίωση Παπαγιαννάκου. Ιδιαίτερα σημαντική στην όλη προσπάθεια ήταν η λεπτομερής αποτύπωση του Kozelj, στην οποία αποδίδονταν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε μέλους, ώστε να είναι δυνατή πολλές φορές η ταύτιση διάσπαρτων σε τυχαίες θέσεις μελών βάσει της σχεδιαστικής αποτύπωσής τους στο γενικό σχέδιο της κάτοψης του κοίλου.

Όπως προκύπτει από την επεξεργασία των στοιχείων της βάσης δεδομένων που δημιουργήθηκε καταγράφηκαν 564 μέλη στα οποία περιλαμβάνονται επιπλέον 9 από συγκολλώμενα τμήματα με διακριτή αρίθμηση. Στο σύνολο των 573 μελών περιλαμβάνονται και 19, σωζόμενοι ακέραιοι ή τμηματικά, ορθοστάτες από το στηθαίο της αρένας.

Τα αρχιτεκτονικά μέλη που ταυτίστηκαν με την προ επέμβασης θέση τους ανέρχονται στα 460 (σχ.ΑΝ02) ποσοστό 70% ενώ αυτά που δεν στάθηκε δυνατόν να ταυτιστούν ανέρχονται στα 207. Βέβαια από τα 207 μέλη που κατέγραψε ο Kozelj και δεν ταυτίστηκαν στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης, τα 87 (ποσοστό 42%) είναι θραύσματα μήκους μικρότερου των 60 εκ. (βλ. παράρτημα 1).

Επειδή η έρευνα πεδίου έγινε με γνώμονα τον εντοπισμό και την καταγραφή μελών που με τη μορφή και το μέγεθος τους καθίστανται αναγνωρίσιμα και χρήσιμα ως υλικό αποκατάστασης δεν καταγράφονταν το κάθε μικρό άμορφο θραύσμα που βρίσκονταν διάσπαρτο στο κοίλο. Αντίθετα ο Kozelj κατέγραψε και πολύ μικρά θραύσματα μελών επειδή συμμετείχαν σε σειρές καθισμάτων στη βάση του κοίλου που προήλθαν από τις επεμβάσεις Λαζαρίδη κατά τη δεκαετία του 1950. Επομένως το πλήθος των αξιόλογων μελών που δεν εντοπίστηκαν περιορίζεται στα 120. Από αυτά σίγουρα ένα μέρος εμπεριέχεται στα 89 άγνωστα μέλη που καταγράφηκαν αλλά δεν κατέστη δυνατόν να ταυτιστούν. Από εκεί και πέρα σύμφωνα με την τεκμηρίωση που διενεργήθηκε προκύπτει ότι 149 μέλη διατηρούνται στη θέση στην οποία αποκαλύφθηκαν ανασκαφικά, 215 μέλη βρίσκονται σε ζώνες που ανακτήθηκαν κατά την τελευταία επέμβαση στο κοίλο και 194 βρίσκονται διάσπαρτα εντός και εκτός κοίλου (σχ.ΥΚ15-18). Από τα διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη 78 βρίσκονται αποτεθειμένα εκτός κοίλου, 52 σε θέσεις απόθεσης εντός κοίλου και 64 στην άνω αδιατάρακτη ζώνη μεταξύ των in situ ιστάμενων. Τέλος από τα 194 διάσπαρτα μέλη που εντοπίστηκαν τα 118 ταυτίστηκαν σε σχέση με την προ των επεμβάσεων θέση τους στο κοίλο ενώ τα 76 παρέμειναν αταύτιστα είτε γιατί δεν βρίσκονταν εντός κοίλου είτε γιατί δεν κατέστη δυνατή η ταύτιση από τα υπάρχοντα στοιχεία τεκμηρίωσης (σχ.ΑΝ04).

Σχετικά με τον τύπο των καταγεγραμμένων μελών, τα οποία εντοπίστηκαν είτε ακέραια είτε σπασμένα, τα 476 είναι εδώλια, 20 πλάκες διαδρόμου, 19 τμήματα στηθαίου, 1 αναβαθμός, ενώ καταγράφηκαν 47 αδιευκρίνιστα μέλη και 1 που θεωρείται ότι δεν ανήκει στο κοίλο (σχ.ΑΝ03). Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτυπώθηκαν σε θεματικούς χάρτες.

[9] Λείπουν για άγνωστο σε εμάς λόγο από την καταγραφή οι εξής αύξοντες αριθμοί: 165-183, 437-453,553-555,612

4.3. Κοίλο - Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης και όψιμων επεμβάσεων

Η σημερινή μορφή του κοίλου του αρχαίου θεάτρου είναι προϊόν των επεμβάσεων που έγιναν σε αυτό κατά την περίοδο 1997-2001. Οι επεμβάσεις αυτές αναπαράγουν στοιχεία της τελευταίας οικοδομικής του φάσης κατά τη ρωμαϊκή εποχή.

Ολόκληρη η διαμόρφωση της βάσης του κοίλου όπως αυτή μορφοποιήθηκε κατά τη μετατροπή του θεάτρου σε αρένα έγινε αντικείμενο επέμβασης κατά τη χρονική περίοδο 1997-2001. Ανακατασκευάστηκε ο λιθόκτιστος τοίχος που διαμόρφωνε το πόδιο του κοίλου και αποκαταστάθηκε ολόκληρο το μαρμάρινο στηθαίο που βρίσκονταν μπροστά από αυτόν και χώριζε το κοίλο από την ορχήστρα. Επίσης αποκαταστάθηκε ο υπερυψωμένος από την ορχήστρα και διαμορφωμένος με μαρμάρινες πλάκες διάδρομος που αναπτύσσεται πίσω από το στηθαίο, καθώς και οι τρεις πρώτες σειρές καθισμάτων (εικ.24). Στις επεμβάσεις αυτές χρησιμοποιήθηκε πρωτότυπο οικοδομικό υλικό και οι απαιτούμενες συμπληρώσεις έγιναν με νέα μέλη.

Πάνω από τις τρεις πρώτες σειρές καθισμάτων τοποθετήθηκε μεταλλική ικριωματική κατασκευή για την διαμόρφωση 13 σειρών καθισμάτων με επικάλυψη από ξύλινες σανίδες (εικ. 25). Το τμήμα στο οποίο τοποθετήθηκε η εν λόγω κατασκευή διατηρούσε μικρό αριθμό μαρμάρινων εδωλίων in situ, τα οποία απομακρύνθηκαν μαζί με τις λιθόκτιστες υποδομές τους. Η κατασκευή αυτή δεν εκτείνεται έως τα πέρατα του κοίλου, αναπτύσσεται συμμετρικά ως προς τον άξονα της κεντρικής κλίμακας και καταλαμβάνει επιφάνεια δυο και πλέον κερκίδων της αρχαίας χάραξης εκατέρωθεν της κεντρικής κλίμακας (σχ. ΥΚ02,04).

Πάνω από τη μεταλλική κατασκευή διαμορφώνεται ένα λίθινο ανακτημένο τμήμα του κοίλου, το οποίο φέρει αυθεντικό υλικό από μαρμάρινα εδώλια και συμπληρώσεις με νέα μέλη που εδράζονται σε νέες λιθόκτιστες υποδομές. Το εν λογω τμήμα του κοίλου αναπτύσσεται στο εύρος που αναπτύσσεται και η μεταλλική υποκείμενη κατασκευή, ωστόσο δεν παρουσιάζει συμμετρία. Οι εκατέρωθεν της κεντρικής κλίμακας κερκίδες παρουσιάζουν 11-12 σειρές καθισμάτων, ενώ η συνέχεια της λίθινης αποκατάστασης του κοίλου προς τα βόρεια αναπτύσσει 5-6 σειρές σε αντίθεση με την αντίστοιχη νότια που φέρει μόνο δυο (εικ.26).

Οι μεταξύ των κερκίδων κλίμακες έχουν αποκατασταθεί στο λίθινο τμήμα σύμφωνα με τις αρχικές χαράξεις του κοίλου, ενώ στην κατώτερη ζώνη του μεταλλικού ικριώματος συνέχεια έχουν μόνο η κεντρική και οι παρεπόμενες αυτής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διαμορφώνονται δυο κερκίδες εκατέρωθεν της κεντρικής κλίμακας με εύρος διπλάσιο των αρχαίων.

Από την τεκμηρίωση προκύπτει ότι στο λίθινο ανακτημένο τμήμα που διαμορφώνεται πάνω από την μεταλλική κατασκευή μόλις 25 μέλη τοποθετήθηκαν σε θέσεις ανάλογες των αρχικών, 91 αυθεντικά μέλη τοποθετήθηκαν σε τυχαίες θέσεις ενώ τα νέα μέλη που χρησιμοποιήθηκαν ανέρχονται σε 78 (σχ.ΑΝ04).

Το ανώτερο τμήμα του κοίλου δεν έχει υποστεί ριζικές επεμβάσεις. Σώζεται σημαντικό μέρος του αυθεντικού οικοδομικού υλικού του το οποίο παρά τις σοβαρές αλλοιώσεις των γεωμετρικών χαρακτηριστικών των χαράξεων λόγω ολίσθησης προσφέρει σημαντικά στοιχεία για την τεκμηρίωση της μορφής και των κατασκευών του κοίλου (εικ.27,28). Μεταξύ των in situ διατηρούμενων μελών εμφανίζονται και πολλά διάσπαρτα που αποτέθηκαν εκεί πρόχειρα κατά τις αναστηλωτικές επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001. Συγκεκριμένα στη θέση τους ή με μικρομετακινήσεις διατηρούνται 131+15 = 146 μέλη, ενώ τα διάσπαρτα μέλη είναι 62 (σχ.ΑΝ04).

Από την επιτόπια έρευνα και την τεκμηρίωση των μελών προκύπτει ότι αυτά που βρίσκονται διάσπαρτα στην άνω αδιατάραχτη ζώνη προέρχονται είτε από αναγκαίες μετακινήσεις που έγιναν κατά την εκρίζωση των προϋφιστάμενων δέντρων είτε από μέλη που βρίσκονταν στα όρια της περιοχής επέμβασης, μετακινήθηκαν πρόχειρα για την υλοποίηση εργασιών ανάκτησης και παρέμειναν εκεί χωρίς να χρησιμοποιηθούν στην επέμβαση (σχ.ΑΝ08).

Η κατάσταση διατήρησης αυτού του τμήματος του κοίλου δεν είναι καλή. Πέραν των διάσπαρτων μελών που προέκυψαν από τις επεμβάσεις, τα σωζόμενα in situ μέλη σε πολλές περιπτώσεις έχουν μετακινηθεί από την πρόχειρη θεμελίωσή τους λόγω ολίσθησης με παράλληλη απόκλιση από την οριζόντιο της άνω επιφάνειας του καθίσματος. Μάλιστα από τη σύγκριση της αποτύπωσης του Kozelj με τη σημερινή διαπιστώνονται μικρομετακινήσεις σε αρκετές περιπτώσεις. Στα αίτια της φθοράς των κατασκευών της αδιατάραχτης ζώνης του κοίλου συμπεριλαμβάνεται η ανεξέλεγκτη κίνηση των επισκεπτών στο χώρο.

Το υπόλοιπο κοίλο στο οποίο δεν σώζονται αρχαίες κατασκευές διαμορφώνεται ως χωμάτινο πρανές που διατηρεί σε γενικές γραμμές την αρχική του κλίση (~ 48-49 %). Οι μεγαλύτερες ελεύθερες αρχαιολογικών καταλοίπων επιφάνειες εντοπίζονται στα πέρατα του κοίλου. Εκεί ως επί το πλείστον συγκεντρώνονται διάσπαρτα και άτακτα τοποθετημένα αρχαία και νέα μέλη που δεν χρησιμοποιήθηκαν στις πρόσφατες εργασίες αποκατάστασης (εικ.29).

Πριν τις επεμβάσεις 1997-2001 η μονή δραστική επέμβαση ευρείας κλίμακας που έγινε στο κοίλο είναι αυτή της περιόδου 1958-60 από τον τότε προϊστάμενο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Καβάλας Δ. Λαζαρίδη. Προκειμένου το θέατρο να μπορεί να καταστεί λειτουργικό για τη διεξαγωγή παραστάσεων ανακατασκευάστηκε μεγάλο μέρος του ρωμαϊκού λιθόκτιστου τοίχου που διαμόρφωνε τον υπερυψωμένο διάδρομο πίσω από το μαρμάρινο στηθαίο της αρένας και ανακατασκευάστηκαν οι τρεις πρώτες σειρές καθισμάτων με διάσπαρτο υλικό που βρέθηκε στην ορχήστρα και σε κοντινές της περιοχής επέμβασης θέσεις. Επίσης έγιναν και τοπικές επεμβάσεις ανάταξης σειρών καθισμάτων από διάσπαρτο υλικό που διατηρούνταν στη βάση του κοίλου και δεν βρίσκονταν στη θέση του[10]. Εξάλλου από την αποτύπωση Kozelj και άλλα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι τα μέλη που χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση των τριών πρώτων σειρών και για τις υπόλοιπες εν σειρά διατάξεις μελών που εμφανίζονται τοπικά στη βάση του κοίλου αποτελούνταν κατά κύριο λόγο από θραύσματα που βρίσκονταν μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις λάθος τοποθετημένα. Προφανώς αυτός είναι ο κύριος λόγος που κατά την επέμβαση 1997-2001 αναδιατάχθηκε σχεδόν πλήρως η αποκατεστημένη ζώνη των 3 πρώτων σειρών καθισμάτων. Ένας δεύτερος είναι ότι τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά (πλάτος, ύψος) των αναβαθμών που διαμόρφωσε ο Λαζαρίδης ήταν λανθασμένα και απέδιδαν πολύ μικρή κλίση σε αυτό το τμήμα του κοίλου[11].

[10] Δ. Λαζαρίδης, *ΑΔ* 16 (1960), Χρον., σ. 220, Αθήνα .
[11] Ε. Πετσα, *Γεωδαιτική μελέτη της επιφάνειας του κοίλου του αρχαίου θεάτρου της Θάσου*, 1993, σ. 48.

Κατά την ανακατασκευή της ζώνης αυτής, στο πλαίσιο της τελευταίας επέμβασης, διατηρήθηκαν τα ακέραια μέλη, αφαιρέθηκαν όλα τα θραύσματα που είχαν χρησιμοποιηθεί από τον Λαζαρίδη, και για την πλήρωση των κενών που δημιουργήθηκαν χρησιμοποιήθηκαν αυθεντικά μέλη από τα ανώτερα επίπεδα του κοίλου, τα οποία στις πλείστες των περιπτώσεων διατηρούνταν στην αρχική τους θέση (σχ.ΑΝ04,09). Νέα μέλη για την αποκατάσταση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων χρησιμοποιήθηκαν ελάχιστα. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την τεκμηρίωση που διενεργήθηκε για την ανάκτηση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων μόλις 8 μέλη διατηρήθηκαν στη θέση τους, 14 μέλη που συμμετείχαν στην επέμβαση Λαζαρίδη επανατοποθετήθηκαν σε νέες θέσεις, 33 μέλη αποσπάστηκαν από ανώτερες σειρές καθισμάτων ενώ χρησιμοποιήθηκαν και 7 άγνωστα μέλη καθώς και 4 νέα. (σχ.ΑΝ02,04).

Το στηθαίο της αρένας και ο διάδρομος πίσω από αυτό αποκαταστάθηκαν[12] με κατά τόπους συμπληρώσεις και συγκολλήσεις των αυθεντικών αρχιτεκτονικών μελών, καθώς και συμπληρώσεις με νέα μαρμάρινα μέλη για την ολοκλήρωση της κατασκευής αυτής στη βάση του κοίλου. Στον διάδρομο επανατοποθετήθηκαν 19 μέλη με τις απαραίτητες συμπληρώσεις, σε όσα από αυτά δεν ήταν ακέραια, και χρησιμοποιήθηκαν 12 νέα, ενώ για το στηθαίο της αρένας χρησιμοποιήθηκαν τα 19 μέλη που σώζονταν ολόκληρα ή σπασμένα με τις απαραίτητες για την τοποθέτησή τους συμπληρώσεις, ενώ για την ολοκλήρωση του στηθαίου της αρένας χρησιμοποιήθηκαν 21 νέα μέλη (σχ.ΥΚ-ΠΡ13).

Η βάση της κεντρικής κλίμακας, της μόνης που διατηρεί την επικοινωνία κοίλου και ορχήστρας, περιλαμβάνεται επίσης στην εν λόγω επέμβαση (σχ.ΥΚ14). Έχει πλάτος 1,2μ. και αποτελείται από 10 αναβαθμούς πλάτους 23,5 εκ. και ύψους 21 εκ. Είναι πλήρως ανακατασκευασμένη με μεταλλική κατασκευή η οποία επικαλύπτεται από πλάκες μαρμάρου σε ρίχτια και πατήματα (εικ.30). Από τις σωζόμενες λαξεύσεις στη βάση της επί του μαρμάρινου ρωμαϊκού τοιχοβάτη του στηθαίου προκύπτει ότι το άνοιγμα ήταν 89 εκ. Αυτή η αλλοίωση του πλάτους της κλίμακας πιθανότατα προέρχεται από την πρόχειρη επέμβαση του Renaudin κατά το 1920[13] την οποία διατήρησε ο Λαζαρίδης κατά τις επεμβάσεις του 1958 και οριστικοποίησε η επέμβαση της περιόδου 1997-2001. Ο ορθοστάτης αριστερά του ανοίγματος βρίσκεται σχεδόν στη θέση του και αποκλίνει αυτής μόλις 4 εκ. ωστόσο ο δεξιός ορθοστάτης αποκλίνει της ορθής θέσης του κατά 15 – 16 εκ.

Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμη η αναφορά στις επεμβάσεις που υλοποιήθηκαν για την θεμελίωση των ανακτημένων τμημάτων του κοίλου κατά την περίοδο 1997-2001[14]. Εξάλλου βασικός λόγος για τον οποίο αποφασίστηκε η εκπόνηση εκείνης της μελέτης αποκατάστασης ήταν η ολίσθηση που παρουσίαζαν οι αρχαίες κατασκευές του κοίλου, γεγονός που οδήγησε στην αναστολή τέλεσης θεατρικών παραστάσεων στο αρχαίο θέατρο το 1984.

Στη βάση του κοίλου ανακατασκευάστηκε ο λιθόκτιστος τοίχος (πόδιο) πάνω στον οποίο εδράζονται οι πλάκες του διαδρόμου. Αυτός ενισχύθηκε με την ενσωμάτωση εντός της δομής του ενός πλέγματος ανοξείδωτων μεταλλικών ράβδων που στερεώθηκαν στον φυσικό βράχο (εικ.31). Η ίδια τεχνική ακολουθήθηκε και για τις λιθόκτιστες υποδομές των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων (εικ.32). Πάνω από αυτές, στο τμήμα του κοίλου που δεν σώζονταν εδώλια, τοποθετήθηκε ανοξείδωτη μεταλλική κατασκευή για την διαμόρφωση 13 σειρών καθισμάτων. Η θεμελίωση της εν λόγω κατασκευής υλοποιήθηκε με ακτινωτή διάταξη μικροπασσάλων στις κεφαλές των οποίων δημιουργήθηκαν έδρανα για την στήριξη των κύριων δοκών που διαμορφώνουν τη μεταλλική κατασκευή (εικ.33,34, σχ.ΥΚ06-11). Οι δοκοί βρίσκονται υπό γωνία 11ο μοιρών περίπου μεταξύ τους ενώ στις θέσεις των κλιμάκων υπάρχουν διπλές δοκοί που ορίζουν και το πλάτος τους. Για κάθε δοκό ακτινικά διατεταγμένη αντιστοιχούν 4 πάσσαλοι άρα το σύνολο των μικροπασσάλων στους οποίους εδράζεται η μεταλλική κατασκευή είναι 64 (εικ.35, σχ.ΥΚ04).

Η λίθινη ανάκτηση τμήματος του κοίλου πάνω από τη μεταλλική κατασκευή φέρει επίσης λιθόκτιστες υποδομές με βάθος τουλάχιστον 70 - 75 εκ. στην πρώτη, εν επαφή με το πέρας της μεταλλικής κατασκευής, σειρά όπως προέκυψε από την αποτύπωση (εικ.36, σχ.ΥΚ09). Στο άνω πέρας του ανακτημένου τμήματος το βάθος των λιθόκτιστων υποδομών ανέρχεται στα 1,2 - 1,4 μ., όπως χαρακτηριστικά προκύπτει από την υψομετρική διαφορά του νότιου πέρατος της λιθόκτιστης επέμβασης από το φυσικό πρανές το οποίο δεν αποκλίνει σημαντικά (49%) από την κλίση που καταγράφονταν σε αυτό πριν τις επεμβάσεις (σχ.ΥΚ11). Βέβαια η εικόνα αυτή του σόκορου που διαμορφώνεται στα πέρατα της λίθινης αποκατάστασης πέραν του όποιου αισθητικού ατοπήματος δηλώνει ξεκάθαρα και την συνολική υπερύψωση της ανακτημένης ζώνης σε σχέση με την διαμορφωμένη κλίση του κοίλου (εικ.37). Για αυτό το λόγο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε στην κλίση που διαμορφώνουν οι ανακτημένες ζώνες και στο αποδιδόμενο βήμα πλάτους και ύψους των αναβαθμών.

Το λίθινο ανακατασκευασμένο κάτω τμήμα του κοίλου έχει κλίση περίπου 54-55,5% (π/ρ=62/34), οι υπερκείμενες σειρές καθισμάτων με τον μεταλλικό σκελετό κλίση 57,5–59% (π/ρ=60/35) και η ζώνη της λίθινης αποκατάστασης που βρίσκεται παραπάνω 55,5-57% (π/ρ=61,5/34,5). Ωστόσο η υψομετρική σχέση που διαμορφώνεται στην περιοχή μεταξύ της αδιατάραχτης ζώνης και του πέρατος της αποκαταστημένης είναι αλλοιωμένη αφού τα εδώλια της τελευταίας σειράς καθισμάτων της αποκαταστημένης ζώνης βρίσκονται υψομετρικά στο ίδιο περίπου επίπεδο με αυτά της πρώτης σειράς της αδιατάραχτης ζώνης αν και βρίσκονται σε μέση απόσταση 1,9 μ. μεταξύ τους (σχ.ΥΚ08,09,10). Έτσι διαμορφώνεται ένα άτυπο ευρύ επίπεδο διάζωμα σε θέση που τεκμηριωμένα από την αποτύπωση Kozelj αναπτύσσονταν σειρές καθισμάτων. Αυτό το γεγονός προφανώς προέκυψε από λάθος υπολογισμό του υψομετρικού βήματος που αποδόθηκε στους ανακτημένους αναβαθμούς κατά την τελευταία επέμβαση στο κοίλο του θεάτρου (εικ.38).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η ορχήστρα και ολόκληρη η αποκαταστημένη βάση του κοίλου παρουσιάζουν κλίση προς τα νότια. Συγκεκριμένα, ο τοιχοβάτης του στηθαίου που σώζεται in situ

---

[12] Ο Ch. Picard αναφέρει ότι η πίσω πλευρά ορθοστατών του στηθαίου ήταν αδρά δουλεμένη έως ύψους 82-85 εκ. από τη βάση τους [*BCH* 45 (1921) 111]. Πρόκειται προφανώς για το τμήμα που βρίσκονταν κάτω από τις πλάκες δαπέδου του διαδρόμου. Σύμφωνα με την αποκατάσταση της περιόδου 1997-2001 το τμήμα της βάσης του στηθαίου που βρίσκεται κάτω από τη στάθμη του διαδρόμου ανέρχεται σε 1,15μ. Βέβαια παρεμβάλλεται και το πάχος των πλακών όπου η λειασμένη επιφάνεια της πίσω πλευράς του στηθαίου δικαιολογείται ώστε να υπάρχει καλή συναρμογή των εν επαφή λίθων. Έτσι τεκμηριώνεται και η ορθή γεωμετρικά αποκατάσταση της βάσης του κοίλου.

[13] G. Daux, A.Laumonier, Fouilles de Thassos, *BCH*, 47 (1923) 336-342.

[14] Τα στοιχεία για τη θεμελίωση των κατασκευών που υλοποιήθηκαν στο κοίλο στηρίχθηκαν στο φωτογραφικό αρχείο της ΙΗ ΕΠΚΑ από την περίοδο των εργασιών και σε πληροφορίες που αντλήσαμε από συντελεστές του έργου. Πληροφορίες δίνονται και από τον επιστημονικό υπεύθυνο του έργου Ζήση Μπόνια στο: Αρχαίο θέατρο Θάσου, Διάζωμα, σ. 241-244

παρουσιάζει μία ήπια προοδευτική υποβάθμιση της στάθμης του από το βόρειο προς το νότιο άκρο του, της τάξης των 30 εκ. (σχ.ΥΚ-ΠΡ13). Αυτή διατηρείται και στην αποκαταστημένη ζώνη των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων. Δεν γνωρίζουμε εάν υπήρχε εξ αρχής ή είναι αποτέλεσμα καθίζησης πάντως η ορχήστρα δεν παρουσιάζει μεγάλη ακρίβεια ως προς την κυκλική της χάραξη.

4.4 Διερεύνηση γεωμετρικών χαρακτηριστικών & τεκμηρίωση αρχαίων κατασκευών κοίλου

Με βάση τα διαθέσιμα προς ανάλυση στοιχεία επιχειρήθηκε η διερεύνηση των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του κοίλου και η τεκμηρίωση των αρχαίων κατασκευών του. Αυτή στηρίχθηκε στην αποτύπωση και επιτόπια έρευνα της αδιατάραχτης ζώνης του κοίλου, στο σχέδιο αποτύπωσης του κοίλου προ των επεμβάσεων της περιόδου 1997-2001 (Τ.Kozelj) και στα καταγεγραμμένα στοιχεία τεκμηρίωσης των μελετών και της επιστημονικής έρευνας που προηγήθηκε.

4.4.1 Σειρές καθισμάτων - βήμα πλάτους κερκίδων

Οι διατηρούμενες σειρές καθισμάτων αλλά και τμηματικά σωζόμενες υποδομές όπως καταγράφονται στην αποτύπωση Kozelj, πριν τις πρόσφατες επεμβάσεις, αποτέλεσαν βάση για μια προσπάθεια ταύτισης και ερμηνείας των ομόκεντρων περιφερειών που διαμόρφωναν τα καθίσματα του κοίλου στην τελευταία του οικοδομική φάση πριν την εγκατάλειψη και λιθολόγησή του (σχ.ΑΝ06).

Τα υπολείμματα καμπυλωμένων τοίχων που παρακολουθούν τη γεωμετρία του κοίλου και αποκαλύφθηκαν στα όρια της αδιατάρακτης ζώνης προσδιορίζουν και το πέρας του. Η ερμηνεία που έγινε επί χάρτου από τα διατηρούμενα in situ εδώλια και ίχνη υποδομών τους προσδιορίζει τις σειρές καθισμάτων σε 41 ή 42, με πιθανότερο αριθμό το 42. Το πλάτος των σειρών αποδίδεται μαθηματικά από τη διαίρεση του μήκους στο οποίο εκτείνεται, προς τον αριθμό των σειρών και προκύπτει 60,5 εκ. (24.82/41). Ωστόσο αυτό επαληθεύτηκε και στο πεδίο με εγκάρσιες ακτινωτές τομές σε θέσεις που διατηρούνται αρκετές σειρές εδωλίων όπου, παρά την ολίσθηση που έχουν υποστεί, υπολογίστηκε το μέσο πλάτος των σειρών το οποίο στο σύνολο των ενδεικτικών τομών που διενεργήσαμε προκύπτει κατά μέσο όρο 60,2 εκ. Έτσι επιβεβαιώνεται ο αρχικός μαθηματικός υπολογισμός αλλά και η εκτίμηση του αριθμού των σειρών από την αποτύπωση.

Εξάλλου και η παρούσα επέμβαση υλοποιεί με ικανοποιητική προσέγγιση τις χαράξεις των ομόκεντρων περιφερειών στο άνω τμήμα της λίθινης αποκατάστασης, αντλώντας προφανώς στοιχεία από τις υποδομές που διατηρούνταν in situ κατά τις εκσκαφές που υλοποιήθηκαν για τη δημιουργία νέας θεμελίωσης. Δεν υπάρχει όμως καμία σχεδιαστική τεκμηρίωση από αυτές τις εργασίες και τα ευρήματα τους πέραν ορισμένων φωτογραφιών (εικ.45).

Τα δεδομένα της τεκμηρίωσης σχετικά με τον αριθμό των σειρών και το βήμα πλάτους των βαθμίδων καθισμάτων σε συνδυασμό με την εκτίμηση της αρχικής θέσης των κλιμάκων οδήγησαν στην εκπόνηση σχεδίου αρχικών χαράξεων του κοίλου (σχ.ΑΝ07). Η καλή εφαρμογή των πλήρως σωζόμενων σειρών εδωλίων στην 3η, 4η και 5η κερκίδα[15] επιβεβαιώνει κατ' αρχήν την ταύτιση – ερμηνεία των τμηματικά σωζόμενων σειρών καθισμάτων σε σχέση με την αρχική θέση τους καθώς και τις ακριβείς χαράξεις των κλιμάκων (σχ.ΑΝ10).

4.4.2 Κλίση κοίλου και υψομετρικό βήμα αναβαθμών

Σχετικά με το υψομετρικό βήμα των αναβαθμών δεν είναι δυνατόν να εξάγουμε συμπεράσματα από την επιτόπια παρατήρηση και την αποτύπωση γιατί η ολίσθηση που παρουσιάζει το κοίλο έχει αλλοιώσει σημαντικά την υψομετρική σχέση μεταξύ των εδωλίων σε σημείο που κάθε επιμέρους μέτρηση είναι διαφορετική.

Ένα σημαντικό τεκμήριο για την προ των επεμβάσεων κατάσταση του κοίλου είναι η γεωδαιτική μελέτη που εκπονήθηκε από την τοπογράφο Ε. Πέτσα το 1993. Αυτή κατέδειξε ότι η περιοχή της αποκαταστημένης από τον Λαζαρίδη ζώνης είχε μικρή κλίση 38,5% η οποία ακολουθείται από απότομη μεταβολή της κλίσης στην ενδιάμεση ζώνη του κοίλου με 56,6% ενώ στο άνω τμήμα του η κλίση μειώνεται στο 50,5%. Σημειώνει δε ότι η κλίση του χωμάτινου μέρους του κοίλου ήταν 51%[16].

Αυτό που μάλλον επιβεβαιώνεται από την πολύ μικρή κλίση των εδωλίων στις τρεις πρώτες σειρές (μέσο ύψος 20,5 εκ.[17]) είναι η λανθασμένη υψομετρικά ανάκτηση που διενήργησε ο Λαζαρίδης κατά τη δεκαετία του 1950. Επίσης επαληθεύεται η κλίση της άνω ζώνης του κοίλου στα 50 – 51% συμφώνα με την αποτύπωση που διενεργήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης.

Δεν μπορεί να ερμηνευτεί με σαφήνεια η εναλλαγή των κλίσεων του κοίλου πέραν αυτής στη βάση της. Δεν είναι σαφές αν οφείλεται στην γενικότερη αλλοίωση των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του κοίλου λόγω ολισθήσεων ή αν σχετίζεται με κάποια οικοδομική φάση. Πάντως με δεδομένη την εσφαλμένη απόδοση κλίσης στις πρώτες σειρές καθισμάτων από τον Λαζαρίδη, την ορθά αποκαταστημένη υψομετρική στάθμη των πλακών του διαδρόμου πίσω από το στηθαίο[18] και του οριζόντιου βήματος των αναβαθμών (π=60 - 61 εκ.), το υψομετρικό βήμα των καθισμάτων υπολογίζεται στα 32,5-33 εκ. σημαντικά διαφοροποιημένο από αυτό που υλοποιήθηκε στην επέμβαση της περιόδου 1997-2001 (35 εκ.). Βέβαια η προχειρότητα της αρχικής κατασκευής και το γεγονός ότι σε αυτήν τεκμηριωμένα χρησιμοποιήθηκαν μετασκευασμένα μέλη προηγούμενων φάσεων μας επιτρέπει να εικάσουμε ότι το βήμα δεν ήταν κατ' ανάγκη σταθερό αλλά παρουσίαζε μικροαποκλίσεις.

4.4.3 Στηθαίο αρένας – πόδιο κοίλου

Ένα μαρμάρινο στηθαίο ύψους 1,85 μ. αποτελούμενο από μαρμάρινο τοιχοβάτη και μονολιθικούς ορθοστάτες διαμόρφωνε το όριο μεταξύ κοίλου και ορχήστρας (σχ.ΥΚ-ΠΡ13). Αυτό διακόπτονταν στη μέση περίπου του αναπτύγματός του από την κεντρική κλίμακα του κοίλου (σχ.ΥΚ14). Οι ορθοστάτες έχουν ύψος 1,75 μ. και το πλάτος τους κυμαίνεται από 66 εκ έως 137 εκ. (εικ.39). Σώζονται ακέραια ή τμήματα από 19 μέλη του

[15] Οι σειρές τα μέλη των οποίων διατηρούνται στο σύνολό τους και ακέραια είναι οι εξής: 3η κερκίδα: 19η,20η,25η, 4η κερκίδα: 20η, 28η, 29η, 5η κερκίδα: 36η, 38η, 40η .
[16] Πέτσα, *Γεωδαιτική μελέτη*, ό.π. (υποσημ. 11), σ. 48-52
[17] Ο.π. , σ.66
[18] Βλέπε παραπάνω υποσημ.12

στηθαίου που αντιστοιχεί στο 50% της συνολικής του επιφάνειας. Ο διάδρομος πίσω από το στηθαίο, πλάτους 70 εκ. περίπου, διαμορφώνεται με μαρμάρινες πλάκες. Είναι υπερυψωμένος κατά 1,25 μ. περίπου από το επίπεδο της ορχήστρας και εδράζονταν σε λιθοδομή από αργούς λίθους ενώ στη δομή του συμμετέχουν και τμήματα βράχου (εικ.40). Πίσω από τους ορθοστάτες του στηθαίου, στο δάπεδο του διαδρόμου υπήρχαν οπές ορθογωνικής διατομής ανά 1,32 μ.[19] για τη στήριξη ξύλινων υποστυλωμάτων , όπως ακριβώς και στα θέατρα της Μαρώνειας και των Φιλίππων[20] (εικ.41). Σε αυτά απλώνονταν ισχυρά δίχτυα για την προστασία των θεατών κατά τη διάρκεια τέλεσης άγριων θεαμάτων, τα οποία αφαιρούνταν όταν γίνονταν θεατρικές παραστάσεις. Κατά τη μετατροπή του θεάτρου σε πλήρη αρένα αυτό το σύστημα προστασίας των θεατών καταργήθηκε και τοποθετήθηκαν μόνιμα μεταλλικά κιγκλιδώματα επάνω στο στηθαίο, όπως μαρτυρούν οι διατηρούμενες εγκοπές, κάποιες από τις οποίες σώζουν και τη μολυβδοχόισή τους.

4.4.4 Διερεύνηση διαζώματος

Η διερεύνηση της ύπαρξης διαζώματος είναι ένα ζήτημα που απασχόλησε τους ανασκαφείς και τους μελετητές του Θεάτρου από πολύ νωρίς. Όταν το 1958 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αποκάλυψης ολοκλήρου του κοίλου από τους Δ. Λαζαρίδη και F. Salviat θεώρησαν οριστικά ότι δεν υφίσταται το στοιχείο αυτό στο κοίλο του αρχαίου θεάτρου της Θάσου[21]. Από τη μελέτη της μορφής και της διάταξης των εδωλίων (αποτύπωση Kozelj) παρατηρούμε ότι στο άνω τμήμα του κοίλου διαγράφονται οι θέσεις των ακτινωτά διατεταγμένων κλιμάκων, οι οποίες αποτελούνταν από ανεξάρτητους λιθόπλινθους που διαμόρφωναν τους αναβαθμούς της κλίμακας (εικ.42). Αντίθετα στη βάση του κοίλου διατηρούνται εδώλια με απολαξεύσεις και με αυτόν τον πρόχειρο τρόπο διαμορφώνονταν οι κλίμακες (εικ.43).

Θεωρήσαμε ότι το διάζωμα θα μπορούσε να είναι το στοιχείο διαχωρισμού των δυο αυτών διαφορετικών κατασκευαστικά τρόπων ανάπτυξης κλιμάκων στο κοίλο. Στην κλίμακα μεταξύ 2ης και 3ης από αριστερά κερκίδας σώζονταν απολαξευμένα εδώλια με αναβαθμούς στο ύψος της 13ης σειράς καθισμάτων (389,392), ενώ διαγράφονταν καθαρά οι παρειές της ίδιας κλίμακας[22] που αποτελούνταν από ανεξάρτητους λιθοπλινθους σε θέση βαθμίδων από την 16η σειρά και πάνω[23] (σχ.ΑΝ06). Σε αυτή τη ζώνη θα περίμενε κανείς να υπάρχει διάζωμα, ωστόσο μετά την επέμβαση κανένα στοιχείο δεν σώζεται ώστε να μπορεί να τεκμηριωθεί μια τέτοια πρόταση. Πάντως και στο γειτονικό θέατρο των Φιλίππων το διάζωμα βρίσκεται στο ύψος της 9ης σειράς καθισμάτων σε σύνολο 25, άρα η ασύμμετρη σε σχέση με το εύρος του θέση δεν πρέπει να ξενίζει[24].

4.4.5 Υποδομές κατασκευών κοίλου

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το κοίλο εδράζεται μερικώς στο βόρειο τμήμα του σε βραχώδες υπόβαθρο αποτελούμενο από εναλλαγές διμαρμαρυγιακού λευκοκρατικού γρανίτη και διμαρμαρυγιακού γνεύσιου, ενώ στο νότιο και μεγαλύτερο σε επιφάνεια τμήμα του σε υλικά επίχωσης (μίγμα άμμου – αργίλου). Βέβαια ακόμα και στο βόρειο τμήμα του μεταξύ της βραχώδους μάζας και των κατασκευών του κοίλου παρεμβάλλεται εδαφικό υλικό[25].

Για την κατασκευή των βαθμίδων του κοίλου διαμορφώνονταν πρόχειρες λασπόκτιστες υποδομές, συνολικού ύψους 20-25 εκ. περίπου, αποτελούμενες από σχιστολιθικές πλάκες πάχους 5-8εκ. επί του υλικού της επίχωσης και πάνω σε αυτές εδράζονταν τα μαρμάρινα εδώλια που διαμόρφωναν τα καθίσματα του κοίλου[26] (εικ.44,45). Οι υποδομές αυτές ήταν εκ κατασκευής πρόχειρες, αβαθείς και δεν διασφάλιζαν την ευστάθεια των υπερκείμενων κατασκευών. Μάλιστα όπως αποκαλύφθηκε στην επιφανειακή ανασκαφική τομή που διενεργήθηκε στην άνω αδιατάρακτη ζώνη του κοίλου στη θέση της κλίμακας μεταξύ 2ης και 3ης κερκίδας οι υποδομές διακόπτονται στις θέσεις των κλιμάκων και άρα δεν αποτελούσαν ενιαίες διαφραγματικές ζώνες που θα συνέβαλαν στην ευστάθεια της κατασκευής, αλλά πρόχειρη διάστρωση λίθων για τη δημιουργία επιπέδου έδρασης των λίθινων εδωλίων (εικ.46, σχ.ΥΚ12). Στην διαμόρφωση των υποδομών πιθανότατα συμμετείχαν και θραύσματα εδωλίων ή άλλων αρχιτεκτονικών μελών προηγούμενων οικοδομικών φάσεων του θεάτρου[27](εικ.47).

Βέβαια πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι οι εν λόγω λιθόκτιστες κατασκευές έδρασης των εδωλίων δεν ήταν πλήρως αφανείς κατασκευές υποδομών, αλλά συμμετείχαν στη διαμόρφωση των αναβαθμών, αφού τα εδώλια στην πλειονότητά τους είχαν ύψος 18 έως 25 εκ. ενώ το ύψος των αναβαθμών ήταν 33 εκ. περίπου, γεγονός που δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη απορία και έκπληξη για την προχειρότητά τους.

4.4.6 Κερκίδες - Εδώλια

Κατά την καταγραφή και τεκμηρίωση των μαρμάρινων μελών του κοίλου που βρίσκονται in situ ή διάσπαρτα στο χώρο του θεάτρου αναγνωρίστηκαν 3 τύποι εδωλίων (σχ.ΑΝ03). Ο πολυπληθέστερος εξ αυτών είναι ο τύπος Γ, ο οποίος αφορά λιθόπλινθους ορθογωνικής διατομής, με ύψος από 18 έως 26 εκ. περίπου και

---

[19] G. Daux et A. Laumonier, Fouilles de Thasos (1921-22), *BCH*, 47 (1923) 336-342.

[20] G. Karadedos, Ch. Koukouli –Chrisanthaki, From the greek theatre to the roman arena: The theatres at Philippi, Thasos and Maroneia, *10th International Congress of Thracology «Thrace in the Graeco –Roman World»*, Athens, 2007, σ. 277-282.

[21] G.Daux, Chronique de fouilles, *BCH* 82 (1958) 804.

[22] Τα εδώλια με αριθμούς καταγραφής 273,378,381 από τη μια και 211,213,215 έως και την 16η σειρά καθισμάτων

[23] Ειδικά στην θέση αυτή της δεύτερης από αριστερά κλίμακας (πρώτη της οποίας τα ίχνη διατηρούνται), αν θεωρήσουμε ότι οι θέσεις των εδωλίων είναι αντιπροσωπευτικές των χαράξεων παρά τις μικρομετακινήσεις, οι βαθμίδες των απολαξευμένων εδωλίων δεν βρίσκονται στην ίδια χάραξη με τα ίχνη της κλίμακας που αναπτύσσεται παραπάνω. Αν αυτό ισχύει θα έπρεπε αναγκαστικά να υπάρχει διάζωμα ώστε να συνδέει τα δυο σκέλη της κλίμακας. Ωστόσο επειδή αυτά διατηρούνταν μεμονωμένα και όχι εν σειρά διατεταγμένα με άλλα μέλη είναι πολύ πιθανόν να ήταν μετακινημένα κατά την αποτύπωσή τους από τον Kozelj. Όμως ακόμα και αν η μετατόπιση των απολαξευμένων εδωλίων είναι προϊόν ολίσθησης και η κλίμακα είχε ευθεία χάραξη, (ενδεχόμενο το οποίο και υποστηρίζουμε) δεν δικαιολογείται η αλλαγή του κατασκευαστικού τρόπου διαμόρφωσης των κλιμάκων χωρίς την παρεμβολή κάποιου στοιχείου, όσο πρόχειρη και αν ήταν η μετασκευή που υπέστη κατά τη ρωμαϊκή εποχή.

[24] Ι. Βασιλειάδης, Γ. Καραδέδος, Χ. Κουκούλη – Χρυσανθάκη, Μ. Νικολαϊδου, Στ. Γαλάνης, Γ. Σαπιρίδης, Μελέτη αποκατάστασης κάτω κοίλου αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων, *ΑΕΜΘ* 27 (2013) (υπό δημοσίευση).

[25] Αρβανιτάκης,*Γεωτεχνική έρευνα*, ό.π.(υποσημ. 2),σ. 15.

[26] Τον Σεπτέμβριο του 2014 υπό την καθοδήγηση του Γ. Καραδέδου, αρχαιολόγου - αρχιτέκτονα, έγιναν μικρές επιφανειακές ανασκαφικές τομές στο κοίλο του αρχαίου θεάτρου προκειμένου να τεκμηριωθεί ο τρόπος έδρασης των εδωλίων στο έδαφος. Η έρευνα επικεντρώθηκε στην περιοχή της κλίμακας μεταξύ της 2ης και 3ης κερκίδας από την οποία προέκυψε και η σχεδιαστική λεπτομέρεια της υφιστάμενης σχέσης εδωλίων και λιθόκτιστων υποδομών.

[27] Η λιθόπλινθος με αριθμό καταγραφής 363 βάσει της τεκμηρίωσης βρίσκεται in situ. Ωστόσο η υψομετρική σχέση που διαμορφώνεται με τις λιθόκτιστες υποδομές που διατηρούνται σε συνέχεια αυτής μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μάλλον συμμετείχε σε αυτές.

πλάτος από 35 έως 52 εκ. (εικ.48). Οι διακυμάνσεις του μήκους είναι μεγάλες, αφού έχουν καταγραφεί ακέραια εδώλια με μήκος από 0,65 έως 2,75μ. Το σύνολο των καταγεγραμμένων μελών αυτού του τύπου ανέρχεται στα 438. Αν προσθέσουμε σε αυτά και τα 12 μέλη με τα ίδια γεωμετρικά χαρακτηριστικά που φέρουν στην άνω επιφάνειά τους απολάξευση βαθμίδας κλίμακας έχουμε ένα σύνολο 450 μελών που αντιστοιχεί στο 94% των μελών που έχουν αναγνωριστεί ως εδώλια στην παρούσα καταγραφή.

Τα εδώλια τύπου Γ διαμορφώνουν ολόκληρο το σωζόμενο άνω τμήμα του κοίλου, ωστόσο αρκετά μέλη με τα ίδια χαρακτηριστικά αποκαλύφθηκαν στη βάση του κοίλου, περιλαμβανομένων μεταξύ αυτών και των μελών που φέρουν απολάξευση βαθμίδας. Αυτό πιστοποιείται από τα φωτογραφικά ντοκουμέντα της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής από τις ανασκαφικές εργασίες του 1921 (εικ.13). Πρόκειται για εδώλια που τοποθετήθηκαν κατά τη ρωμαϊκή μετασκευή του κοίλου που προσδιορίζεται στον 1ο μ. Χ. αι., οπότε και διαμορφώθηκαν τα σημερινά όριά του με την κατασκευή των υπαρχόντων αναλημματικών τοίχων.

Από τα υπόλοιπα, στον τύπο Α ανήκουν 7 μέλη[28] τα οποία φέρουν αντίστοιχα χαρακτηριστικά μεγεθών ως προς το ύψος το πλάτος και το μήκος τους, διαφοροποιούνται όμως εντελώς ως προς τη μορφολογία τους. Φέρουν κοίλη διαμόρφωση στην εμπρόσθια πλευρά τους κάτω από το σε εξοχή στενό κατακόρυφο μέτωπο ύψους 8 εκ. Επίσης στην οριζόντια επιφάνειά τους το πίσω τμήμα υποχωρεί υψομετρικά διαχωρίζοντας τη ζώνη κίνησης και προσέγγισης της ανώτερης σειράς καθισμάτων από το καθεαυτό κάθισμα (εικ.49). Αυτή η επιτηδευμένη μορφή απαντάται συχνά στα ελληνικά θέατρα (Διονύσου, Λάρισας Α', Μαρώνειας). Από τις θέσεις εύρεσης τους κατά τις ανασκαφές της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στις αρχές του 20ου αι. προκύπτει ότι χρησιμοποιούνταν κατά την τελευταία οικοδομική φάση στη βάση του κοίλου ως καθίσματα εκατέρωθεν της κεντρικής κλίμακας. Αυτό σε συνδυασμό με τον μικρό αριθμό σωζόμενων μελών μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι ίσως διαμόρφωναν διακεκριμένες θέσεις στο κέντρο της βάσης του κοίλου, χωρίς ωστόσο να μπορούμε να προσδιορίσουμε την ακριβή έκταση και τον τρόπο ανάπτυξης τους. Τα μεγέθη των εν λόγω εδωλίων και ο τρόπος που αυτά συμμετέχουν στην κατασκευή των αναβαθμών του κοίλου είναι όμοιος με αυτά του τύπου Γ.

Στη διαμόρφωση της βαθμιδωτής διάταξης των κερκίδων τα εδώλια των επάλληλων σειρών δεν έρχονται σε επαφή μεταξύ τους. Συνεπώς δεν επενεργεί η ευεργετική για τη σταθερότητα της κατασκευής τριβή και ούτε προφανώς είναι δυνατές πρόσθετες τεχνικές διαμορφώσεις εγκοπών στην επιφάνεια επαφής που συνηθίζονταν σε τέτοιες κατασκευές και ενίσχυαν την ευστάθειά τους. Επίσης ακόμα και στα πλευρικά πέρατα των μελών δεν διατηρούνται ίχνη αναθύρωσης για την καλή συναρμογή τους γεγονός που δείχνει σαφώς ότι ο ρόλος τους περιορίζεται απλά στη διαμόρφωση της επιφάνειας του καθίσματος. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την πρόχειρη κατασκευή των υποδομών τους και το υπόβαθρο από υλικά επίχωσης πάνω στα οποία εδράζονται διαμορφώνουν μία εξαιρετικά επισφαλή κατασκευή, ευάλωτη σε φαινόμενα διαφορικών καθιζήσεων ή ολίσθησης.

Η κατάσταση στην οποία αποκαλύφθηκε το κοίλο καθιστά εμφανείς τις τεχνικές αδυναμίες του τρόπου κατασκευής του και επιτρέπει την ερμηνεία των παραμορφώσεων και των γεωμετρικών αποκλίσεων που παρουσιάζει. Συγκεκριμένα από την ερμηνεία των διατάξεων των σωζόμενων εδωλίων κατά τη διερεύνηση των ομόκεντρων περιφερειών που διαμόρφωναν φαίνεται ότι η ολίσθηση είναι πιο έντονη στα άκρα των κερκίδων, εκατέρωθεν των κλιμάκων, και αυτό οφείλεται αποκλειστικά στην ευτελή και πρόχειρη κατασκευή του κοίλου (σχ.ΑΝ06).. Οι πρόχειρες υποδομές των λίθινων μελών δεν έχουν συνέχεια ώστε να συμβάλουν στην ευστάθεια των κατασκευών. Στα σημεία των κλιμάκων διακόπτονται, όπως τεκμηριώθηκε και ανασκαφικά. Έτσι η απόσπαση έστω και ενός αναβαθμού, που δεν δεσμεύεται πουθενά και από τίποτα, είναι αρκετή για να διαταραχθεί η λειτουργία της ενσφήνωσης που διατηρεί τα λίθινα μέλη στις θέσεις τους.

Ο τύπος Β διαφοροποιείται αισθητά ως προς τα μεγέθη που ορίζουν τη διατομή των μελών. Συγκεκριμένα το ύψος τους κυμαίνεται από 31 έως 34 εκ., ενώ το πλάτος τους από 67 έως 80 εκ. Τα μέλη αυτά φέρουν κατακόρυφο μέτωπο, ενώ στην πίσω απόληξη της άνω επιφάνειάς τους πολλά από αυτά παρουσιάζουν μικρό έξαρμα (εικ.50). Τα μέλη που αναγνωρίστηκαν ασφαλώς ότι ήταν εδώλια και ανήκουν σε αυτόν τον τύπο είναι 17, ωστόσο καταγράφηκαν και αρκετά ακόμη μέλη που φέρουν ανάλογο ύψος όμως εξαιτίας της κατάστασης διατήρησής τους δεν αναγνωρίζονταν σαφώς και καταγράφηκαν ως αδιευκρίνιστα. Μεταξύ των αναγνωρισμένων μελών που ανήκουν στον τύπο Β καταγράφηκε και το υπ. αριθμ. 614 μέλος που φέρει απολάξευση βαθμίδας και διατηρείται τεκμηριωμένα in situ (εικ.51). Αυτή η παρατήρηση είναι εξαιρετικά σημαντική γιατί αποδεικνύει ότι όλοι αυτοί οι τύποι εδωλίων συνυπάρχουν κατά τη ρωμαϊκή φάση του κοίλου. Το ύψος τους ταιριάζει με το υπολογιζόμενο υψομετρικό βήμα των αναβαθμών και το μήκος τους είναι μεγαλύτερο από το βήμα πλάτους των κερκίδων. Επομένως εάν χρησιμοποιούνταν στην τελευταία οικοδομική φάση του κοίλου προσδιόριζαν μια διαφοροποιημένη αισθητικά και κατασκευαστικά λύση γιατί τα μαρμάρινα μέλη με τον όγκο τους διαμόρφωναν αποκλειστικά την κλιμακωτή διάταξη των κερκίδων, σε αντίθεση με τα εδώλια τύπου Α και Γ που περιορίζονταν στη διαμόρφωση του καθίσματος αφού δεν εκτείνονταν σε ύψος και βάθος ανάλογο του βήματος των κερκίδων (π:61/υ:33). Σε επίπεδο κατασκευής τα μέλη αυτού του τύπου αναμφίβολα συγκροτούν μια πιο στιβαρή και ευσταθή διάταξη αφού η μια σειρά εδωλίων εδράζεται απευθείας πάνω στην άλλη επιτρέποντας την τριβή να επενεργεί θετικά στην ευστάθεια του όλου συστήματος.

Όσο πρόχειρη και αν ήταν η κατασκευή του κοίλου κατά τη ρωμαϊκή μετασκευή του είναι αδύνατον να υποθέσουμε ότι μέλη διαφορετικών τύπων χρησιμοποιούνταν με τυχαίο τρόπο στην βαθμιδωτή διαμόρφωση του κοίλου. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι εδώλια αυτού του τύπου βρέθηκαν μόνο στα άκρα του και κυρίως στο βορειοανατολικό (σχ.ΑΝ03). Μάλιστα από τα σωζόμενα μέλη όλα σχεδόν είναι μικρά σχετικά θραύσματα. Τα μόνα δύο μέλη αυτού του τύπου με χαρακτηριστικά των εδωλίων τύπου Β που σώζονται με μεγάλο μήκος βρέθηκαν εκτός κοίλου και ήταν καταγεγραμμένα ως λιθόπλινθοι του νοτιοδυτικού αναλήμματος (εικ.52). Δεν είναι απίθανο εάν ο τύπος εδωλίων Β ανάγεται στην ελληνιστική φάση του θεάτρου τα σωζόμενα μεγάλου μήκους εδώλια να χρησιμοποιήθηκαν ως διάτονες λίθοι κατά την κατασκευή των ρωμαϊκών αναλημμάτων και τα υπόλοιπα σωζόμενα θραύσματα να χρησιμοποιήθηκαν τοπικά ως υποδομές πριν την τοποθέτηση της τελικής επικάλυψης με εδώλια τύπου Γ. Επίσης δεν είναι απίθανο στις χαμηλές σειρές των αναλημματικών τοίχων, ύψους 32 εκ., να συμμετείχαν μετασκευασμένα ελληνιστικά εδώλια.

[28] Τα αναγνωρισμένα εδώλια τύπου Α φέρουν τους παρακάτω αριθμούς καταγραφής: 537,539,655,672,675,676,677

Εάν τα μέλη αυτά χρησιμοποιήθηκαν ως εδώλια για την διαμόρφωση του κοίλου κατά τη ρωμαϊκή του μετασκευή η μόνη για εμάς λογική ερμηνεία είναι ότι διαμόρφωναν τις ακραίες κερκίδες που ούτως ή άλλως αποτελούν επέκταση του κοίλου. Ίσως σε αυτές τις ευάλωτες και εκτεθειμένες σε ωθήσεις επιχώσεων θέσεις χρειάζονταν μια πιο ισχυρή και στέρεη κατασκευή.

Ως προς τη χρονολόγηση των εδωλίων για αυτά του τύπου Γ δεν τίθεται κανένα ζήτημα αμφισβήτησης ότι ανήκουν στη ρωμαϊκή φάση μετασκευής του κοίλου. Για τους άλλους δύο τύπους ο Παπαγιαννάκος αναπτύσσει πρώτος την άποψη ότι οι τύποι Α και Β προέρχονται από τη μετασκευή των ελληνιστικών εδωλίων που είχαν μορφή αντίστοιχη του Διονυσιακού. Για τη δημιουργία του τύπου Α αποσπάστηκε το μπροστινό τμήμα του αρχικού εδωλίου και περιορίστηκε το ύψος του από κάτω. Για τον τύπο Β χρησιμοποιείται το πίσω τμήμα του ελληνιστικού εδωλίου και διαμορφώθηκε κατακόρυφο μέτωπο μπροστά.

Τα μεγέθη των σωζόμενων εδωλίων οριακά μόνο θα μπορούσαν να επιτρέπουν μια τέτοια εκδοχή, γιατί το πλάτος των εδωλίων τύπου Α κυμαίνεται από 40 έως 47 εκ. και των εδωλίων τύπου Β από 67 έως 80 εκ. και είναι λίγο απίθανο τα αρχικά ελληνιστικά εδώλια να είχαν πλάτος μεγαλύτερο του 1,20 μ. Ωστόσο εάν το κοίλο κατά την ελληνιστική φάση είχε 30% κλίση, βάσει των συμπερασμάτων των ανασκαφέων, δεν είναι απίθανη η ύπαρξη καθισμάτων αυτών των διαστάσεων.

4.4.7 Κλίμακες

Σχετικά με τις κλίμακες του κοίλου μόνο η χάραξη της κεντρικής ορίζεται σε ικανοποιητικό βαθμό, γιατί τεκμηριώνεται η ακριβής θέση της βάσης της στον τοιχοβάτη του στηθαίου της αρένας και διαγράφεται, κάπως αόριστα βέβαια, η θέση της στο ανώτερο μέρος του κοίλου. Επίσης σώζονται στο άνω τμήμα του κοίλου τα ίχνη άλλων τριών, σε συνέχεια της κεντρικής, οι οποίες συγκλίνουν στο κέντρο χάραξης του κοίλου υπό γωνία 24^{ο} μοιρών μεταξύ τους. Οι απολαξευμένοι αναβαθμοί που σώζονται στη βάση του κοίλου δεν θεωρούνται αξιόπιστα στοιχεία τεκμηρίωσης για την χάραξη των κλιμάκων, γιατί έχουν υποστεί δύο επάλληλες επεμβάσεις (1958,1997). Ωστόσο στη βάση του κοίλου σώζεται απολαξευμένο εδώλιο με αναβαθμό που διατηρείται in situ[29] πλησίον του νοτίου πέρατος του κοίλου και προσδιορίζει με ασφάλεια τη θέση της κλίμακας που όριζε την ακραία κερκίδα του νότιου πέρατος.

Με αυτά τα στοιχεία και υπό το πρίσμα της σχετικής κανονικότητας των υποδιαιρέσεων που προκύπτει εκτιμάται ότι το κοίλο χωρίζονταν σε 8 κερκίδες μεταξύ των οποίων παρεμβάλλονταν 7 κλίμακες χωρίς να υπολογίζονται οι ακραίες κατά μήκος των περάτων, για τις οποίες δε διατηρούνται στοιχεία. Η κεντρική κλίμακα παρουσιάζει απόκλιση από τον θεωρητικό άξονα του κοίλου κατά 5 μοίρες περίπου προς τα νότια και είναι η μόνη που διατηρεί τη σύνδεση κοίλου και ορχήστρας στην τελευταία οικοδομική φάση του θεάτρου.

[29] Το εδώλιο με αριθμό καταγραφής 614 διατηρείται in situ έως και σήμερα. Εμφανίζεται στην ίδια ακριβώς θέση ήδη από το σχέδιο αποτύπωσης του 1957, πριν τις επεμβάσεις Λαζαρίδη

Σε σχέση με τη χάραξη των κλιμάκων πρέπει να αναφερθεί ότι η κανονικότητα των χαράξεων που παρατηρείται στο μέσο του κοίλου (24 μοίρες μεταξύ τους) διαταράσσεται στα άκρα του, όμως δικαιολογείται από την ασυμμετρία των αναλημματικών τοίχων της ρωμαϊκής εποχής (σχ.ΑΝ0).

Στο άνω τμήμα των κλιμάκων, όπου διαμορφώνονται με ανεξάρτητες λίθινες βαθμίδες, το πλάτος τους ήταν περί τα 65 εκ. Η μόνη διατηρούμενη in situ βαθμίδα (α/α 47) που σώζεται στην κλίμακα μεταξύ 3^{ης} και 4^{ης} κερκίδας στο ύψος της 33^{ης} σειράς έχει μήκος 63 εκ. (εικ.53). Το πλάτος (βάθος) της είναι στα 28 εκ. και αποδεικνύει ότι τα μέλη που συγκροτούσαν τις κλίμακες δεν ήταν σε επαφή μεταξύ τους ώστε να σταθεροποιούνται μέσω της τριβής, αλλά εδράζονταν ανεξάρτητα πάνω σε χαλαρές και πρόχειρες υποδομές, όπως και τα εδώλια. Υποθέτουμε ότι η προχειρότητα της κατασκευής των αναβαθμών του κοίλου είχε συνέπειες στην γεωμετρία του θεάτρου με τοπικές αστοχίες ήδη από την αρχαιότητα.

Στο κάτω μέρος του κοίλου οι κλίμακες υλοποιούνται με πρόχειρες απολαξεύσεις επί των εδωλίων και οι διαμορφώσεις αυτές δεν φέρουν σταθερά γεωμετρικά χαρακτηριστικά. Βάσει των διατηρούμενων μελών[30] το μήκος των βαθμίδων κυμαίνεται από 22 έως 60 εκ. και το πλάτος (βάθος) από 17 έως 28 εκ.

Επιχειρώντας μια ερμηνεία της διαφοροποίησης της μορφής και της κατασκευαστικής δομής των κλιμάκων στο άνω και κάτω τμήμα του κοίλου διατυπώνεται η εξής άποψη:

Κατά την μετατροπή του θεάτρου σε αρένα το κοίλο αποκτά πόδιο ύψους 1,25μ., γεγονός που κάνει ακόμα πιο επισφαλή την ευστάθειά του από τις μεταφερόμενες ωθήσεις των γαιών στη βάση του. Είναι πιθανό σε αυτή την οικοδομική φάση παράλληλα με τη δημιουργία του στηθαίου να ανακατασκευάστηκαν και οι πρώτες σειρές καθισμάτων καταργώντας τις κλίμακες που διέκοπταν τη συνέχειά τους και απομείωναν την μόνη ευεργετική για τη στήριξή τους λειτουργία της ενσφήνωσης. Η ενσφήνωση των εδωλίων μιας συνεχούς κυκλικής διάταξης δημιουργεί ισχυρά διαζώματα που δέχονται με μεγαλύτερη επιτυχία τις ωθήσεις των ανωτέρων σειρών.

Με βάση αυτή τη θεώρηση η συνέχεια των κλιμάκων στη βάση του κοίλου επανήλθε με πρόχειρες απολαξεύσεις στα ίδια τα εδώλια για τη δημιουργία των αναβαθμών. Από τη διαμόρφωση αυτή εξαιρείται η κεντρική κλίμακα, η οποία διατήρησε την κατασκευή της με ανεξάρτητες λίθινες βαθμίδες μιας και είναι η μόνη που σε αυτήν την φάση βρίσκεται σε επικοινωνία με το κοίλο[31].

Για τα εδώλια με τις απολαξεύσεις τεκμηριώνεται σε μία τουλάχιστον περίπτωση η δεύτερη χρήση τους γεγονός που ενισχύει την υπόθεση της συνολικής αναδιάταξης της κάτω ζώνης του κοίλου. Συγκεκριμένα το εδώλιο με αριθμό καταγραφής 534 φέρει ορθογωνική απολάξευση στο μέσον του περίπου, ενώ παράλληλα συνυπάρχει στην άνω επιφάνειά του χάραγμα ονόματος με μεγάλα διάκενα μεταξύ των γραμμάτων. Σε ένα από αυτά παρεμβάλλεται η λάξευση βαθμίδας κλίμακας. Αυτό αποδεικνύει ότι το μέλος βρίσκεται σε 2^{η} χρήση, αφού η επιγραφή προσδιορίζει αποκλειστική χρήση της θέσης από πρόσωπο ή οικογένεια επομένως δεν είναι λογικό να

[30] Τα καταγεγραμμένα αρχιτεκτονικά μέλη που φέρουν απολάξευση βαθμίδας είναι τα εξής: 184, 315, 389, 392, 512, 515, 534, 536, 664, 668, A102, A169

[31] Οι G. Daux και A. Laumonier αναφέρουν ξεκάθαρα ότι η κεντρική κλίμακα διαμορφώνεται με ανεξάρτητες βαθμίδες σε αντίθεση με τις πλευρικές στις οποίες οι αναβαθμοί είναι απολαξευμένοι πάνω σε εδώλια, βλέπε σχετικά *BCH* 47 (1923) 336-342.

παρεμβάλλεται κλίμακα στον χώρο που προσδιορίζει η επιγραφή. Άρα η απολάξευση έπεται του χαράγματος και το εδώλιο χρησιμοποιήθηκε σε νέα θέση.

Όλο το παραπάνω σκεπτικό ενισχύει και την αρχική υπόθεση περί της ύπαρξης διαζώματος στο ύψος που αλλάζει ο τρόπος κατασκευής των κλιμάκων. Η ανακατασκευή ολόκληρης της κάτω ζώνης του κοίλου μπορεί να ολοκληρώνονταν με τη διαμόρφωση διαζώματος και έτσι να δικαιολογείται η εντονότερη κλίση του κατώτερου τμήματος του κοίλου σε σχέση με το άνω που είχε διαπιστώσει η Ε. Πέτσα στη γεωδαιτική μελέτη που εκπόνησε πριν την τελευταία επέμβαση στο κοίλο.

Σχετικά με τη βάση της κεντρικής κλίμακας δεν υπάρχουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν σαφώς τη μορφή της. Σίγουρα το τμήμα αυτό διαμορφώνει απότομη κλίση προκειμένου να καλυφθεί η υψομετρική διαφορά που προέκυψε από τη δημιουργία του ποδίου στην φάση της αρένας. Ωστόσο δεν είναι γνωστός ο αριθμός των βαθμίδων και οι διαστάσεις τους.

Όσον αφορά στο εύρος της κλίμακας, το μόνο σωζόμενο κατάλοιπο που μας δίνει τη δυνατότητα να αντλήσουμε στοιχεία είναι οι λαξεύσεις που σώζονται στη βάση της επί του μαρμάρινου τοιχοβάτη του στηθαίου της αρένας (εικ.54). Συγκεκριμένα η βάθυνση που διαμορφώνεται στο μπροστινό τμήμα του τοιχοβάτη αποτελεί συνέχεια των αντίστοιχων κατακόρυφων εγκοπών που διαμορφώνονται στις παρειές των ορθοστατών που πλαισιώνουν το άνοιγμα της κεντρικής κλίμακας. Έτσι προσδιορίζεται εύκολα η ακριβής θέση των ορθοστατών και παράλληλα το εύρος του ανοίγματος το οποίο είναι 89 εκ. (σχ.ΥΚ-ΠΡ13,ΥΚ14). Αυτή η περιμετρική εσοχή αποτελούσε την υποδοχή της κιγκλιδωτής μεταλλικής θύρας του ανοίγματος που αναρτώνταν στον δεξιό ορθοστάτη του ανοίγματος όπου σώζονται και οι τόρμοι στήριξης. Βέβαια το εύρος του ανοίγματος δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με το εύρος της κλίμακας. Η αδρή και ελαφρώς καμπυλωμένη (κοίλη) διαμόρφωση των πλάγιων περάτων των ορθοστατών πίσω από τις διαμορφούμενες εγκοπές της εμπρόσθιας πλευράς τους σε συνδυασμό με παρατηρήσεις στη βάσης της κλίμακας, όπου η λείανση από τη χρήση περιορίζεται σε δυσανάλογα μικρό τμήμα του εύρους του ανοίγματος, μας επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι μπορεί να υπήρχαν κατακόρυφες λίθινες παραστάδες που περιόριζαν το εύρος της θύρας και κατ' επέκταση της κλίμακας στα 65 εκ. Μάλιστα η λάξευση που φέρει η σωζόμενη βάση της κλίμακας στο οπίσθιο τμήμα της για την υποδοχή του δεύτερου αναβαθμού, αν και δεν είναι ορατή σήμερα, είναι αποτυπωμένη από τον Kozelj και έχει πλάτος 65 εκ. περίπου ενισχύοντας τους παραπάνω ισχυρισμούς (εικ.55).

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που σχετίζεται με τη βάση της κεντρικής κλίμακας είναι η σωζόμενη εγκοπή στο άνω αριστερό πέρας του δεξιού ορθοστάτη που διαμορφώνει το άνοιγμα της στο στηθαίο. Αυτή πιθανότατα λαξεύτηκε για τη στήριξη υπέρθυρου στο άνοιγμα της κλίμακας κατά την εποχή που τοποθετήθηκαν μόνιμα μεταλλικά κιγκλιδώματα στο επάνω μέρος των ορθοστατών.

Τέλος οι πλευρικές κλίμακες που διαμορφώνονται στα άκρα του κοίλου και οδηγούν από το επίπεδο της ορχήστρας στον διάδρομο πίσω από το μαρμάρινο στηθαίο είναι εξ ολοκλήρου κατασκευή της περιόδου επεμβάσεων 1997-2001. Δεν υπάρχουν αναφορές που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για κατασκευές τεκμηριωμένες αρχαιολογικά (εικ.56).

4.5 Παθολογία των κατασκευών

Όλη η παραπάνω ανάλυση ανέδειξε σαφώς την παθογένεια του κοίλου του αρχαίου θεάτρου που είναι η ολίσθηση των σωζόμενων αρχαίων κατασκευών και η αλλοίωση των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του. Αυτή οφείλεται στο ασταθές εδαφικό υπόβαθρο αποτελούμενο από υλικά επίχωσης σε συνδυασμό με την προχειρότητα των κατασκευών που υλοποιήθηκαν σε αυτό. Βέβαια εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο έτερος σημαντικός λόγος της μετατόπισης των εδωλίων είναι η ανάπτυξη του ριζικού συστήματος των δέντρων που βρίσκονταν εντός του κοίλου. Τα δέντρα κόπηκαν και μια από τις αιτίες των διαπιστωμένων γεωμετρικών αλλοιώσεων εξαλείφθηκε.

Κατά τα άλλα οι ανακτημένες ζώνες του κοίλου όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 είναι ασφαλώς θεμελιωμένες στο έδαφος και δεν παρουσιάζουν στοιχεία παθογένειας. Η άνω αδιατάραχτη ζώνη του κοίλου παραμένει εκτεθειμένη στα αίτια που προξενούν την αλλοίωση της μορφής της λόγων της μη συντήρησης της.

Επιπλέον το κοίλο του θεάτρου στην παρούσα μορφή δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα σε σχέση με την απορροή των ομβρίων. Εξάλλου η διευθέτηση τους δεν είναι αντικείμενο της παρούσας μελέτης καθώς αντιμετωπίζεται συνολικά στο πλαίσιο του τρέχοντος ενταγμένου στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ΕΣΠΑ έργου.

Τα μαρμάρινα μέλη των κατασκευών του κοίλου διατηρούνται σε αρκετά καλή κατάσταση. Δεν παρουσιάζουν συχνά προβλήματα απώλειας συνοχής του υλικού (αποσάθρωση), ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται επιφανειακή φθορά (μαύρη κρούστα, ζαχαροειδής φθορά) ρηγματώσεις και απώλεια τμημάτων τους (σχ.ΑΝ05). Μάλιστα τα παραπάνω δεν αφορούν μόνο τα διάσπαρτα μέλη ή αυτά που βρίσκονται in situ στην αδιατάραχτη ζώνη του άνω κοίλου αλλά και αυτά που συμμετέχουν στις ανακτημένες κατά την πρόσφατη επέμβαση περιοχές του κοίλου.

Η συντήρηση των σωζόμενων αρχιτεκτονικών μελών θα γίνει βάσει της μελέτης που συνέταξε η Διεύθυνση συντήρησης αρχαίων και νεότερων μνημείων του ΥΠΠΟΤ τον Ιούνιο του 2011 με τίτλο «Μελέτη συντήρησης του αρχαίου θεάτρου της Θάσου»

4.6 Οικοδομικές φάσεις

Κλασσικοί χρόνοι, 5ος αι. π.Χ.

Παρόλο που μας είναι γνωστό από φιλολογικές μαρτυρίες ότι, όταν ο Ιπποκράτης επισκέφθηκε τη Θάσο στα τέλη του 5ου π.Χ. αιώνα, είδε το θέατρο της πόλης, δε γνωρίζαμε με βεβαιότητα έως τώρα αν αυτό βρισκόταν στην ίδια θέση με το ελληνιστικό και το ρωμαϊκό. Είναι βέβαιο ότι το κτίριο της σκηνής του 5ου αιώνα θα ήταν μια ξύλινη κατασκευή, όπως εξάλλου σε όλα τα θέατρα της ίδιας εποχής, η οποία δεν άφησε αναγνωρίσιμα ίχνη.

Από τον μεγάλο αριθμό τοίχων, οι οποίοι αποκαλύφθηκαν κατά τις ανασκαφικές έρευνες στο κτίριο της σκηνής, μόνο τρεις είναι προγενέστεροι της πρώτης ρωμαϊκής φάσης (εικ.57). Το γεγονός ότι οι δύο τοίχοι, οι πλησιέστεροι προς την ορχήστρα, έχουν καλοδουλεμένη την δυτική παρειά τους προς την πλαγιά δηλώνει σαφώς

ότι πρόκειται για αναλημματικούς τοίχους και φανερώνει εκ των πραγμάτων τη σειρά κατασκευής τους. Αρχαιότερος είναι ο πλησιέστερος προς την ορχήστρα του οποίου η εξωτερική παρειά διαμορφώνεται με λαξευτούς ορθογωνικούς μαρμάρινους λιθόπλινθους (εικ.58). Οι ανασκαφείς δεν τον έχουν χρονολογήσει με ακρίβεια και τον αναφέρουν ως ελληνιστικό ή πρωιμότερο[32]. Το πιθανότερο είναι ότι ο τοίχος αυτός είναι ο αναλημματικός τοίχος του 5ου αιώνα π.Χ., ο οποίος, εξαιτίας της έντονης κλίσης του εδάφους, συγκρατούσε τα χώματα για τη διαμόρφωση τόσο του επιπέδου της ορχήστρας όσο και της νότιας παρόδου. Στην περίπτωση αυτή το ξύλινο κτίριο της κλασικής φάσης βρισκόταν στον επίπεδο χώρο μπροστά από τον αναλημματικό τοίχο[33] (σχ.ΑΝ11Α).

Ελληνιστικοί χρόνοι, 3ος π.Χ. αι.

Στην ελληνιστική φάση (του 3ου π.Χ. αιώνα) επάνω στον αναλημματικό τοίχο της κλασικής περιόδου θα πρέπει να «πάτησε» ο τοίχος της πρόσοψης του λίθινου πλέον κτιρίου της σκηνής, ενώ παράλληλα κτίστηκε ο δεύτερος τοίχος, ο οποίος διαμορφώνει επίσης μια μόνο επιμελημένη όψη[34] και θεωρούμε ότι αποτέλεσε τον πίσω τοίχο του σκηνικού οικοδομήματος[35] (σχ.ΑΝ11Β). Έτσι, βλέπουμε ότι το κτήριο της σκηνής της ελληνιστικής φάσης, άρα και της κλασσικής, έχει διαφορετική κατεύθυνση από αυτήν του ρωμαϊκού.

Από την κατεύθυνση του σκηνικού κτιρίου κατά την ελληνιστική εποχή προκύπτει μετατοπισμένος και ο κεντρικός άξονας του θεάτρου, ο οποίος διέρχεται από το μέσον κερκίδας σύμφωνα με τα διατηρούμενα ίχνη των κλιμάκων του κοίλου. Επομένως προκύπτει ότι κατά την ελληνιστική φάση το κοίλο διέθετε κεντρική κερκίδα, όπως συνέβαινε στη χάραξη όλων των αρχαιοελληνικών θεάτρων, και ότι η σημερινή κεντρική κλίμακα του θεάτρου ήταν πλευρική της κερκίδας αυτής (σχ.ΑΝ7). Αυτή η διαπίστωση είναι σημαντική γιατί επί της ουσίας ισχυροποιεί - επιβεβαιώνει τις υποθέσεις για τις οικοδομικές φάσεις του σκηνικού κτιρίου πριν τη ρωμαϊκή και κατά συνέπεια ταυτίζει την εν λόγω θέση με το θέατρο που αναφέρεται στις πηγές από της εποχή του Ιπποκράτη (Περί επιδημιών Α', 20). Προϋπόθεση όλων αυτών είναι οι χαράξεις του ελληνιστικού θεάτρου να επιβιώνουν κατά την μετασκευή του στη ρωμαϊκή εποχή, πράγμα σχεδόν βέβαιο γιατί αν επανασχεδιάζονταν πλήρως δεν θα παρατηρούνταν το φαινόμενο της απόκλισης της κεντρικής κλίμακας κατά 4 μοίρες από τον άξονα του θεάτρου κατά τη ρωμαϊκή εποχή.

Στην ελληνιστική φάση κατασκευάστηκε το μαρμάρινο προσκήνιο με δέκα δωρικούς κίονες συν δύο πεσσούς στα άκρα και όχι με δώδεκα, όπως αυτό ανασυντέθηκε στην πρώτη ρωμαϊκή φάση. Η σύνδεσή του με το κτίριο της σκηνής γινόταν με μαρμάρινες δοκούς που διαμόρφωναν το πάτωμα του λογείου, στηριζόμενες στην κιονοστοιχία του προσκηνίου και το κτίριο της σκηνής.

Αν ο τρίτος τοίχος με τις αντηρίδες χρονολογήθηκε σωστά από τους ανασκαφείς στην ελληνιστική περίοδο, τότε μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ανάλημμα (σχ.ΑΝ11Γ), όπως προκύπτει τόσο από τις αντηρίδες όσο και από το σχήμα του, το οποίο δημιουργεί μία αγκαλιά που περιβάλλει το ελληνιστικό κτίριο της σκηνής για να διευρύνει τον χώρο γύρω από αυτό ή για να το προστατεύσει από ολίσθηση, που ήταν το μόνιμο πρόβλημα στη θέση αυτή σε όλη τη διάρκεια της ζωής του θεάτρου.

Η ριζική μετασκευή του κοίλου κατά τη ρωμαϊκή εποχή είχε ως αποτέλεσμα να μην διατηρούνται ιδιαίτερα στοιχεία για τη μορφή του κατά την ελληνιστική περίοδο. Το 1992 διενεργήθηκε ανασκαφική έρευνα σε αυτό και σύμφωνα με τους ανασκαφείς βρέθηκε στρωματογραφικά το επίπεδο έδρασης των κατασκευών του κοίλου της ελληνιστικής περιόδου η κλίση του οποίου ήταν 30%. Συγκεκριμένα σε ανασκαφική τομή που διανοίχθηκε στο νότιο τμήμα του κοίλου και στο μέσο περίπου της έκτασής του διαπιστώθηκε στρωματογραφικά ότι κάτω από τη ρωμαϊκή επίχωση, που έφτανε το ύψος του 1 μ., στο ανώτερο σημείο της τομής, διαμορφώνεται ένα λεπτό καστανό στρώμα πλούσιο σε όστρακα που πιθανότατα δημιουργήθηκε κατά την αποξήλωση των κατασκευών του ελληνιστικού κοίλου. Η ανασκαφική τομή έφτασε έως το φυσικό έδαφος και έτσι διαπιστώθηκε το βάθος της ελληνιστικής επίχωσης στα 3,2 μ., αποτελούμενη από υλικά ανάλογα της ρωμαϊκής[36]. Πάντως αυτό που διαπιστώνεται ξεκάθαρα είναι ότι η υπερύψωση του κοίλου με επιχώσεις δεν διαμορφώνεται καθολικά από τη βάση του, αλλά αναπτύσσεται προοδευτικά για την απόδοση πιο έντονη κλίσης και αυτό γιατί στο λιθόκτιστο τοίχο πίσω από το στηθαίο της αρένας συμμετέχουν τμήματα βράχου που φέρουν τοπικά ύψος που αγγίζει αυτό της υπερύψωσης του πόδιου (εικ.40).

Τα όρια του ελληνιστικού κοίλου δεν είναι γνωστά, αφού δεν βρέθηκαν ίχνη των ελληνιστικών αναλημμάτων ούτε της ορχήστρας. Το μόνο υλικό κατάλοιπο το οποίο ανήκει στη διαμόρφωση της ορχήστρας και θεωρείται από τους ανασκαφείς του ελληνιστικό είναι τμήμα αγωγού που βρέθηκε κάτω από το κατώφλι της βορειοανατολικής παρόδου με πορεία προς τα δυτικά[37] (εικ.59). Κατά τα άλλα θεωρείται ότι η ορχήστρα είχε μικρότερη διάμετρο και ότι τα πλευρικά πέρατα του κοίλου ήταν ανατολικότερα και περιόριζαν την έκτασή του σε σχέση με το ρωμαϊκό. Πάντως σε αυτήν την περίοδο το κοίλο ή έστω οι κατώτερες βαθμίδες του διαμορφώνονται με λίθινα εδώλια, κάποια από τα οποία συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται μετασκευασμένα και στη ρωμαϊκή φάση[38].

Α' ρωμαϊκή φάση

Μάλλον στον 1ο αιώνα μ.Χ., εποχή άνθησης του ρωμαϊκού θεάτρου, έχουμε την πρώτη ρωμαϊκή φάση κατά την οποία το θέατρο λειτουργεί αποκλειστικά για θεατρικές παραστάσεις, όπως προκύπτει τόσο από την

[32] Στην ανακοίνωση των επιστημονικών συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανασκαφική έρευνα της περιόδου 1992-96 οι ανασκαφείς δεν παίρνουν σαφή θέση για το εύρημα και κατά πόσο αυτό σχετίζεται με παλαιότερες οικοδομικές φάσεις του θεάτρου. Δεν επιχειρείται κάποια ερμηνεία της λειτουργικής του υπόστασης στο χώρο και της σχέσης του με τα δομικά στοιχεία του θεατρικού οικοδομήματος, βλέπε: Μπόνιας – Marc,Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, ό.π. (υποσημ.3),σ.805.

[33] Μ. Νικολαΐδου – Πατέρα, Γ. Μαυρίδης, Γ. Καραδέδος, Γ. Βασιλειάδης, Αρχαίο Θέατρο Θάσου. Πρόταση αναστήλωσης προσκηνίου, ΑΕΜΘ 28 (2014) (υπό δημοσίευση).

[34] Μπόνιας – Marc,Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, ό.π. (υποσημ.3), σ. 806.

[35] Ό.π. (υποσημ.33).

[36] Μπόνιας-Marc,Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, ό.π.(υποσημ. 3), Z. Bonias, J.-Y Marc, J.-Ch. Moretti,D. Viviers, Thasos, Le théâtre, *BCH* 117-2 (1993) 658-661.

[37] Μπόνιας – Marc,Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, ό.π. (υποσημ.3, σ. 800

[38] Βλέπε κεφ. 4.4.6, σ.9-11

ανασύνθεση του ελληνιστικού προσκηνίου μπροστά από το νέο μεγαλοπρεπέστερο κτίριο της σκηνής, όσο και από το γεγονός ότι αντίστοιχο φαινόμενο έχουμε στη γειτονική πόλη των Φιλίππων[39], αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, όπου στο πλαίσιο της ανάδειξης του μεγαλείου της Ρώμης και του αυτοκράτορα έχουμε παρόμοιες ανακαινίσεις των ελληνιστικών θεάτρων.

Το νέο κτίριο της σκηνής μετατοπίζεται ελαφρά προς τα πίσω για να διευρυνθεί η ορχήστρα και αλλάζει λίγο η κατεύθυνσή του, σε σχέση με αυτήν του ελληνιστικού κτιρίου (σχ.AN11[Δ]). Ο πίσω τοίχος του νέου κτηρίου «πατάει» επάνω στον αναλημματικό τοίχο με τις αντηρίδες της προηγούμενης φάσης και ένας νέος αναλημματικός τοίχος, σε αρκετή απόσταση από τον αντίστοιχο ελληνιστικό, μετατοπίζει τη νοτιοδυτική πάροδο προς τα δυτικά για να δοθεί η δυνατότητα διεύρυνσης του κοίλου[40]. Όπως ήδη αναφέρθηκε, στη ρωμαϊκή ανασύνθεσή του το προσκήνιο μετατοπίζεται και διευρύνεται με την προσθήκη δύο κιόνων και δύο επιστυλίων για να προσαρμοστεί στο νέο κτήριο σκηνής. Η αλλαγή της κατεύθυνσης του σκηνικού κτιρίου έγινε πιθανότατα ώστε αυτό να προσαρμοστεί στα τυπολογικά πρότυπα του ρωμαϊκού θεάτρου, όπου ο διαχωρισμός των κερκίδων στηρίζεται στην ύπαρξη κλίμακας στον άξονα του θεάτρου επιλέγοντας τη νότια της κεντρικής κερκίδας κλίμακα να επιτελέσει αυτόν τον ρόλο. Βέβαια οι αντικειμενικές δυσκολίες που δημιουργούσαν η έντονη κλίση του εδάφους στη θέση αυτή, τα διαπιστωμένα ήδη από την αρχαιότητα προβλήματα ολισθήσεων και το περιορισμένο εύρος του χώρου δεν επέτρεψαν την απόλυτη γεωμετρική προσαρμογή με αποτέλεσμα να υφίσταται μια μικρή απόκλιση της «κεντρικής» κλίμακας από τον γεωμετρικό άξονα του ρωμαϊκού θεάτρου, η οποία όμως στο χώρο δεν γίνεται αντιληπτή (σχ.AN07).

Παράλληλα με την ανέγερση του νέου σκηνικού κτιρίου έγινε η ριζική αναμόρφωση - διεύρυνση του κοίλου του αρχαίου θεάτρου. Κατασκευάζονται νέοι αναλημματικοί τοίχοι που διευρύνουν τα πέρατα του κοίλου προς τα δυτικά. Παράλληλα ορίζουν το άνω πέρας του νέου διευρυμένου κοίλου που διατηρήθηκε χωρίς επιπλέον επεκτάσεις καθ' όλη τη ρωμαϊκή εποχή έως και την εγκατάλειψή του. Από το κοίλο αποξηλώνονται οι λίθινες κατασκευές που προϋπήρχαν και δέχεται επίχωση προκειμένου να διαμορφωθεί νέα, πιο έντονη κλίση. Δεν αποκλείεται η διαμόρφωση της βάσης του κοίλου να διατήρησε την ελληνιστική της μορφή και έτσι να επιβίωσαν οι χαράξεις των κλιμάκων του ελληνιστικού θεάτρου στη ρωμαϊκή εποχή. Πάντως είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι σειρές των καθισμάτων σε αυτή την οικοδομική φάση φτάνουν έως την ορχήστρα. Οι κερκίδες αναδομούνται με λίθινα εδώλια χαμηλού ύψους, μέρος των οποίων είναι μετασκευασμένα μέλη που προέρχονται από την ελληνιστική φάση του κοίλου. Οι κλίμακες διαμορφώνονται από ανεξάρτητες μεμονωμένες βαθμίδες.

[39] Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Γ. Καραδέδος, Φίλιπποι -Το αρχαίο Θέατρο, Φίλιπποι - Το Θέατρο -Οι παραστάσεις αρχαίου δράματος 1957-2007, Ο. Μάμαλη (επιμ.), έκδ. Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης, Δήμος Καβάλας, εφημερίδα ΠΡΩΙΝΗ, 2007, 18-61. σ.38

[40] Πρόκειται για τοίχο κτισμένο με ημιλαξευτούς σχιστόλιθους δομημένους σε σειρές. Οι ανασκαφείς δεν τον χρονολογούν σαφώς αλλά σχετίζουν την σύσταση της επίχωσης που ανέσκαψαν στη βάση του κάτω από το στρώμα καταστροφής με αυτήν των τομών του κοίλου και του προσκηνίου [Μπόνιας – Marc,Το αρχαίο θέατρο της Θάσου, ό.π. (υποσημ.3), σ.800-801]. Άρα μάλλον πρόκειται για ένα ρωμαϊκό τοίχο που οικοδομήθηκε για να διαμορφώσει την πάροδο παράλληλα με την κατασκευή του αναλημματικού τοίχου του κοίλου. Η ανάγκη για την διαμόρφωση τοίχου αντιστήριξης της παρόδου σε σχέση με την προϋπάρχουσα κατάσταση προέρχεται προφανώς από την επέκταση του κοίλου και την μετατόπιση της παρόδου δυτικά προς την απότομη πλαγιά.

Η χρονολόγηση της ρωμαϊκής φάσης του κοίλου από τους ανασκαφείς κατά τον 2ο μ. Χ. αι. παράλληλα με την κατασκευή του στηθαίου της αρένας θεωρούμε ότι είναι λανθασμένη. Η μετασκευή και διεύρυνση του κοίλου περιλαμβανομένων και των αναλημματικών τοίχων στη ρωμαϊκή εποχή λογικά εντάσσεται σε ένα μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει και το νέο κτίριο της σκηνής, εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία για αντίθετο ισχυρισμό.

Όμως η ανασύσταση του ελληνιστικού προσκηνίου μπροστά από το νέο ρωμαϊκό κτίριο της σκηνής αποδεικνύει ότι πρόκειται για μια πρώιμη σχετικά επέμβαση σε εποχή που ακόμα κυριαρχούσαν οι θεατρικές παραστάσεις στα δημοφιλή θεάματα άρα αυτομάτως αποκλείεται η σύγχρονη κατασκευή του σκηνικού κτιρίου με το στηθαίο της αρένας που αποτελεί βασικό στοιχείο χρονολόγησης της ρωμαϊκής φάσης του θεάτρου από τους ανασκαφείς. Επίσης θεωρούμε απίθανο να οικοδομήθηκε νέο κτίριο σκηνής χωρίς επεμβάσεις στο ελληνιστικό κοίλο, το οποίο λογικά είχε αρκετά μικρότερο μέγεθος.

Β' ρωμαϊκή φάση

Στο 2ο αιώνα μ.Χ. (σχ.AN11[Ε]) το θέατρο της Θάσου, όπως και τα θέατρα των Φιλίππων και της Μαρώνειας, δέχεται αλλαγές για να φιλοξενήσει, παράλληλα με τις θεατρικές παραστάσεις, μονομαχίες και θηριομαχίες. Η συνύπαρξη αυτών των θεαμάτων επιβεβαιώνεται από τη λάξευση, στην φάση αυτή, σε τρείς από τις τέσσερις μετόπες του κεντρικού μεταξονίου του προσκηνίου ανάγλυφων μορφών του Διονύσου, του Θράκα ιππέα και του Άρη. Οπωσδήποτε στην τέταρτη μετόπη, που έχει απωλεσθεί, απεικονιζόταν η θεά Νέμεση προστάτιδα των μονομάχων. Αν ο Διόνυσος και ο Ήρωας-Ιππέας αντιπροσωπεύουν τη σχέση του θεάτρου της Θάσου με τις θεατρικές παραστάσεις, ο Άρης και η Νέμεση παραπέμπουν στις μονομαχίες[41].

Στη φάση αυτή διευρύνθηκε η ορχήστρα με την αφαίρεση των πρώτων σειρών καθισμάτων και κατασκευάστηκε ψηλό πόδιο στη βάση του κοίλου μπροστά από το οποίο τοποθετήθηκε μαρμάρινο στηθαίο για την προστασία των θεατών. Πίσω από τους ορθοστάτες του στηθαίου, στο δάπεδο του διαδρόμου εντοπίστηκαν οπές ορθογωνικής διατομής για τη στήριξη ξύλινων υποστυλωμάτων, όπως ακριβώς και στα θέατρα της Μαρώνειας και των Φιλίππων. Σε αυτά απλώνονταν ισχυρά δίχτυα, τα οποία αφαιρούνταν όταν γίνονταν παραστάσεις.

Παράλληλα με τη διαμόρφωση του στηθαίου έγινε ανασύσταση των 13-14 πρώτων σειρών εδωλίων προκειμένου να ενισχυθεί η ευστάθεια της βάσης του κοίλου. Καταργήθηκαν οι διαμορφωμένες με ανεξάρτητες βαθμίδες κλίμακες που διέκοπταν τη συνέχειά των εδωλίων και απομείωναν την μόνη, βάσει του τρόπου κατασκευής τους, ευεργετική για τη στήριξή τους λειτουργία της ενσφήνωσης. Οι κλίμακες διαμορφώθηκαν ξανά ακολουθώντας τις αρχικές τους χαράξεις με πρόχειρες απολαξεύσεις πάνω στα εδώλια. Η μόνη κλίμακα που διατήρησε την κατασκευή της με ανεξάρτητες λίθινες βαθμίδες αλλά και την επικοινωνία της με τη ορχήστρα σε αυτή την οικοδομική φάση είναι η λεγόμενη κεντρική.

[41] Ό.π. (υποσημ.33).

Η χρονολόγηση της όλης επέμβασης προκύπτει και από την εγχάρακτη αναθηματική επιγραφή που αναπτύσσεται στην μπροστινή πλευρά των ορθοστατών του στηθαίου η οποία μνημονεύει τους Ηραγόρα και Ισπανή, ιστορικά πρόσωπα που έδρασαν κατά τον 2ο μ.Χ. αι.

Γ' ρωμαϊκή φάση

Με την κατάργηση των θεατρικών παραστάσεων το θέατρο μετατρέπεται σε πλήρη αρένα (σχ.ΑΝ11ΣΤ). Προστίθενται στα άκρα του προσκηνίου οι δύο λοξοί χώροι που πιθανότατα χρησίμευαν για την προσαγωγή των θηρίων και αντικαθιστάται ο κοπιαστικός τρόπος προστασίας των θεατών με τα αφαιρούμενα υποστυλώματα και δίχτυα από μόνιμα σιδερένια κιγκλιδώματα τοποθετημένα επάνω στους ορθοστάτες με μολυβδοχόηση. Αντίστοιχα κιγκλιδωτά μεταλλικά διαφράγματα τοποθετούνται στα μετακιόνια διαστήματα του προσκηνίου αλλά και στις εισόδους των παρόδων (σχ.ΑΝ12).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ & Η ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Το αρχαίο θέατρο της Θάσου είναι εκ των πραγμάτων ένα αξιόλογο και σημαντικό μνημείο. Αναφέρεται στις πηγές ήδη από τον 5ο αι. π.Χ. και συνδέεται με την άνθηση του θεάτρου στην πόλη από πολύ νωρίς: ήδη στα μέσα του 4ου π.Χ. αι. διοργανώνονται γιορτές (Διονύσεια, Χορεία) και κατέφθαναν στο νησί καλλιτέχνες από αλλού, όπως ο Αρίστων ο Μιλήσιος, ο Θεόδωρος, ο Φιλήμων και ο Βάταλος[42]. Το θέατρο κατά τη ρωμαϊκή περίοδο δέχθηκε ριζικές επεμβάσεις προκειμένου να προσαρμοστεί στα δεδομένα των θεαμάτων της εποχής και όλες οι διατηρούμενες κατασκευές στο κοίλο προέρχονται από την περίοδο αυτή.

Έκτος της ιστορικής και αρχαιολογικής του αξίας είναι ένα άμεσα βιούμενο κοινωνικό αγαθό ως επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος. Η παρουσία του σε συνδυασμό με τις άλλες σημαντικές αρχαιότητες αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα του νησιού για την προσέλκυση τουρισμού. Η χρήση του ως χώρου διεξαγωγής θεατρικών παραστάσεων ήδη από την δεκαετία του 1950 αποδίδει στο αρχαίο θέατρο μια υψηλής σημασίας πολιτιστική διάσταση και το αναδεικνύει σε ενεργό φορέα εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας για το κοινό, κατοίκους και επισκέπτες.

Η αποκάλυψή του κοίλου κατά τον 20ο αι. το βρίσκει σε αρκετά μεγάλο βαθμό λιθολογημένο διατηρώντας όμως αρκετά στοιχεία της μορφής και της δομής του στη βάση του και στην άνω απόληξή του.

Στο β' μισό του 20ου αι. το κοίλο του αρχαίου θεάτρου δέχεται δύο επεμβάσεις χωρίς να έχει τεκμηριωθεί επαρκώς. Η πρώτη υλοποιείται το 1958 από τον Δ. Λαζαρίδη και περιορίζεται στην πρόχειρη ανάκτηση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων καθώς και τοπικές επεμβάσεις ανάταξης μελών στη ευρύτερη περιοχή της βάσης του κοίλου.

Κατά την περίοδο 1997-2001 διενεργείται μεγάλης κλίμακας επέμβαση αποκατάστασης στο κοίλο του θεάτρου η οποία όπως προκύπτει από την τεκμηρίωση που προηγήθηκε αλλοίωσε σημαντικά την μορφή του κοίλου.

Συγκεκριμένα:

Α) Η μεταλλική κατασκευή που υλοποιήθηκε για τη διαμόρφωση 13 σειρών καθισμάτων στη ζώνη που δεν διατηρούνταν μεγάλος αριθμός εδωλίων αλλοιώνει τη μορφή και τη γεωμετρία του κοίλου αφού δεν ακολουθεί τις αρχικές χαράξεις του θεάτρου ή τις τροποποιεί κατά το δοκούν. Συγκεκριμένα οι εκατέρωθεν της «κεντρικής» κλίμακας κερκίδες ενοποιούνται ανά δυο αφού δεν έχουν υλοποιηθεί οι κλίμακες που παρεμβάλλονταν μεταξύ τους, ενώ διατηρούνται σαφώς τα ίχνη τους και στο άνω αδιατάρακτο τμήμα αλλά και στη βάση του κοίλου. Επίσης κατά την ανάπτυξη της μεταλλικής κατασκευής η «κεντρική» κλίμακα διαμορφώθηκε με πλάτος 1,4 μ., αυθαίρετη επιλογή που δεν στοιχειοθετείται και δεν συνάδει με τα αρχαιολογικά δεδομένα

Β) Η εσφαλμένη κλίση (υπερύψωση) που αποδόθηκε στο ανακτημένο τμήμα του κοίλου είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μεταξύ της αποκαταστημένης και της αδιατάρακτης άνω ζώνης του κοίλου ένας επίπεδος διάδρομος, πλάτους 1,9 μ., περίπου σε θέση που σε καμία περίπτωση δεν υπήρχε αφού προ της επέμβασης διατηρούνταν in situ τα εδώλια των κερκίδων. Η κατάσταση αυτή αλλοιώνει καταφανώς την μορφή του κοίλου: δίνει την αίσθηση ύπαρξης διαζώματος σε θέση που δεν υπήρχε, απομονώνει την αδιατάρακτη άνω ζώνη του κοίλου και διακόπτει τη συνέχειά του κατά τρόπο που δεν αναγνωρίζεται ως συγκροτημένο σύνολο.

Γ) Οι ανακτήσεις με αυθεντικά αρχιτεκτονικά μέλη που υλοποιήθηκαν στη βάση του κοίλου και πάνω από την μεταλλική κατασκευή σε πολύ μικρό ποσοστό ακολουθούν τις αρχικές θέσεις των εδωλίων, όπως αυτές καταγράφονται στα σχέδια της αποτύπωσης προ των επεμβάσεων 1997-2001. Στην ανάκτηση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων χρησιμοποιήθηκαν όσα ακέραια εδώλια υπήρχαν στην επέμβαση Λαζαρίδη και για την συμπλήρωση των κενών που δημιουργήθηκαν μετά την αφαίρεση των θραυσμάτων χρησιμοποιήθηκαν εδώλια από ανώτερες σειρές έως και από την αδιατάρακτη ζώνη του άνω κοίλου. Στο άνω τμήμα της λίθινης αποκατάστασης τα εδώλια κατά κανόνα τοποθετούνται τυχαία και όχι εν σειρά σύμφωνα με τις αρχικές τους θέσεις. Το γεγονός αυτό συνιστά υποβάθμιση της αρχαιολογικής αξίας του μνημείου αφού συχνά εγχάρακτες επιγραφές που έχουν συνέχεια σε περισσότερα του ενός εδώλια διακόπτονται.

Δ) Η αναλυτική καταγραφή των σωζόμενων μαρμάρινων μελών αποκάλυψε την ύπαρξη ενός αξιόλογου πλήθους αυθεντικού οικοδομικού υλικού, κυρίως θραυσμάτων, τα οποία βρίσκονται είτε σε θέσεις απόθεσης εκτός θεάτρου είτε στα δυο πέρατα του κοίλου διάσπαρτα τα οποία δεν αξιοποιούνται και δεν συμμετέχουν στην αποκατάσταση της μορφής του.

Ε) Η μεταλλική κατασκευή που τοποθετήθηκε για την ανάπτυξη 13 σειρών καθισμάτων πέραν των αλλοιωμένων χαρακτηριστικών με τα οποία σχεδιάστηκε εγείρει ευρύτερα ζητήματα ένταξης στο κοίλο του αρχαίου θεάτρου. Η πολυγωνική απόδοση των ομόκεντρων κύκλων χάραξης των επάλληλων σειρών καθισμάτων (εικ.60) και η επένδυση της κατασκευής με επιφανειακά στοιχεία είτε μαρμάρου είτε ξύλου σε αντιδιαστολή με την

[42] Y. Grandjean, Fr. Salviat, *Οδηγός της Θάσου*, École française d'Athènes, Αθήνα 2012, σ. 135

συμπαγή υπόσταση των μαρμάρινων αυθεντικών μελών διαμορφώνει ένα ξένο σώμα μέσα στο κοίλο που αλλοιώνει την ιστορικότητα, τη μνημειακή αξία και την αισθητική του αρχαίου θεάτρου.

Στ) Τα νέα μαρμάρινα μέλη που χρησιμοποιούνται στις λίθινες ζώνες αποκατάστασης δεν φέρουν καμπυλότητα στην μπροστινή τους πλευρά γεγονός που από μόνο του συνιστά μορφολογική αλλοίωση και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να νοηθεί ως τρόπος διάκρισης των νέων μελών από τα αυθεντικά. Όταν δε αυτά παρατίθενται εν σειρά όπως συχνά συμβαίνει στο άνω τμήμα της λίθινης αποκατάστασης τα καθίσματα αποκτούν πολυγωνική μορφή που προφανώς αλλοιώνει την εικόνα του κοίλου (εικ.61).

Ζ) Κατά την τεκμηρίωση και ταύτιση του οικοδομικού υλικού διαπιστώθηκε ότι στο άνω αδιατάρακτο τμήμα του κοίλου βρίσκονται διάσπαρτα πολλά εδώλια τοποθετημένα σε τυχαίες θέσεις και σε ορισμένες περιπτώσεις πάνω από άλλα που διατηρούνται in situ. Αυτά προέρχονται από τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 και συγκεκριμένα: α) από την αναγκαία μετακίνηση που έπρεπε να υλοποιηθεί κατά την εκρίζωση των δέντρων χωρίς να τοποθετηθούν ξανά στη θέση τους β) από τις σειρές καθισμάτων που βρίσκονταν σε συνέχεια της διατηρούμενης αδιατάρακτης ζώνης και μετακινήθηκαν προκειμένου να γίνουν οι εργασίες στο άνω πέρας της αποκαταστημένης ζώνης. Όπως τοποθετήθηκαν πρόχειρα για την εκτέλεση των εργασιών έτσι παραμένουν στις ίδιες θέσεις έως σήμερα. Αυτή η τυχαία διασπορά εδωλίων αλλοιώνει τη μορφή του κοίλου και υποβαθμίζει την αρχαιολογική του αξία. Παράλληλα όμως τίθεται σε κίνδυνο η ακεραιότητα των ίδιων των εδωλίων που δεν εδράζονται κανονικά στο έδαφος αλλά και η ασφάλεια των επισκεπτών που περιηγούνται ελεύθερα μεταξύ αυτών.

Επίσης κατά την τεκμηρίωση διαπιστώθηκε ότι η άνω ζώνη του κοίλου βρίσκεται σε κακή κατάσταση διατήρησης. Μάλιστα από τη σύγκριση των αποτυπώσεων πριν και μετά τις επεμβάσεις διαπιστώνονται μικρομετακινήσεις in situ μελών και χρειάζονται μικρής κλίμακας στερεωτικές επεμβάσεις για την επαναφορά τους και την αποτροπή επιπλέον αλλοιώσεων.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι το κοίλο του αρχαίου θεάτρου χρήζει επεμβάσεων τόσο για την προστασία και συντήρηση του πρωτοτύπου οικοδομικού υλικού όσο και για την κατά το δυνατόν αποκατάσταση της μορφής του βάσει της τεκμηρίωσης που προηγήθηκε.

6. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΟΙΛΟΥ

6.1 Στόχοι και αρχές της επέμβασης

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προέκυψε μια αρκετά σαφής γνώση της μορφής και της λειτουργίας του κοίλου, ενώ παράλληλα εντοπίστηκαν οι αλλοιώσεις και τα προβλήματα που δημιούργησαν οι όψιμες σε αυτό επεμβάσεις αλλά και η κατά τόπους κακή κατάσταση διατήρησης πρωτότυπου οικοδομικού υλικού και κατασκευών λόγω ελλιπούς συντήρησης. Τα προβλήματα που εντοπίστηκαν απαιτούν αντιμετώπιση προκειμένου το μνημείο να αποκατασταθεί κατά τρόπο ανάλογο της ιστορικής και αρχαιολογικής του αξίας

Στόχοι της επέμβασης είναι :

α. Αποκατάσταση των αλλοιώσεων στη μορφή και τη δομή του κοίλου που προκλήθηκαν από τις πρόσφατες επεμβάσεις.

β.Η προστασία και συντήρηση του αυθεντικού οικοδομικού υλικού και των κατασκευών.

γ. Η ανάδειξη της ιστορικής, αρχαιολογικής και αισθητικής αξίας του μνημείου

δ. Η βελτίωση της αναγνωσιμότητας και του διδακτικού ρόλου του μνημείου για τους επισκέπτες του.

ε. Η λειτουργική αξιοποίηση του κοίλου για τη διεξαγωγή παραστάσεων στο αρχαίο θέατρο

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων η προτεινόμενη επέμβαση επιδιώκει τη συντήρηση και αποκατάσταση του κοίλου, σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές σήμερα αρχές που απορρέουν από τους Διεθνείς Χάρτες και Συμβάσεις σε συνδυασμό με τις ειδικές συνθήκες και τα δεδομένα της συγκεκριμένης περίπτωσης.

Οι βασικές αρχές της επέμβασης είναι :

α. Η διατήρηση της αυθεντικότητας του μνημείου μέσω της προστασίας και συντήρησης του υπάρχοντος αυθεντικού υλικού.

β. Ο σεβασμός των ιστορικών φάσεων του μνημείου. Νεότερες επεμβάσεις και χωρίς καλλιτεχνική αξία στοιχεία, που έχουν αλλοιώσει ή έχουν αντικαταστήσει αξιόλογα αυθεντικά, μπορούν να απαλειφθούν εφόσον υφίσταται τεκμηρίωση της πρότερης κατάστασης.

γ. Η χρήση ιδίων υλικών και τρόπων δομής στις επεμβάσεις. Όπου τα παραδοσιακά υλικά και οι τρόποι δομής κρίνονται ανεπαρκείς είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν νέα υλικά συμβατά με τα αρχικά και σύγχρονες κατασκευαστικές μέθοδοι.

δ. Η κατά το δυνατόν αντιστρεψιμότητα των επεμβάσεων.

ε. Η ένταξη των νέων κατασκευών με διακριτικό αλλά και διακριτό από τις αυθεντικές κατασκευές τρόπο.

6.2 Βασικοί άξονες δράσεων

Η προτεινόμενη επέμβαση προβλέπει τη μερική αποκατάσταση της τελευταίας οικοδομικής φάσης του κοίλου (Ρωμαϊκή φάση ΙΙ – ΙΙΙ) για την οποία διαθέτουμε αρκετό αυθεντικό οικοδομικό υλικό και επαρκή τεκμηρίωση της μορφής της (σχ.ΠΡ01).

Οι βασικοί άξονες δράσεων που προέκυψαν από την αναλυτική τεκμηρίωση και περιγράφουν τη φιλοσοφία της πρότασης είναι οι εξής:

- Απάλειψη των νεωτερικών στοιχείων που αλλοιώνουν τη μορφή του κοίλου και υποβαθμίζουν την αρχαιολογική του αξία (μεταλλική κατασκευή κερκίδων, νέα μαρμάρινα εδώλια με ευθύγραμμη μπροστινή πλευρά).
- Αποκατάσταση της μορφής και της γεωμετρίας του κοίλου βάσει των στοιχείων που προέκυψαν από την τεκμηρίωση (βήμα πλάτους και ύψους αναβαθμών, διάταξη κερκίδων, πλάτος κλιμάκων).
- Αναδιάταξη - επανατοποθέτηση των εδωλίων στην αρχική τους θέση (όταν αυτή είναι γνωστή) για την ενίσχυση της γνησιότητας του και της αρχαιολογικής αξίας που απορρέει από αυτήν.
- Χρησιμοποίηση όλου του ταυτισμένου πρωτότυπου οικοδομικού υλικού που είναι διαθέσιμο για την προστασία του και την ενίσχυση της αυθεντικότητας του κοίλου.
- Αξιοποίηση κατά το δυνατόν των υπαρχουσών υποδομών θεμελίωσης των κατασκευών (αρχαίων και σύγχρονων).
- Προστασία και συντήρηση των πρωτότυπων κατασκευών του κοίλου (άνω αδιατάρακτη ζώνη κοίλου, αρχαιολογικά κατάλοιπα πάνω από το κοίλο).
- Γεωμετρική αποκατάσταση των τμημάτων του κοίλου που έχουν απωλέσει παντελώς τις αρχαίες κατασκευές με τη μορφή χωμάτινου πρανούς.

6.3 Προτεινόμενες επεμβάσεις αποκατάστασης

Η πρόταση περιλαμβάνει τρία διακριτά τμήματα επεμβάσεων:

Α. Το πρώτο αφορά στην ανάκτηση της κάτω ζώνης του κοίλου, κατά τρόπο ώστε να αποκατασταθεί η μορφή και η γεωμετρία του. Στηρίζεται στην επανατοποθέτηση των ταυτισμένων εδωλίων στην αρχική θέση τους και στην ενίσχυση της γνησιότητας του εν λόγω τμήματος με την χρησιμοποίηση όλου του σωζόμενου διάσπαρτου και μη αυθεντικού υλικού.

Β. Το δεύτερο αφορά ήπιες επεμβάσεις συντήρησης και αποκατάστασης στην άνω αδιατάρακτη ζώνη στη μορφή που αυτή αποκαλύφθηκε ανασκαφικά, ώστε να διατηρηθούν αναλλοίωτα τα πρωτότυπα χαρακτηριστικά των κατασκευών της.

Γ. Το τρίτο αφορά μικρής κλίμακας επεμβάσεις στο ήδη αποκαταστημένο στηθαίο της αρένας και στον υπερυψωμένο διάδρομο πίσω από αυτό, βάσει των στοιχείων που προέκυψαν από την τεκμηρίωση.

Α. ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΚΑΤΩ ΖΩΝΗΣ ΚΟΙΛΟΥ

Α.1 Απόσπαση μεταλλικής κατασκευής

Βασικός στόχος της πρότασης αποκατάστασης είναι η απάλειψη στοιχείων που αλλοιώνουν τη μορφή του κοίλου και η αποκατάσταση των γεωμετρικών του χαρακτηριστικών. Για την επίτευξή του προτείνεται η απόσπαση της μεταλλικής κατασκευής που έχει τοποθετηθεί στο κοίλο, η οποία αποδίδει παραποιημένα τα χαρακτηριστικά χαράξεων στις κερκίδες αλλά και επιμέρους στοιχείων της γεωμετρίας του όπως το πλάτος των κλιμάκων. Παράλληλα όπως έχει τεκμηριωθεί το βήμα ύψους των αναβαθμών που διαμορφώνεται είναι λανθασμένο, με αποτέλεσμα να δημιουργείται έντονη κλίση στο κοίλο η οποία ακολουθείται με ανάλογα χαρακτηριστικά και στο υπερκείμενο τμήμα της λίθινης αποκατάστασης. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα στην άνω απόληξη της αποκατεστημένης ζώνης να διαμορφώνεται μια υψομετρική σχέση με τα σωζόμενα in situ εδώλια η οποία αλλοιώνει καταφανώς τη μορφή και τη δομή του κοίλου. Η κατασκευή αυτή δεν επιδέχεται τροποποιήσεις και δεν είναι δυνατή η αναμόρφωσή της παρά μόνο εάν κατασκευαστεί εξ αρχής .

Ωστόσο πέραν των αλλοιώσεων που επιφέρει στην μορφή του κοίλου η μεταλλική κατασκευή και σαν φιλοσοφία παρέμβασης κρίνεται ανεπιτυχής. Πρόκειται για μια ενδιάμεση, έντονα διαφοροποιημένη εκ της κατασκευής της ζώνη καθισμάτων μεταξύ λίθινων αναβαθμών. Δημιουργεί αισθητική και μορφολογική ασυνέχεια, αδυνατεί να ενταχθεί και λειτουργεί ως στοιχείο διάσπασης της ενότητας του κοίλου (εικ.62).

Τέλος, αυτός ο τρόπος διαμόρφωσης κερκίδων αποδίδει αναγκαστικά έντονα γεωμετρικοποιημένες μορφές που δεν επιτρέπουν την ήπια ένταξή του στο κοίλο του αρχαίου θεάτρου. Τα πέρατα της κατασκευής είναι αναγκαστικά ευθύγραμμα, ενώ οι ομόκεντρες περιφέρειες των καθισμάτων αποδίδονται πολυγωνικά.

Α.2 Περιγραφή της προτεινόμενης επέμβασης

Οι όψιμες επεμβάσεις που έχει υποστεί η κάτω ζώνη του κοίλου οδήγησαν στην απόσπαση εδωλίων από την αρχική τους θέση, την αναδιάταξή τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μην διατηρούν την αρχική μεταξύ τους σχέση και την οριστική απώλεια των υποδομών έδρασης. Η αποκατάσταση της ζώνης αυτής θα υλοποιηθεί με γνώμονα την επανατοποθέτηση των αρχαίων εδωλίων στην θέση τους, ακολουθώντας τις αρχικές χαράξεις του κοίλου όπως αυτές προέκυψαν από την τεκμηρίωση. Παράλληλα, η αξιοποίηση του διάσπαρτου οικοδομικού υλικού θα αυξήσει την επιφάνεια των κερκίδων που διαμορφώνονται από πρωτότυπο οικοδομικό υλικό. Συγκεκριμένα τα καταγεγραμμένα διάσπαρτα εδώλια τύπου Γ ανέρχονται στα 87 και αντιστοιχούν σε 76,3 τρέχοντα μέτρα καθισμάτων (σχ.ΥΚ15-18). Στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι θραύσματα και άρα με τις συμπληρώσεις τους αγγίζουν τα 140 τρεχ. μέτρα καθισμάτων.

Η έδραση των εδωλίων θα γίνεται σε λιθόκτιστες υποδομές κατά τρόπο ώστε να αναπαράγεται το πνεύμα και το ύφος των πρωτότυπων κατασκευών. Ωστόσο θα είναι ενισχυμένες για να εξασφαλίζεται η ευστάθεια του προτεινόμενου προς ανάκτηση τμήματος του κοίλου. Οι υπάρχουσες λιθόκτιστες υποδομές διατηρούνται και προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα της πρότασης. Προκειμένου όμως να εξασφαλιστεί η δομική

συνοχή και η ευστάθεια της όλης επέμβασης προτείνεται η ανάπτυξη λιθόκτιστων υποδομών και στο τμήμα που καταλαμβάνει σήμερα η μεταλλική κατασκευή (σχ.ΠΡ05,ΠΡ06-13). Μια τέτοια ενέργεια είναι συμβατή με τις αρχές που τέθηκαν εξ αρχής για την ανάκτηση του κοίλου γιατί αναπαράγεται ένα στοιχείο που διατηρούνταν κατά την αποκάλυψη του, αλλά καταστράφηκε προκειμένου να διαμορφωθούν πλατώματα διόδου για τα μηχανήματα που υλοποίησαν τους μικροπασσάλους για την έδραση της μεταλλικής κατασκευής (εικ.34). Η ανάπτυξη λιθόκτιστων υποδομών σε όλο το εύρος της ανακτημένης ζώνης του κοίλου αποτρέπει πιθανές παραμορφώσεις και τοπικές ολισθήσεις των κατασκευών του. Παράλληλα αναδεικνύονται τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του κοίλου και θα διαγράφονται οι ομόκεντρες περιφέρειες των κερκίδων ανεξάρτητα από τις αποφάσεις που θα ληφθούν για το ποσοστό κάλυψής τους από μαρμάρινα εδώλια.

Ο τρόπος διάταξης των εδωλίων στο χώρο ακολουθεί πάγιους κανόνες. Η επανατοποθέτηση των ταυτισμένων εδωλίων στις αρχικές τους θέσεις[43] δημιουργεί πυρήνες οι οποίοι εμπλουτίζονται από διάσπαρτο αυθεντικό υλικό με γνώμονα την εγγύτητα της θέσης εύρεσης[44]. Οι σχηματισμοί που προκύπτουν ολοκληρώνονται με περιορισμένη χρήση νέων μελών προκειμένου να διαμορφωθούν συγκροτημένα σύνολα. Κατ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μια ανακτημένη ζώνη με λίθινα εδώλια στη βάση του κοίλου που αναπτύσσεται έως την 9η σειρά καθισμάτων στον άξονα του κοίλου. Μόνο οι τρείς πρώτες βαθμίδες καθισμάτων φτάνουν, όπως και σήμερα, έως τους αναλημματικούς τοίχους των παρόδων. Οι υπόλοιπες μειώνουν κλιμακωτά το μήκος τους όσο ανεβαίνουν προς τα επάνω. (σχ.ΠΡ04).

Αντίστοιχα η άνω ανακτημένη ζώνη με την προσθήκη των διάσπαρτων μελών που τοποθετούνται για την ενίσχυση της αυθεντικότητάς της αναπτύσσεται σε εύρος 5 κερκίδων καταλαμβάνοντας μεγαλύτερη επιφάνεια από αυτήν που διαμορφώνει σήμερα (2η κερκίδα: 14η-21η σειρά, 3η:15η-23η σειρά, 4η:16η – 28η σειρά, 5η:17η – 29η σειρά, 6η:20ή – 29η σειρά). Ανακτάται τμήμα της 6ης κερκίδας με επανατοποθέτηση εδωλίων στην αρχική τους θέση και συμπληρώσεις νέων μελών. Η υφιστάμενη κατάσταση δεν περιλαμβάνει το τμήμα αυτό και το πρωτότυπο οικοδομικό υλικό του βρίσκεται διασκορπισμένο σε άλλες θέσεις.

Επίσης η πρόταση προβλέπει την ανάκτηση επιπλέον σειρών εδωλίων και προς τα άνω αλλά και προς τα κάτω σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση. Η προς τα πάνω επέκτασή της κατά μία σειρά (4η – 5η κερκίδα) συμβάλλει στη μείωση του διάκενου που δημιουργείται με την αδιατάρακτη ζώνη και άρα στην ενίσχυση της ενότητας του κοίλου. Αντίστοιχα η προς τα κάτω επέκταση εντοπίζεται στις κερκίδες 2, 3, 4 χρησιμοποιώντας αυθεντικό υλικό στην αρχική του θέση αλλά και διάσπαρτο.

Η ως άνω περιγραφόμενη διαχείριση του οικοδομικού υλικού έχει ως αποτέλεσμα η ενδιάμεση κενή εδωλίων ζώνη μεταξύ της βάσης του κοίλου και της άνω λίθινης ανακτημένης ζώνης να περιορίζεται στις 5 έως 7 σειρές καθισμάτων, όταν η μεταλλική κατασκευή που βρίσκεται στην θέση αυτή σήμερα αναπτύσσει 13 σειρές καθισμάτων.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με την πρόταση στην ανάκτηση της βάσης του κοίλου αναπτύσσονται 187,55 τρεχ. μ. εδωλίων από τα οποία οι συμπληρώσεις καταλαμβάνουν 83,75 τρεχ. μ. και το ποσοστό του πρωτότυπου οικοδομικού υλικού ανέρχεται στα 55,4%. Αντίστοιχα στην άνω λίθινη ανακτημένη ζώνη αναπτύσσονται 407,05 τρεχ. μ. εδωλίων από τα οποία οι συμπληρώσεις καταλαμβάνουν 141,41 τρεχ. μ. και το ποσοστό του πρωτότυπου οικοδομικού υλικού ανέρχεται στα 65,3%

Ανάκτηση ενδιάμεσης, κενής εδωλίων ζώνης, με νέα μαρμάρινα μέλη

Ο αισθητός περιορισμός της έκτασης που καταλαμβάνει η ενδιάμεση, κενή εδωλίων, ζώνη του κοίλου σε συνδυασμό με την συνολική ποσότητα πρωτότυπου οικοδομικού υλικού που συμμετέχει στην ενιαία και συνεκτική του μορφή επιτρέπει την αποκατάσταση και του ενδιάμεσου τμήματος με νέα μαρμάρινα εδώλια.

Πρόκειται για μία ζώνη στην οποία αναπτύσσονται σύμφωνα με τα σχέδια της πρότασης 274,4 τρεχ. μ. καθισμάτων από τα οποία το πρωτότυπο υλικό περιορίζεται μόλις στα 12,9 τρεχ. μ. Συγκεκριμένα καλύπτεται πλήρως η κενή εδωλίων ζώνη (10η – 15η σειρά) σε εύρος τεσσάρων και πλέον κερκίδων ενώ παράλληλα γίνονται μικρές συμπληρώσεις με αποκλειστικά νέα αρχιτεκτονικά μέλη στα πέρατα των πρώτων σειρών (4η – 9η) και στο βόρειο άκρο της 6ης κερκίδας από τη 16η έως την 20η σειρά. (σχ.ΠΡ02).

Έτσι επιτυγχάνεται ενιαία μορφή για το αποκαταστημένο κάτω τμήμα του κοίλου στο οποίο αναπαράγονται τα πρωτότυπα γεωμετρικά και δομικά χαρακτηριστικά του. Κατ' αυτό τον τρόπο αποκαθίσταται η μορφή του, αναβαθμίζεται η αισθητική του και ενισχύεται η διδακτική του αξία.

Με την αποκατάσταση της μαρμάρινης επικάλυψης της ενδιάμεσης ζώνης το συνολικό μήκος των καθισμάτων του ανακτημένου τμήματος του κοίλου ανέρχεται στα 869 τρεχ. μ. Εάν σε αυτά προσθέσουμε και τα 289 τρεχ. μ. εδωλίων που υφίστανται στην αποκαταστημένη μορφή της άνω αδιατάρακτης ζώνης του κοίλου έχουμε ένα συνολικό μήκος λίθινων εδωλίων 1158 τρεχ. μ. από τα οποία το πρωτότυπο υλικό ανέρχεται στα 672 τρεχ. μ. ποσοστό 58 %.

Κατά τη γνώμη μας το ποσοστό των συμπληρώσεων – 42%- είναι μέσα στα όρια του επιτρεπτού με δεδομένη την ιδιαιτερότητα της περίπτωσης και την αναγκαιότητα να αποκατασταθούν τα μορφολογικά και γεωμετρικά χαρακτηριστικά του κοίλου χωρίς να διαταραχθεί η χρηστική του αξία και η δυνατότητα να φιλοξενεί θεατές για τη διεξαγωγή θεατρικών παραστάσεων. Η χωρητικότητα της ανακτημένης ζώνης του κοίλου, η οποία προορίζεται για χρήση κατά την διεξαγωγή θεατρικών παραστάσεων είναι 1700 καθήμενοι θεατές περίπου, κατάτι μικρότερη της υπάρχουσας της οποίας η χωρητικότητα υπολογίζεται στα 1800 άτομα.

Μάλιστα αυτή η αντιμετώπιση εκτός της συνοχής που προσδίδει στο ανακτημένο τμήμα διατηρεί τεκμήρια της κατάστασης διατήρησής του πριν την επέμβαση. Ο επισκέπτης μπορεί να διακρίνει τους πυρήνες με πρωτότυπο οικοδομικό υλικό in situ σε σχέση με τις ζώνες συμπλήρωσης που τους περιβάλλουν, όπου εναλλάσσονται αυθεντικά και νέα μέλη. Επίσης είναι σαφής η διάκριση της ζώνης που δεν βρέθηκαν εδώλια, αφού αποκαθίσταται αποκλειστικά με νέα μαρμάρινα μέλη.

---

[43] Η αρχική θέση δεν ταυτίζεται με τη θέση εύρεσης λόγω των παραμορφώσεων που υπέστη η γεωμετρία του κοίλου από την ολίσθηση των κατασκευών.

[44] Στα διάσπαρτα αυθεντικά μέλη που πλαισιώνουν τα επανατοποθετημένα στην αρχική θέση διαχωρίζονται σε πολλές διακριτές υποκατηγορίες βάσει των τεκμηριωμένων χαρακτηριστικών τους και του σκεπτικού της επανατοποθέτησής τους (βλ. 6.Α.3.1)

Κατά τα άλλα η όλη η επέμβαση στοχεύει στην ορθή χάραξη των ομόκεντρων κυκλικών περιφερειών που διαμορφώνουν τις κερκίδες και την προσαρμογή του υψομετρικού τους βήματος, ώστε να επιτευχθεί η ήπια μετάβαση από την ανακτημένη στην αδιατάρακτη ζώνη του κοίλου και να αποδοθεί σε αυτό ενιαία και συνεκτική μορφή.

Σε σχέση με τα επιμέρους στοιχεία της πρότασης οι κλίμακες που εντάσσονται στην υπό ανάκτηση ζώνη του κοίλου αποκαθίστανται με ανεξάρτητες βαθμίδες από την 14η σειρά εδωλίων και πάνω, ενώ η συνέχειά τους προς την ορχήστρα διαμορφώνεται με απολαξεύσεις των εδωλίων επιτόπου (σχ.ΠΡ06). Διάζωμα δεν υλοποιείται, αφού δεν υφίστανται ισχυρά τεκμήρια για αυτό. Η κεντρική κλίμακα διαμορφώνεται εξ ολοκλήρου με ανεξάρτητους αναβαθμούς έως τη βάση της, όπως διαπιστώθηκε στο πλαίσιο της τεκμηρίωσης (σχ.ΠΡ14). Τα όρια της ανακτημένης ζώνης διαμορφώνονται βαθμιδωτά, ώστε να μην παρερμηνεύονται από τον επισκέπτη και να γίνεται κατανοητή η συνέχειά των κερκίδων κατά την αρχαιότητα ως τους αναλημματικούς τοίχους των παρόδων.

Η εν λόγω πρόταση σέβεται τις αρχές και καλύπτει τους στόχους που τέθηκαν εξ αρχής για την αποκατάσταση του κοίλου, ωστόσο κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστεί και μια δεύτερη εναλλακτική πρόταση σχετικά με την ενδιάμεση, κενή εδωλίων, ζώνη του ανακτημένου τμήματος του κοίλου.

Διαμόρφωση ενδιάμεσης, κενής εδωλίων ζώνης με λιθόκτιστες υποδομές χωρίς μαρμάρινη επικάλυψη

Η δεύτερη αυτή εναλλακτική πρόταση διατηρεί πανομοιότυπα χαρακτηριστικά με την πρώτη ως προς τη φιλοσοφία της επέμβασης, το εύρος και τη γεωμετρία της προτεινόμενης προς ανάκτηση ζώνης και τον τρόπο διάταξης των μελών. Η μόνη διαφοροποίηση έγκειται στο ότι η ενδιάμεση, κενή εδωλίων, ζώνη διαμορφώνεται μόνο με την ανάκτηση των λιθόκτιστων υποδομών της, χωρίς να τοποθετούνται σε αυτήν νέα μαρμάρινα εδώλια. Κατ' αυτόν τον τρόπο αυξάνεται μεν το ποσοστό των αρχαίων εδωλίων που συμμετέχουν στην επέμβαση, ωστόσο επί της ουσίας η επιφάνεια της ζώνης αυτής συνεχίζει να αποτελεί ανακτημένο τμήμα του κοίλου (σχ.ΠΡ03).

Σε αυτήν την εκδοχή γίνεται απολύτως σαφής στον επισκέπτη η απώλεια του πρωτότυπου οικοδομικού υλικού από την ζώνη αυτή, όμως πλήττεται η αισθητική και μορφολογική συνοχή της ανακτημένης ζώνης με αποτέλεσμά να ατονεί η αναγνωσιμότητα και ο διδακτικός ρόλος του μνημείου που ήταν εξ αρχής βασικός στόχος της πρότασης.

Αυτή η εναλλακτική πρόταση δεν επηρεάζει ιδιαίτερα την λειτουργικότητα του κοίλου για την φιλοξενία θεατών. Οι λιθόκτιστες υποδομές ακολουθούν το βήμα πλάτους και ύψους των αναβαθμών όπως αυτό προέκυψε από την τεκμηρίωση υποβαθμισμένο κατά 24 εκ., λόγω της απουσίας των υπερκείμενων εδωλίων. Η άνω επιφάνεια των εμφανών αυτών λιθόκτιστων υποδομών θα διαμορφώνεται κατά τα πρότυπα των αρχαίων υποδομών με πλακοειδείς σχιστόλιθους πάχους 5 έως 8 εκ. οι οποίοι θα διαμορφώνουν μια σχετικά επίπεδη επιφάνεια ικανή να χρησιμοποιηθεί ως κάθισμα (σχ.ΠΡ09,11,13).

Οι μόνες θέσεις στις οποίες αναιρούνται τα καθίσματα και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από θεατές είναι αυτές στις οποίες των λιθόκτιστων υποδομών προηγούνται σειρές που φέρουν εδώλια. Αυτό συμβαίνει στις λίγες περιπτώσεις επανατοποθέτησης μελών στην αρχική τους θέση εντός της εν λόγω ζώνης (α/α αρχ μέλους 184,187) και στο όριο της ζώνης αυτής με την υποκείμενη ανακτημένη με μαρμάρινα εδώλια ζώνη που διαμορφώνεται στη βάση του κοίλου (10η σειρά).

Στο πλαίσιο αυτής της ζώνης οι κλίμακες θα διαμορφώνονται με απλές λιθόκτιστες βαθμίδες πλάτους 60 εκ. που παρεμβάλουν τον όγκο τους στο συνολικό πλάτος των αναβαθμών (σχ.ΠΡ07). Προσδιορίζουν με νέο αλλά λιτό και διακριτικό τρόπο τις αρχικές θέσεις των κλιμάκων και συμβάλλουν ουσιαστικά με την παρουσία τους στη λειτουργικότητα του κοίλου.

Α.3 Η διαχείριση του οικοδομικού υλικού του κοίλου

Α.3.1 Αναλυτική τεκμηρίωση χωροθέτησης πρωτότυπου υλικού (εδωλίων) - σχ.ΠΡ04

Όπως με σαφήνεια διατυπώθηκε στην τεκμηρίωση, κατά την επέμβαση της περιόδου 1997-2001 η πλειονότητα των μελών που χρησιμοποιήθηκαν στα λίθινα τμήματα της αποκατάστασης δεν επανατοποθετήθηκαν στις αρχικές τους θέσεις και μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις ούτε καν σε θέσεις κοντινές της αρχικής, αλλά μετακινήθηκαν αυθαίρετα σε άλλα τμήματα του κοίλου. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη ζώνη των τριών πρώτων σειρών εδωλίων υπάρχουν σήμερα επτά μέλη προερχόμενα από την άνω αδιατάρακτη ζώνη[45] του κοίλου και δεκαεπτά μέλη από την ζώνη πάνω από το μεταλλικό ικρίωμα στην οποία υλοποιήθηκε ανάκτηση λιθόκτιστων κερκίδων[46].

Τα ταυτισμένα αρχιτεκτονικά μέλη επανέρχονται στις αρχικές τους θέσεις εκτός κάποιων λίγων που δεν ανήκαν σε συγκροτημένα σύνολα κατά την αποκάλυψή τους και χρησιμοποιήθηκαν σε νέες θέσεις πλησίον της αρχικής τους, ώστε να ενισχύσουν την αυθεντικότητα τμημάτων που ανακτώνται. Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις ταυτισμένων μελών που διατηρούνται στις θέσεις που τοποθετήθηκαν κατά την τελευταία επέμβαση στο κοίλο, αφού κρίθηκε ότι η επανατοποθέτησή τους στην αρχική τους θέση δεν συμβάλει στην ενίσχυση της αυθεντικότητας συγκροτημένου συνόλου.

Μια άλλη κατηγορία μελών που τοποθετείται σύμφωνα με την εν λόγω πρόταση αποκατάστασης σε νέες θέσεις είναι ταυτισμένα διάσπαρτα μέλη που διαμορφώνουν σύνολα σειρών προερχόμενα από την περιοχή μεταξύ της άνω απόληξης της αποκαταστημένης ζώνης και της αδιατάρακτης ζώνης του άνω κοίλου. Τα μέλη αυτά ανήκουν σε δυο - τρεις διαδοχικές σειρές εδωλίων που αποσπάστηκαν από τις θέσεις τους προκειμένου να υλοποιηθούν οι εργασίες της περιόδου 1997-2001 και αφέθηκαν διάσπαρτα πάνω από τα in situ σωζόμενα της αδιατάρακτης ζώνης. Για κάποια από αυτά, όσα ανήκαν στις χαμηλότερες σειρές εδωλίων προτείνεται η επανατοποθέτησή τους στην αρχική τους θέσης (28η σειρά 4ης κερκίδας– 29η σειρά 5ης κερκίδας) Για τα υπόλοιπα (29-30 σειρά της 4ης κερκίδας και 30-31 σειρά της 5ης κερκίδας) δεν ήταν δυνατή η επανατοποθέτηση γιατί η ολίσθηση της αδιατάρακτης ζώνης και η μετατόπιση των μελών της προς την ορχήστρα δεν μπορεί να συνδυαστεί χωρίς την ύπαρξη κενού με την κανονική γεωμετρία της ανακτημένης ζώνης. Έτσι επιλέχθηκε η τοποθέτηση των

[45] Πρόκειται για τα μέλη με α/α 224,221,228,95,261,222,225
[46] Πρόκειται για τα μέλη με α/α 352, 374, 153, 345, 210, 126, 136, 317, 147, 137, 155, 133, 330, 163, 144, 159, 382

μελών αυτών ως σύνολα σε νέες θέσεις πλησίον της αρχικής για τον εμπλουτισμό της ανακτημένης ζώνης με πρωτότυπο οικοδομικό υλικό σε σημεία που αυτό έχει απολεστεί.

Τα ταυτισμένα μέλη που προέρχονται από την επέμβαση που διενεργήθηκε κατά τη δεκαετία του 1950 στη βάση του κοίλου είτε συμμετέχουν και σήμερα στην αποκατάσταση των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων είτε βρέθηκαν διάσπαρτα, στην εν λόγω πρόταση χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ανάκτηση των πρώτων σειρών. Είναι δεδομένο ότι προέρχονται από τη ζώνη αυτή γιατί ο Λαζαρίδης κατά την πρόχειρη επέμβαση που υλοποίησε στη βάση του κοίλου χρησιμοποίησε διάσπαρτα μέλη, κυρίως θραύσματα, που βρήκε σε κοντινές της ζώνης επέμβασης θέσεις.

Τέλος τα άγνωστα – αταύτιστα μέλη χρησιμοποιούνται για την ενίσχυση της αυθεντικότητας της ανακτημένης ζώνης του κοίλου σε θέσεις κοντινές με αυτήν της εύρεσης του μέλους. Στην ουσία βέβαια αυτό που ισχύει είναι ότι τα αταύτιστα διάσπαρτα μέλη που βρεθήκαν στο άνω αδιατάρακτο τμήμα του κοίλου χρησιμοποιούνται στην ανακτημένη ζώνη που υπόκειται αυτού (15η – 29η σειρά), ενώ όλα τα υπόλοιπα, αυτά που βρίσκονται σε θέσεις απόθεσης στα άκρα του κοίλου και εκτός θεάτρου, χρησιμοποιούνται στη βάση του κοίλου (1η – 9η σειρά).

Α.3.2 Συντήρηση και συμπλήρωση αρχαίου οικοδομικού υλικού

Η πρόταση αποκατάστασης προβλέπει την συντήρηση των υφιστάμενων μαρμάρινων μελών του κοίλου. Ο καθαρισμός και οι επεμβάσεις συντήρησης θα γίνουν από εξειδικευμένους συντηρητές μετά την αναγνώριση της φθοράς και των αιτιών που την προξένησαν. Η συγκόλληση των κομματιών θα γίνει με τοποθέτηση μεταλλικών ανοξείδωτων οπλισμών στην επιφάνεια θραύσης, όταν αυτό χρειάζεται, και ως συνδετικό υλικό θα χρησιμοποιείται τσιμεντοκονία, η σύσταση της οποίας θα είναι τέτοια ώστε να προσομοιάζει αυτήν του αρχαίου υλικού (χρώμα, πόροι, μηχανική αντοχή) (σχ.ΠΡ05).

Η συμπλήρωση των αρχιτεκτονικών μελών που δεν σώζονται ακέραια (οριστική απώλεια) προτείνεται να γίνει με χυτό υλικό. Η τεχνική αυτή έχει ήδη δοκιμαστεί επιτυχώς σε έργα αποκατάστασης αρχαίων μνημείων της ευρύτερης περιοχής (βλ. θέατρο Φιλίππων) και είναι γνωστή στο ειδικευμένο εργατοτεχνικό προσωπικό της υπηρεσίας στην οποία υπάγεται το μνημείο (εικ.63,64,65). Οι συμπληρώσεις με χυτό υλικό έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν να προσεγγίσουν εύκολα τον χρωματισμό του αυθεντικού μέλους και επιδέχονται κατεργασίας αντίστοιχης του μαρμάρου με εργαλεία μαρμαρογλυπτικής (βελόνι, χτένι κ.τ.λ.). Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται ομοιογενής εικόνα από μακρινή απόσταση με διακριτική διαφοροποίηση και σαφής διάκριση λόγω διαφοράς υλικού με κοντινή προσεκτική παρατήρηση. Επίσης σημαντική παράμετρος στην επιλογή αυτής της τεχνικής είναι το μικρό κόστος κατασκευής και η γρήγορη υλοποίηση της εργασίας με το υπάρχον εργατοτεχνικό προσωπικό της Εφορείας Αρχαιοτήτων Καβάλας.

Λόγω της κατά κανόνα μεγάλης διάστασης που έχουν τα αρχιτεκτονικά μέλη του κοίλου και της εν γένει απλής γεωμετρίας τους εύκολα μπορούν να δημιουργηθούν καλούπια (εκμαγεία) για την συμπλήρωσή τους. Στην επιφάνεια θραύσης τοποθετούνται ανοξείδωτοι οπλισμοί, οι οποίοι περιβάλλονται με επίσης ανοξείδωτους συνδετήρες. Το υλικό έγχυσης έχει ως βάση το λευκό τσιμέντο και αδρανές υλικό λευκό μάρμαρο τριμμένο (ρυζάκι) ίδιας προέλευσης με αυτό των αυθεντικών στοιχείων. Προκειμένου να επιτευχθεί ο κατάλληλος χρωματισμός προστίθεται στο μείγμα μικρή ποσότητα μαύρου τσιμέντου, μπλε και μαύρο τσιμεντόχρωμα [47]. Επειδή τα μέλη εδράζονται σε κτιστές υποδομές δεν χρειάζεται ιδιαίτερος στατικός υπολογισμός των οπλισμών για το καθένα από αυτά. Οι συμπληρώσεις ποσοστιαία θα καταλαμβάνουν το 30 με 50 % της συνολικής επιφάνειας του μέλους που προκύπτει.

Εναλλακτικά οι συμπληρώσεις μπορούν να γίνουν με τοπικό μάρμαρο Καβάλας, ωστόσο είτε αυτές υλοποιηθούν με χρήση πονταδόρου από ειδικευμένους μαρμαρογλύπτες είτε υλοποιηθούν με παντογράφο που προϋποθέτει μεταφορά του μέλους σε εργοστάσιο κατεργασίας μαρμάρου οι λύσεις αυτές είναι εξαιρετικά δαπανηρές και χρονοβόρες .

Μικρές αποτμήσεις τμημάτων του αυθεντικού υλικού εφόσον δεν επηρεάζεται η στατικότητα και η λειτουργικότητα των κατασκευών στις οποίες εντάσσονται δεν θα δεχθούν συμπληρώσεις.

Α.3.3 Νέα αρχιτεκτονικά μέλη

Για την κατασκευή νέων αρχιτεκτονικών μελών (εδωλίων, αναβαθμών, πλακών διαδρόμου, στηθαίων) θα γίνει χρήση τοπικού μαρμάρου με αδρή κατεργασία (κτενισμένη επιφάνεια), ώστε να είναι σαφής αλλά διακριτική η διαφοροποίησή τους από τα αυθεντικά μέλη. Θα φέρουν όλα τα τεχνικά στοιχεία συγκρότησης της μορφής του πρωτότυπου οικοδομικού υλικού, όπως η καμπύλωση μπροστινής και οπίσθιας πλευράς όλων των μελών, πλην των αναβαθμών. Η τελική επεξεργασία των μελών θα γίνεται in situ για την σωστή συναρμογή τους. Επιτόπου θα υλοποιηθούν και η απολαξεύσεις των αναβαθμών στα νέα εδώλια της βάσης του κοίλου από τα οποία διέρχονται οι χαράξεις των κλιμάκων.

Επίσης θα έχουν τυποποιημένες διαστάσεις πλάτους και ύψους ανά είδος[48] (εδώλια, π-45,υ-24 και αναβαθμοί π-40, υ-16,5) και ομοιογενές τελείωμα στην πίσω πλευρά τους προκειμένου να είναι σαφώς διακριτά από τον μελλοντικό ερευνητή.

Τα νέα εδώλια που συμμετέχουν συμπληρωματικά σε πυρήνες με πρωτότυπο και διάσπαρτο αυθεντικό υλικό δεν έχουν τυποποιημένες διαστάσεις μήκους αφού καλύπτουν κενά μεταξύ αυθεντικών μελών. Αντίθετα στην κενή εδωλίων ζώνη, όπου προτείνεται η αποκατάσταση της με μαρμάρινα εδώλια, ακολουθείται τυποποίηση και στα μήκη όπου θα εναλλάσσονται εδώλια μήκους 2.00μ., 1.70 μ. και 1.40 μ.

[47] Η ακριβής αναλογία που χρησιμοποιείται για το χυτό υλικό είναι: 1 μέρος λευκό τσιμέντο, 2 μέρη χαλαζιακή άμμος, 1 μέρος ρυζάκι και ένα μέρος νερό. Για τον χρωματισμό του υλικού προκειμένου να προσεγγίσει αυτόν του μαρμάρου δημιουργείται μείγμα από 50 kg μαύρου τσιμέντου με την προσθήκη 1 kgr μπλε τσιμεντοχρώματος και 1,5 kg μαύρου τσιμέντου. Σε κάθε 25 kgr λευκού τσιμέντου προστίθεται 1,25 kgr του παραπάνω μείγματος.

[48] Για τα εδώλια 25 εκ. ύψος και 45 εκ. βάθος ενώ για τους αναβαθμούς του άνω τμήματος του κοίλου 16,5 εκ. ύψος και 40 εκ. βάθος

Α.4 Τεχνικά χαρακτηριστικά της επέμβασης

Α.4.1 Προεργασίες

Θα γίνει απόσπαση της μεταλλικής κατασκευής καθώς και όλων των εδωλίων που συμμετέχουν στα ανακτημένα τμήματα του κοίλου ή βρίσκονται διάσπαρτα στο χώρο. Το πρωτότυπο οικοδομικό υλικό, αφού γίνουν οι απαραίτητες εργασίες καθαρισμού και συντήρησης (συγκολλήσεις - συμπληρώσεις), θα κατηγοριοποιηθεί βάσει της θέσης για την οποία προορίζεται στη πρόταση αποκατάστασης και θα τοποθετηθεί σε προσωρινές θέσεις απόθεσης. Τα νέα μέλη που χρησιμοποιήθηκαν κατά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 θα απομακρυνθούν από τον χώρο.

Α.4.2 Κτιστές υποδομές εδωλίων

Η πρόταση αποκατάστασης της κάτω ζώνης του κοίλου οφείλει να είναι ρεαλιστική και επαρκώς τεκμηριωμένη ως προς την ευστάθειά της με δεδομένο ότι το σύνολο της κωνικής επιφάνειας που καλύπτει εδράζεται σε επιχώσεις. Από την τεκμηρίωση προέκυψε ότι οι υφιστάμενες κατασκευές του κοίλου στο τμήμα που ανακτήθηκε κατά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 είναι ασφαλώς θεμελιωμένες στο έδαφος. Η βάση του κοίλου και το άνω τμήμα της ανακτημένης ζώνης διαθέτουν λιθόκτιστες υποδομές. Ειδικά αυτές του άνω τμήματος υλοποιούν με ικανοποιητική προσέγγιση τις αρχικές χαράξεις των ομόκεντρων περιφερειών του κοίλου.

Αποφασίστηκε η διατήρηση των εν λόγω λιθόκτιστων υποδομών και η προσαρμογή της υψομετρικής στάθμης τους σύμφωνα με την κλίση και το υψομετρικό βήμα των κερκίδων όπως αυτά προέκυψαν από την τεκμηρίωση (βλέπε σχέδια τομών πρότασης: ΠΡ06-13).

Συγκεκριμένα στη βάση του κοίλου οι λιθόκτιστες υποδομές των τριών πρώτων σειρών θα διατηρηθούν ως έχουν με μικρές αυξομειώσεις του ύψους τους στα πέρατά τους. Στο άνω τμήμα της ανακτημένης ζώνης απαιτείται μια προοδευτικά αυξανόμενη ταπείνωση της υψομετρικής στάθμης των λιθόκτιστων υποδομών προκειμένου να αποκατασταθεί η κλίση του κοίλου και τα υψομετρικά χαρακτηριστικά των αναβαθμών και να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη της αδιατάραχτης ζώνης στην όλη μορφή του κοίλου.

Στην πρώτη σειρά της υπάρχουσας άνω ανακτημένης ζώνης (17η) απαιτείται ταπείνωση 40 εκ. στις λιθόκτιστες υποδομές, ενώ στην τελευταία (27η) ταπείνωση 60 εκ. Πρόκειται για επεμβάσεις που δεν θίγουν την ευστάθεια των υποδομών αφού το σημερινό τους βάθος είναι τεκμηριωμένα διπλάσιο και πλέον (βλ. κεφ.4.3, σελ.7).

Στην ενδιάμεση ζώνη θα υλοποιηθούν νέες λιθόκτιστες υποδομές προς αντικατάσταση της υπάρχουσας μεταλλικής κατασκευής. Πρόκειται για μια βαθμιδωτή διάταξη λιθόκτιστων τοίχων πάχους 60 εκ. και ύψους 75 εκ., οι οποίες θα ακολουθούν τις χαράξεις των κερκίδων όπως αυτές προέκυψαν από την τεκμηρίωση που προηγήθηκε. Θα κατασκευαστούν από πλακοειδείς λίθους μετρίου μεγέθους πάχους 6 έως 12 εκ. προσομοιάζοντας τις αρχαίες υποδομές. Για την ενίσχυση της ευστάθειάς τους θα χρησιμοποιηθούν οι υπάρχοντες μικροπάσσαλοι. Συγκεκριμένα στις κεφαλές των μικροπασσάλων θα στερεωθούν καμπυλωμένες ανοξείδωτες μεταλλικές δοκοί, οι οποίες θα γεφυρώνουν τα ανοίγματα μεταξύ των μικροπασσάλων διαγράφοντας κυκλικά τόξα που θα αναπτύσσονται σε όλο το εύρος της προτεινόμενης προς ανάκτηση περιοχής. Επί των μεταλλικών δοκών θα συγκολληθούν ανοξείδωτες ράβδοι για την καλύτερη συνάφεια της περιγραφόμενης διάταξης με τη λιθοδομή . Το όλο σύστημα θα ενσωματωθεί στις λιθόκτιστες υποδομές και θα εξασφαλίσει την ευστάθεια τους (σχ.ΠΡ15,16).

Οι μικροπάσσαλοι με το μεγάλο βάθος έμπηξής τους (περί τα 6μ.) μπορούν να θεωρηθούν πλευρικά αμετακίνητοι. Η σύνδεση που επιτυγχάνει η παραπάνω διάταξη με τους ακλόνητους μικροπασσάλους είναι αυτή που προσφέρει την απαιτούμενη πλευρική ευστάθεια των λιθόκτιστων υποδομών.

Κατ 'αυτό τον τρόπο αξιοποιούνται όλες οι υπάρχουσες υποδομές, γεγονός που περιορίζει αισθητά το κόστος της όλης κατασκευής[49].

Ως συνδετικό υλικό των νέων λιθοδομών θα χρησιμοποιηθεί ασβεστοπηλοκονίαμα με ελάχιστη ποσότητα λευκού τσιμέντου, παρόλο που οι αυθεντικές υποδομές ήταν λασπόκτιστες. Έτσι θα εξασφαλιστεί η αιτούμενη αντοχή τους. Ωστόσο τα αρμολογήματά τους στα εμφανή τμήματά τους στο κατακόρυφο πρόσωπο των αναβαθμών κάτω από τα μαρμάρινα εδώλια θα υλοποιηθούν με ασβεστοπηλοκονιάμα χωρίς προσθήκη τσιμέντου.

Η κλίση των περίπου 30 εκ. που παρουσιάζει όλη η διαμόρφωση της βάσης του κοίλου (τοιχοβάτης στηθαίου - στηθαίο – διάδρομος) από τα βόρεια προς τα νότια επηρεάζει αναγκαστικά και τα υψομετρικά δεδομένα των κερκίδων. Προκειμένου να υπάρχει μια ήπια προσαρμογή της νέας ανακτημένης ζώνης στο δεδομένο αυτό αποφασίστηκε η σταδιακή προσαρμογή των υψομέτρων με την αύξηση του υψομετρικού βήματος των κερκίδων κατά 1,5 εκ στο βόρειο άκρο της ανακτημένης ζώνης και την παράλληλη μείωση του βήματος κατά 1,5 εκ. στο νότιο άκρο από την πρώτη σειρά καθισμάτων. Έτσι στην 10η σειρά των καθισμάτων επέρχεται ισοσταθμία. Αυτή η προσαρμογή θα πρέπει να υλοποιηθεί κατά την ανακατασκευή ή προσαρμογή των υποδομών είτε τοποθετηθούν σε όλη την έκταση αυτών εδώλια είτε όχι.

Α.4.3 Κερκίδες – Εδώλια

Τα εδώλια θα επανατοποθετηθούν στις θέσεις που προσδιορίζονται ακριβώς στα σχέδια της πρότασης αποκαθιστώντας παράλληλα και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των κερκίδων. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί για αποκατάσταση της γεωμετρίας των τριών πρώτων σειρών όπου σήμερα παρουσιάζονται μικροαποκλίσεις, δεδομένου ότι οι λιθόκτιστες υποδομές σε αυτή τη ζώνη διατηρούνται. Κατά τα άλλα πρέπει να δοθεί προσοχή στην καλή συναρμογή των μελών και την τήρηση του βήματος ύψους και πλάτους που περιγράφεται στην εν λόγω πρόταση. Συγκεκριμένα έως την 16 σειρά εδωλίων το βήμα πλάτους / ύψους των καθισμάτων είναι 32,5 / 60 ενώ από τη 17η σειρά έως το πέρας της ανακτημένης ζώνης είναι 32,5/61. Αυτή η μικρή απόκλιση είναι αποτέλεσμα

[49] Η επιφάνεια του προτεινόμενου προς ανάκτηση τμήματος του κοίλου δεν ταυτίζεται με τον τρόπο που αναπτύσσεται η υπάρχουσα επέμβαση. Στη νότια πλευρά η ανακτημένη ζώνη δυο αναβαθμών που αναπτύσσεται πάνω από τη μεταλλική κατασκευή καθαιρείται και τα εδώλια επανατοποθετούνται στις αρχικές θέσεις τους.

του γεγονότος ότι η διαμόρφωση των αναβαθμών προσαρμόζεται στις υπάρχουσες υποδομές εφόσον αποδείχθηκε ότι ελάχιστα αποκλίνουν της αρχικής χάραξης του κοίλου. Επειδή τα μαρμάρινα μέλη δεν καταλαμβάνουν το συνολικό πλάτος των αναβαθμών η επιφάνεια του πίσω τμήματος θα διαμορφώνεται με συμπυκνωμένο υλικό γεώδους σύστασης[50] στη λογική του χωμάτινου σταθεροποιημένου δαπέδου Τοπικά θα παρεμβάλλονται πλακοειδείς λίθοι αντίστοιχοι αυτών που χρησιμοποιούνται στις υποδομές προσμοιάζοντας τη μορφή που είχε κατά την αρχαιότητα (σχ.ΠΡ16).

Α.4.4 Κλίμακες

Το πρωτότυπο οικοδομικό υλικό των κλιμάκων δεν σώζεται πέραν μιας βαθμίδας που βρίσκεται in situ στην άνω αδιατάρακτη ζώνη. Οι κλίμακες που περιλαμβάνονται στο εύρος της υπό ανάκτηση ζώνης του κοίλου συμφώνα με την πρόταση πάνω από την 15η σειρά εδωλίων ανακατασκευάζονται με νέα μαρμάρινα μέλη. Προκειμένου να προκύψει μια στέρεη κατασκευή αποφασίστηκε οι ανακατασκευασμένες κλίμακες να διαμορφώνεται με βαθμίδες εν επαφή έτσι τα μέλη που τις συγκροτούν θα έχουν διαστάσεις 65/40/16 με αλληλεπικάλυψη πλάτους 10 εκ.

Κάτω από τη 14η σειρά εδωλίων οι κλίμακες διαμορφώνονται με απολαξεύσεις βαθμίδων επί των εδωλίων. Τα μεν πρωτότυπα μέλη τοποθετούνται στη θέση τους βάσει σχεδίου, ενώ για τα νέα μέλη η απολάξευση θα γίνεται επιτόπου μετά την τοποθέτηση των μελών. Θα είναι τυποποιημένη ώστε να αποτελέσει ένα ακόμη στοιχείο αναγνώρισης των σύγχρονων επεμβάσεων στο αποκατεστημένο βάσει της παρούσας πρότασης κοίλο. Η απολάξευση θα έχει μήκος 38 εκ. πλάτος 24 εκ. και βάθος 14 εκ. ώστε να είναι κατά το δυνατόν λειτουργική η κλίμακα που θα προκύψει (σχ.ΠΡ06,07).

Η κεντρική κλίμακα είναι η μόνη η οποία σε όλο της το μήκος διαμορφώνονταν με ανεξάρτητες βαθμίδες. Το άνω τμήμα της θα ανακατασκευαστεί κατά τρόπο ανάλογο των πλευρικών που ήδη περιγράφηκε. Στη βάση του κοίλου το απότομο τμήμα της θα αποτελείται από νέους μαρμάρινους ολόσωμους αναβαθμούς με την κλίση και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά της υπάρχουσας, αφού δεν προέκυψε κάποιο στοιχείο που να τεκμηριώνει διαφορετικά τη μορφή της. Το πλάτος της κλίμακας θα διαμορφωθεί στα 90 εκ. σύμφωνα με τις λαξεύσεις που διατηρούνται στον τοιχοβάτη και προσδιορίζουν τη θέση των ορθοστατών(σχ.ΠΡ14). Από την τεκμηρίωση προκύπτουν κάποια στοιχεία ώστε να θεωρούμε πιθανό το πλάτος της κλίμακας έως την βάση της να διατηρούνταν σταθερό στα 65 εκ.

Ωστόσο προτείνεται η αποκατάσταση του πλάτους της βάσει των ασφαλών δεδομένων που προκύπτουν από τα ίχνη της βάσης του τοιχοβάτη. Εξάλλου η απότομη κλίση της δημιουργεί μια εγγενή δυσκολία στη χρήση και η διαμόρφωση της με πλάτος 90 εκ. θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργικότητά της με δεδομένο ότι αποτελεί και τη βασική δίοδο πρόσβασης των θεατών προς το κοίλο κατά τη διεξαγωγή θεατρικών παραστάσεων.

[50] Πρόκειται για υλικό που θα εμπεριέχει άργιλο, θηραϊκή γη, ψείρα, ελάχιστο ασβέστη και λευκό τσιμέντο ανακατεύεται εν ξηρώ και πατιέται καλά, παραμένει σταθερό χωρίς να διαμορφώνει κρούστα.

Α.4.5 Πέρατα κοίλου – Χωμάτινα Πρανή

Στα πέρατα του κοίλου, σε συνέχεια της προτεινόμενης ζώνης ανάκτησης και της υπερκείμενης αυτής αδιατάρακτης ζώνης, θα αποκατασταθεί η κλίση του χωμάτινου πρανούς ώστε να ανακτηθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό ο όγκος του κοίλου. Λόγω του γεγονότος ότι οι αναλημματικοί τοίχοι δεν αναπτύσσουν το αρχικό συνολικό ύψος τους, ούτε μετά την επέμβαση αποκατάστασής τους, το χωμάτινο πρανές θα «σβήσει» ομαλά επί αυτών.

Κατά τα άλλα θα απομακρυνθούν όλα τα μαρμάρινα μέλη που βρίσκονται διάσπαρτα στα δυο πέρατα του κοίλου και είτε δεν ανήκουν σε αυτό, είτε είναι απροσδιόριστα είτε είναι νέα μέλη που δεν χρησιμοποιήθηκαν κατά την επέμβαση 1997-2001.

Μικρά σύνολα ή μεμονωμένα εδώλια επανατοποθετούνται στις θέσεις τους ή διατηρούνται in situ εντός αυτών των ζωνών ώστε να γίνεται κατανοητό στον επισκέπτη ότι και τα τμήματα αυτά αρχικά έφεραν λίθινη επικάλυψη (σχ.ΠΡ02,03,05).

Β. ΗΠΙΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΑΝΩ ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

Η άνω ζώνη του κοίλου δεν έχει υποστεί επεμβάσεις ανάκτησης και διατηρεί τα πρωτότυπα χαρακτηριστικά έδρασης των εδωλίων στο έδαφος. Για να διατηρήσει τη γνησιότητά της , την ιστορική και αρχαιολογική της αξία προτείνονται ήπιες επεμβάσεις συντήρησης και αποκατάστασης. Οι επεμβάσεις σε αυτό το τμήμα δεν έχουν σκοπό την αποκατάσταση της γεωμετρίας του αλλά την στερέωση των διατηρούμενων in situ κατασκευών και την ενίσχυση της αυθεντικότητάς του με την επανατοποθέτηση μελών στη θέση τους. Αντιμετωπίζεται ως καθαρά αρχαιολογικό κατάλοιπο με διάθεση συντήρησης της μορφής του ως έχει. Για αυτό και προτείνεται η απαγόρευση της ανεξέλεγκτης κίνησης επισκεπτών στο τμήμα αυτό αλλά και της χρήσης του από θεατές κατά την διεξαγωγή θεατρικών παραστάσεων στο αρχαίο θέατρο.

Συγκεκριμένα:

Όλα τα ταυτισμένα μέλη, είτε βρίσκονται διάσπαρτα στη ζώνη αυτή είτε χρησιμοποιήθηκαν σε άλλες θέσεις κατά τις επεμβάσεις τις περιόδου 1997-2001, θα επανατοποθετηθούν στη θέση εύρεσής τους σύμφωνα με την αποτύπωση Kozelj (σχ.ΠΡ04).

Εάν διατηρούνται οι υποδομές τους θα τοποθετηθούν επ' αυτών με μικρές επεμβάσεις στερέωσης και συμπλήρωσης των υποδομών, όπου χρειαστεί, για την ασφαλή έδρασή τους (συμπλήρωση πλακοειδών λίθων).

Εάν δεν διατηρούνται οι υποδομές τους θα ανακατασκευαστούν κατά τα πρότυπα των αρχαίων. Θα αποτελούνται από 2 -3 σειρές πλακοειδών σχιστόλιθων συνολικού ύψους 20-25 εκ. Ως συνδετικό υλικό των νέων λιθοδομών θα χρησιμοποιηθεί ασβεστοπηλοκονίαμα, παρόλο που οι αυθεντικές υποδομές ήταν λασπόκτιστες. Έτσι θα εξασφαλιστεί η αιτούμενη αντοχή τους. Η εργασία θα γίνει τοπικά μόνο για την έδραση των εδωλίων που επανατοποθετούνται.

Όπου διαπιστώνονται μικρομετακινήσεις εδωλίων προτείνεται η επαναφορά στη θέση τους ώστε να γίνονται αντιληπτά ως συντεταγμένα εν σειρά σύνολα με τα όμορα μέλη. Η ενέργεια αυτή θα συνοδεύεται από

μικρής κλίμακας στερεωτικές επεμβάσεις των υποδομών τους, όπου χρειαστεί, κατά τον τρόπο που περιγράφεται παραπάνω.

Επίσης μικρής κλίμακας στερεωτικές επεμβάσεις στις υποδομές των εδωλίων θα υλοποιούνται όπου διαπιστώνεται κίνδυνος ολίσθησης και έντονη απόκλιση της άνω επιφάνειάς του από το οριζόντιο επίπεδο.

Οι θέσεις των μελών που επανατοποθετούνται αλλά και αυτών για τα οποία προτείνεται η μικρομετακίνηση καταγράφονται σαφώς στα σχέδια της πρότασης αποκατάστασης του κοίλου.

Τέλος προτείνεται η διενέργεια στερεωτικών επεμβάσεων στα λασπόκτιστα κατάλοιπα των τοίχων που διαγράφονται στο άνω πέρας του κοίλου ,που κατά τα φαινόμενα ανήκουν σε στεγασμένο διάδρομο – στοά. Αυτή περιλαμβάνει την υλοποίηση μιας χαμηλού ύψους προστατευτικής στρώσης λίθων (15 – 20 εκ.) και νέα αρμολογήματα όπου κρίνεται απαραίτητο. Τα κονίαμα που θα χρησιμοποιηθεί θα έχει ως βάση την άργιλο για να προσμοιάζει σε χρωματισμό και σύσταση το υπάρχον και θα προστεθούν μικρή ποσότητα ασβέστη και λευκού τσιμέντου για την ενίσχυσή του (σχ.ΠΡ05).

Γ. ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ (ΣΤΗΘΑΙΟ ΑΡΕΝΑΣ - ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ)

Στη βάση του κοίλου διατηρούνται οι επεμβάσεις αποκατάστασης του στηθαίου της αρένας και του διαδρόμου που διαμορφώνεται πίσω από αυτό με μικροτροποποιήσεις βάσει στοιχείων που προέκυψαν από την τεκμηρίωση.

Από τις εγκοπές που διατηρούνται στη βάση της κεντρικής κλίμακας επί του τοιχοβάτη του στηθαίου τεκμηριώνεται η ακριβής θέση των πλευρικών ορθοστατών. Βάσει αυτής προτείνεται η μετατόπιση του ορθοστάτη που διαμορφώνει την αριστερή παραστάδα του ανοίγματος (α/α Σ11) κατά 15 εκ., ώστε να επανέλθει στην αρχική του θέση. Έτσι διαμορφώνεται άνοιγμα πλάτους 90 εκ. που ακολουθείται από κλίμακα ίδιου πλάτους κατά το απότομο σκέλος της. Αυτή η ενέργεια επιφέρει εκ των πραγμάτων και την αντικατάσταση των ακραίων πλακών του διαδρόμου που διαμορφώνονται με νέα μέλη. Αντίστοιχα θα αντικατασταθεί το αντίγραφο ορθοστάτη που βρίσκεται εν επαφή με τον υπό μετακίνηση αυθεντικό προκειμένου για να καλυφθεί το κενό των 15εκ. που δημιουργείται από την ενέργεια αυτή (σχ.ΥΚ-ΠΡ13).

Τέλος η πλάκα διαδρόμου (α/α Α156) που βρέθηκε διάσπαρτη εκτός κοίλου επανατοποθετείται σε θέση μαρμάρινου αντιγράφου για την ενίσχυση της αυθεντικότητας του κοίλου. Η πλάκα αυτή φέρει στο δεξί άκρο της εμπρόσθιας πλευράς της χαρακτηριστική εγκοπή, που διαμόρφωνε, σε συνδυασμό με τη διπλανή, ορθογωνική οπή για την στήριξη ξύλινου υποστυλώματος (σχ.ΠΡ04).. Με οδηγό το ιδιαίτερο αυτό χαρακτηριστικό της και το μέγεθος που έχει, βρέθηκε θέση για την τοποθέτησή της προς αντικατάσταση ενός νέου μαρμάρινου μέλους που τοποθετήθηκε κατά την περίοδο των επεμβάσεων 1997-2001 (μεταξύ των υπό α/α 695 και 702 πλακών του διαδρόμου).

Θάσος, Σεπτέμβριος 2015

Γιάννης Βασιλειάδης
Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ.
Διπλ. Μεταπτυχιακής Εξειδίκευσης στην Προστασία,
Συντήρηση & Αποκατάσταση Μνημείων Α.Π.Θ.

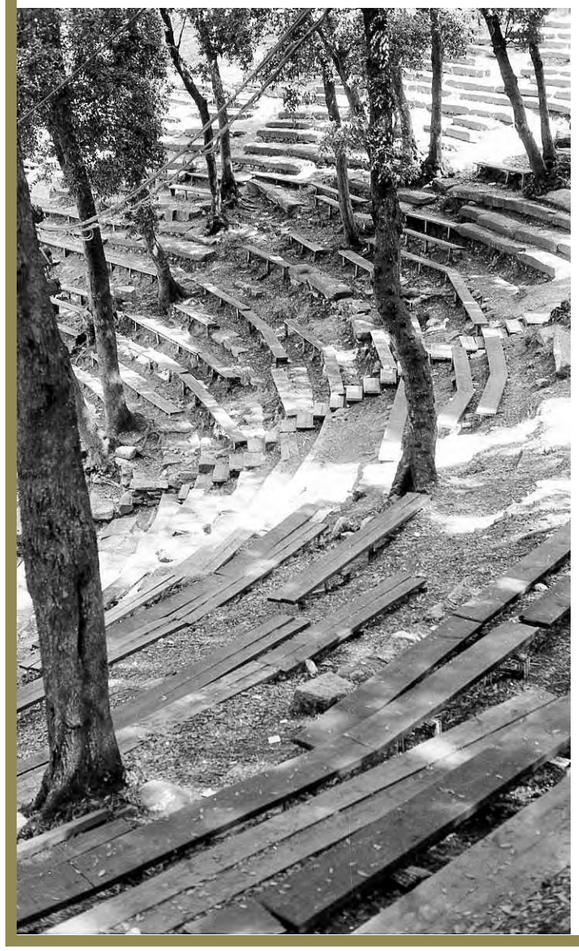

Εικ.1, Η θέση του αρχαίου θεάτρου ανατολικά της βόρειας συνοικίας του σύγχρονου οικισμού του Λιμένα.

Εικ.2, Άποψη του κοίλου του αρχαίου θεάτρου στη σημερινή του μορφή μετά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001.

Εικ.3, Το νότιο τμήμα του αποκατεστημένου κατά τις πρόσφατες επεμβάσεις στηθαίου της αρένας .

Εικ.4, Άποψη της κεντρικής κλίμακας του κοίλου μετά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001.

Εικ.5, Άποψη του κοίλου μετά την πρόχειρη επέμβαση ανάκτησης των τριών πρώτων σειρών και την συμπλήρωση καθισμάτων από κατασκευές dexion από τον Δ. Λαζαρίδη το 1958 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.6, Άποψη του κοίλου από βόρεια μετά τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001.

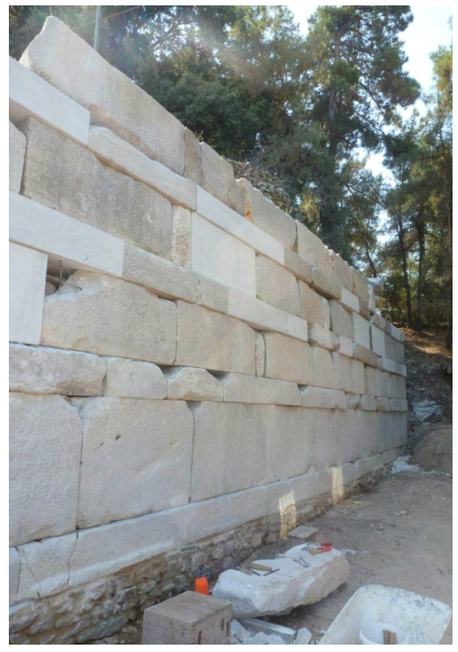

Εικ.9, Ο νοτιοδυτικός αναλημματικός τοίχος του κοίλου μετά τις πρόσφατες εργασίες αποκατάστασης (2015).

Εικ.7, Αρχιτεκτονικά κατάλοιπα λιθόκτιστων τοίχων απο ένα ευρύχωρο διάδρομο στο άνω πέρας του κοίλου που ακολουθεί την χάραξη των καθισμάτων.

Εικ.8, Σωζόμενη ορθογώνια βάση με βοτσαλωτή επίστρωση στο πέρας του κοίλου επι του κεντρικού άξονα του θεάτρου που εικάζεται ότι προέρχεται από ναίδριο.

Εικ.10, Άποψη των καταλοίπων του κτιρίου της σκηνής από νότια.

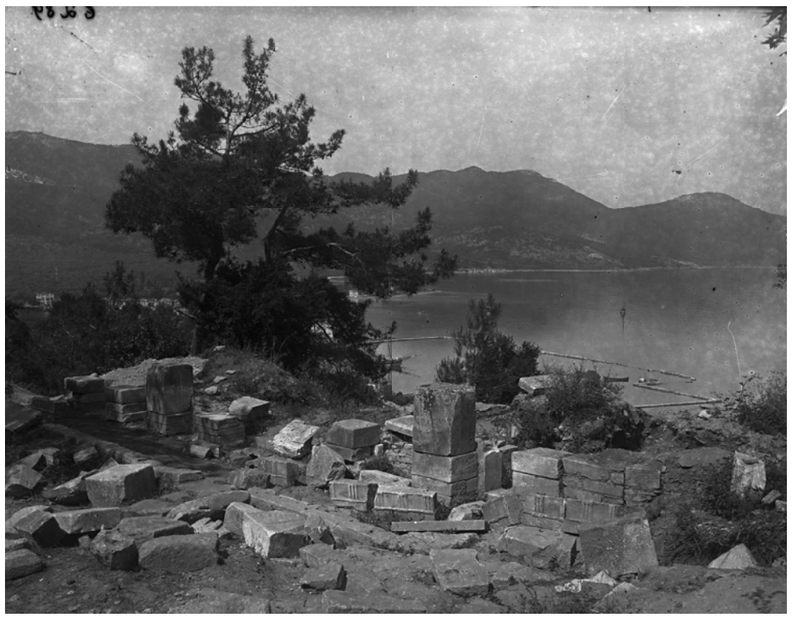

Εικ.11, Άποψη του κτιρίου της σκηνής κατά το 1921. (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.12, Άποψη του βορειοανατολικού τμήματος του κοίλου κατά το 1922. (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.13, Πρώτες σειρές εδωλίων και διατηρούμενες in situ πλάκες του υπερυψωμένου διαδρόμου πίσω από το στηθαίο της αρένας όπως αποκαλύφθηκαν ανασκαφικά κατά το έτος 1921.
(Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.14, Άποψη του άνω τμήματος του κοίλου κατά την αποκάλυψή του από τους Λαζαρίδη και Salviat το 1957 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.15, Η ανακτημένη λίθινη βάση του κοίλου όπως διαμορφώθηκε μετά τις επεμβάσεις της περιόδου 1957-58 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.16, Καθίσματα από λυόμενες κατασκευές τύπου dexion με επικάλυψη ξύλινων σανίδων. Υλοποιήθηκαν από τον Δ. Λαζαρίδη στο πλαίσιο των εργασιών που έκανε στο κοίλο για την επαναλειτουργία του θεάτρου ως χώρου παραστάσεων στα τέλη της δεκαετίας του 1950 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.17, Αναστήλωση κιόνων του προσκηνίου, καθώς και τμημάτων του στηθαίου της αρένας το 1975 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.18, Ανασκαφικές έρευνες στο κτίριο της σκηνής, που πραγματοποιήθηκαν από την ΙΗ' ΕΠΚΑ Καβάλας, σε συνεργασία με την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή το 1992 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.19, Άποψη του βόρειου τμήματος του κοίλου μετά τις εργασίες κοπής των δέντρων κατά το έτος 1997 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.20, Άποψη του βόρειου τμήματος του κοίλου μετά τις επεμβάσεις τις περιόδου 1997-2001 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

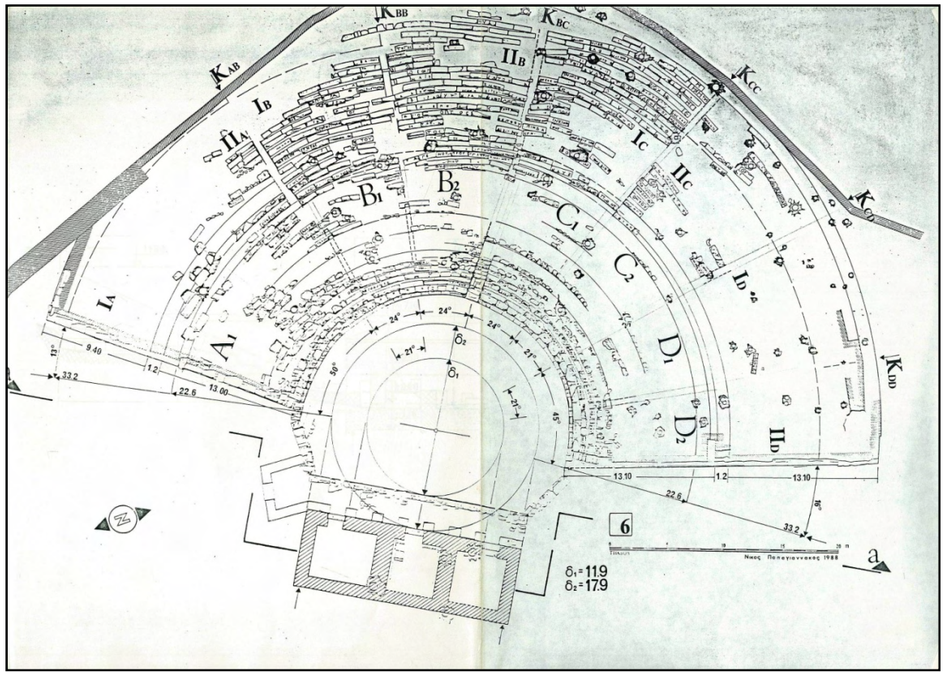

Εικ.21, Σχέδιο χαράξεων του κοίλου του αρχαίου θεάτρου, που εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα Ν. Παπαγιαννάκο, στο πλαίσιο της μελέτης «Αποκατάσταση και αξιοποίηση του θεάτρου της Θάσου», 1988 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

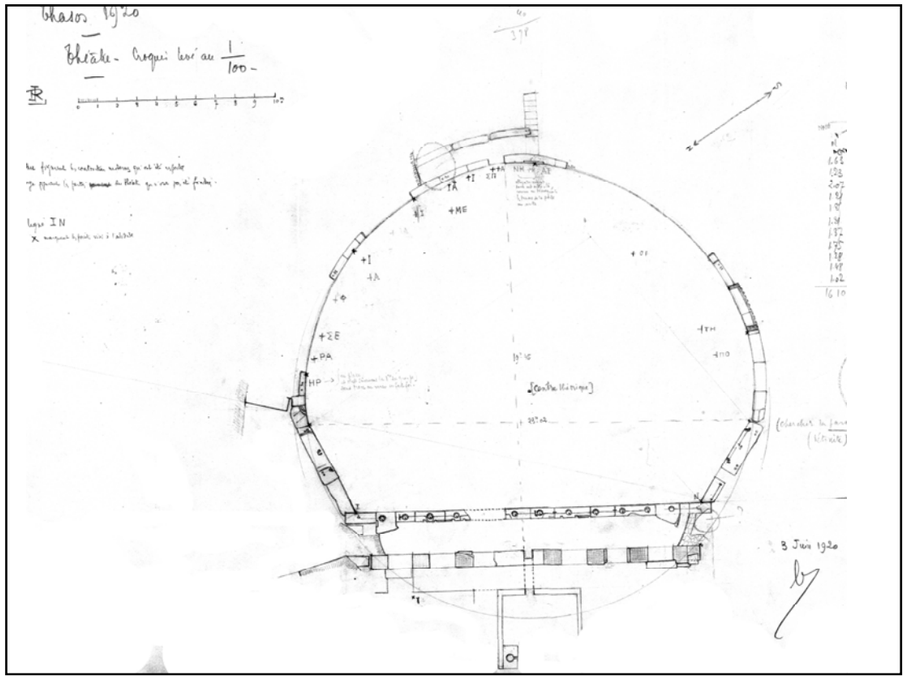

Εικ.22, Σχέδιο αποτύπωσης της ορχήστρας και τμήματος του σκηνικού κτιρίου από τον L.Renaudin κατά το 1920 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

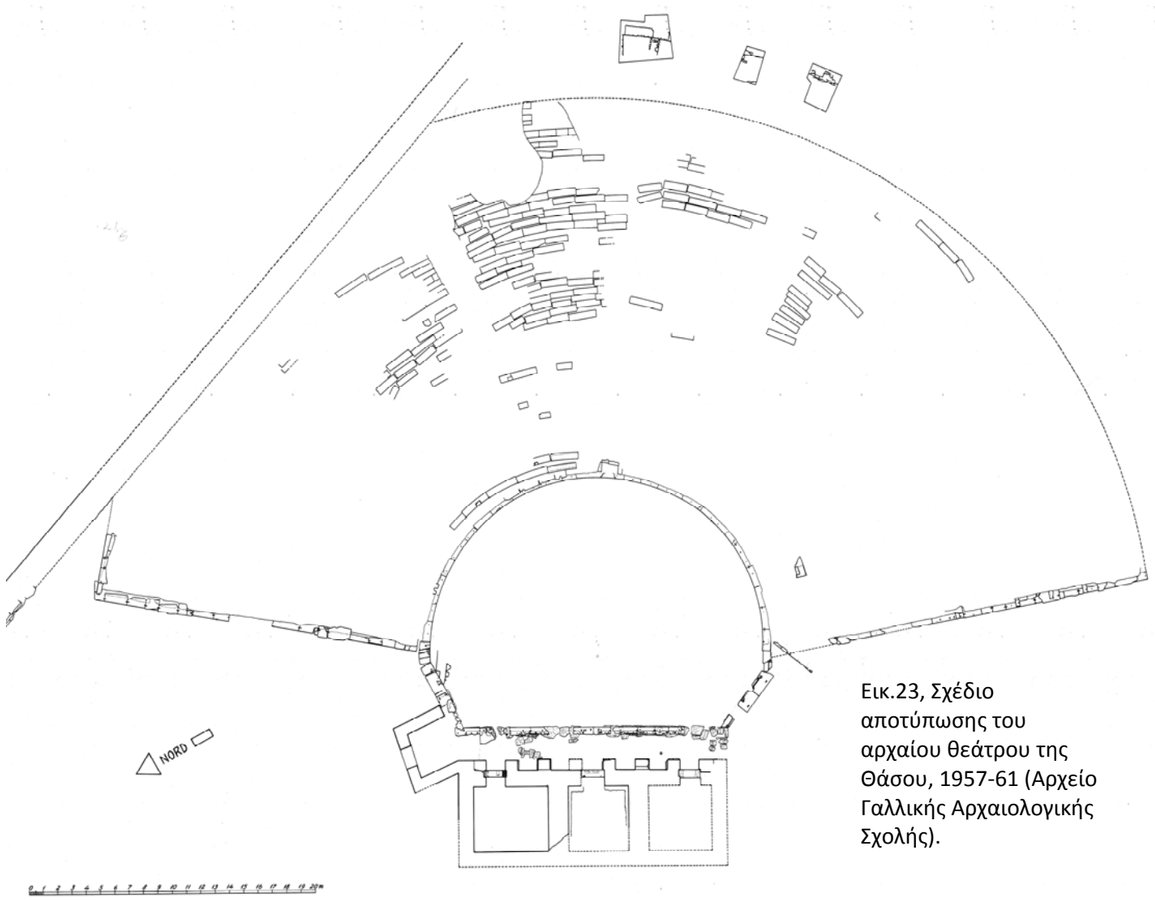

Εικ.23, Σχέδιο αποτύπωσης του αρχαίου θεάτρου της Θάσου, 1957-61 (Αρχείο Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής).

Εικ.24, Αποκατάσταση της βάσης του κοίλου, που υλοποιήθηκε κατά την επέμβαση της περιόδου 1997-2001 και περιλαμβάνει το μαρμάρινο στηθαίο, τον υπερυψωμένο διάδρομο πίσω από αυτό, καθώς και τις τρείς πρώτες σειρές εδωλίων.

Εικ.25, Το νότιο τμήμα της μεταλλικής ικριωματικής κατασκευής, που υλοποιήθηκε για τη διαμόρφωση 13 σειρών καθισμάτων, αμέσως μετά την τοποθέτησή του (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.26, Το βόρειο τμήμα της άνω λίθινης ανακτημένης ζώνης, που διαμορφώνεται πάνω από τη μεταλλική κατασκευή.

Εικ.30, Η βάση της κεντρικής κλίμακας, της μόνης που διατηρεί την επικοινωνία κοίλου – ορχήστρας, όπως αυτή διαμορφώθηκε ύστερα από τις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001.

Εικ.27, Άποψη από τα νότια της άνω αδιατάραχτης ζώνης του κοίλου.

Εικ.28, Άποψη της άνω αδιατάρακτης ζώνης από βόρεια και η σχέση της με το υποκείμενο ανακτημένο τμήμα της περιόδου 1997-2001.

Εικ.29, Διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη στο βόρειο πέρας του κοίλου

Εικ.31, Άποψη του λιθόκτιστου τοίχου που διαμορφώνεται πίσω από το στηθαίο της αρένας κατά τη διάρκεια της ανακατασκευής του, την περίοδο 1997-2001. Διακρίνεται η ενίσχυσή του με ανοξείδωτες μεταλλικές ράβδους στερεωμένες στο φυσικό βράχο, που ενσωματώνονται στη δομή του (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.32, Ενίσχυση των λιθόκτιστων υποδομών των τριών πρώτων σειρών καθισμάτων με ανοξείδωτες μεταλλικές ράβδους στερεωμένες στο φυσικό βράχο (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

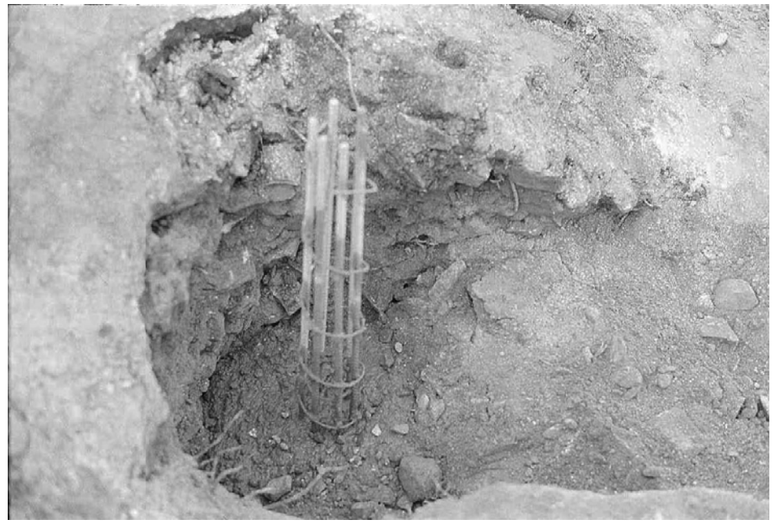

Εικ.33, Η άνω απόληξη ενός εκ των μικροπασσάλων, που υλοποιήθηκαν για την έδραση της μεταλλικής κατασκευής κατά την περίοδο των επεμβάσεων 1997-2001 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.34, Τα επίπεδα εργασίας που διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια κατασκευής των μικροπασσάλων (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.35, Η ανοξείδωτη μεταλλική κατασκευή που υλοποιήθηκε τη χρονική περίοδο 1997-2001 για τη διαμόρφωση 13 σειρών καθισμάτων κατά τη διάρκεια της κατασκευής της (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.36, Η σχέση μεταξύ της πρώτης σειράς εδωλίων του άνω λίθινου ανακτημένου τμήματος και της υποκείμενης αυτού μεταλλικής κατασκευής, όπου διαπιστώνεται ότι το ύψος των λιθόκτιστων υποδομών είναι πλέον των 75 εκ.

Εικ.37, Η πλευρική όψη του νότιου πέρατος της λίθινης ανακτημένης ζώνης δηλώνει σαφώς τη συνολική υπερύψωση των νέων κατασκευών σε σχέση με την αρχική κλίση του κοίλου.

Εικ.38, Το άτυπο, ευρύ, επίπεδο διάζωμα, που διαμορφώνεται μεταξύ της ανακτημένης και της αδιατάραχτης ζώνης του κοίλου, το οποίο απομονώνει το άνω τμήμα του και αλλοιώνει τα τυπολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του.

Εικ.39, Ορθοστάτης με αριθμό καταγραφής Σ9 από το στηθαίο της αρένας

Εικ.40, Λιθόκτιστος τοίχος στη βάση του κοίλου πίσω από το στηθαίο της αρένας, στον οποίο συμμετέχουν λαξευμένα τμήματα βράχου. Λήψη πριν τις επεμβάσεις ανάκτησης της περιόδου 1997-2001 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.41, Οπές ορθογωνικής διατομής για την στήριξη ξύλινων υποστυλωμάτων στη μπροστινή πλευρά των πλακών του υπερυψωμένου διαδρόμου, που διαμορφώνεται στη βάση του κοίλου.

Εικ.42, Θέση κλίμακας μεταξύ 2ης και 3ης κερκίδας στο άνω τμήμα του κοίλου. Οι βαθμίδες διαμορφώνονταν από ανεξάρτητους λιθόπλινθους.

Εικ.43, Πρόχειρες απολαξεύσεις επί των εδωλίων διαμόρφωναν τις βαθμίδες των πλευρικών κλιμάκων στο κατώτερο τμήμα του κοίλου.

Εικ.44, Λιθόκτιστες υποδομές, όπως διατηρούνται σήμερα κάτω από εδώλια, στο βόρειο τμήμα της άνω αδιατάραχτης ζώνης.

Εικ.45, Λιθόκτιστες υποδομές εδωλίων, όπως αποκαλύπτονταν κατά τις εργασίες ανάκτησης του κοίλου, την περίοδο 1997-2001 (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.46, Άποψη των ακραίων in situ εδωλίων της δεύτερης κερκίδας, όπου φαίνεται χαρακτηριστικά ο τρόπος έδρασής τους στις αβαθείς λιθόκτιστες υποδομές.

Εικ.47, Η λιθόπλινθος με αριθμό καταγραφής 363, η οποία βρίσκεται in situ. Η υψομετρική σχέση, που διαμορφώνεται με τις λιθόκτιστες υποδομές που διατηρούνται σε συνέχεια αυτής, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μάλλον συμμετείχε σε αυτές.

Εικ.48, Ορθογωνικής διατομής εδώλια τύπου Γ, όπως διατηρούνται στο άνω αδιατάραχτο τμήμα του κοίλου.

Εικ.49, Εδώλια τύπου Α με κοίλη διαμόρφωση της μπροστινής τους πλευράς, κάτω από προεξέχον, στενό, κατακόρυφο μέτωπο.

Εικ.50, Θραύσμα εδωλίου τύπου Β (α/α: Α183). Φέρει αισθητά μεγαλύτερες διαστάσεις διατομής (ύψος, πλάτος) και μικρό έξαρμα στο πίσω μέρος της άνω επιφάνειάς του.

Εικ.51, Εδώλιο τύπου Β με απολάξευση βαθμίδας, που διατηρείται τεκμηριωμένα in situ (α/α: 614).

Εικ.52, Εδώλιο τύπου Β καταγεγραμμένο ως λιθόπλινθος του νοτιοδυτικού αναλήμματος με α/α: Δ73. Είναι πιθανόν να χρησιμοποιήθηκε ως διάτονας λίθος στον αναλημματικό τοίχο της παρόδου, κατά τη ρωμαϊκή εποχή.

Εικ.53, Η μόνη διατηρούμενη In situ βαθμίδα μεταξύ 3^{ης} και 4^{ης} κερκίδας στο άνω αδιατάραχτο τμήμα του κοίλου (α/α:47).

Εικ.54, Οι διατηρούμενες λαξεύσεις στη βάση της κεντρικής κλίμακας επί του μαρμάρινου τοιχοβάτη του στηθαίου προσδιορίζουν τη θέση των ορθοστατών, που διαμορφώνουν το άνοιγμα σε απόσταση 89 εκ. μεταξύ τους.

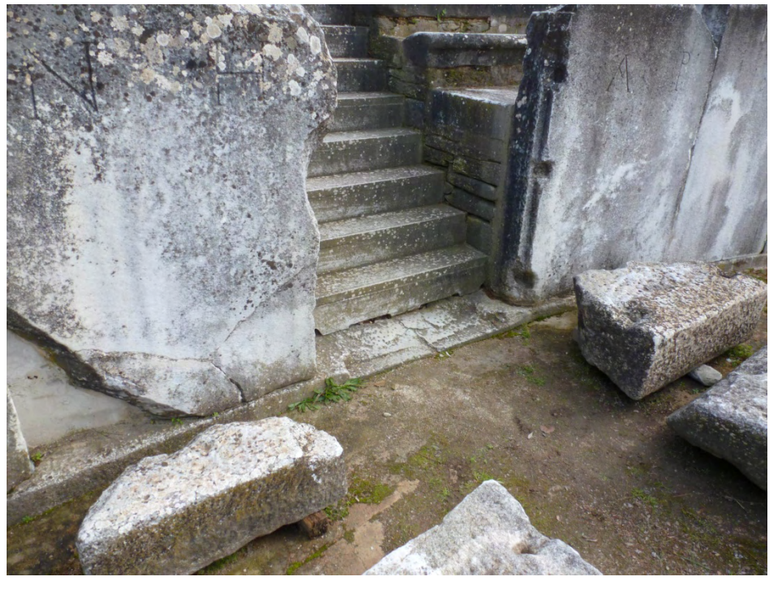

Εικ.55, Η διαμόρφωση των πλευρικών όψεων των ορθοστατών, που ορίζουν το άνοιγμα της κεντρικής κλίμακας, σε συνδυασμό με τις λαξεύσεις και τα ίχνη που διατηρούνται στη βάση της επί του τοιχοβάτη, δίνουν στοιχεία για την διατύπωση υποθέσεων περί της αρχικής της μορφής.

Εικ.56, Διαμόρφωση κλίμακας στο νότιο άκρο του κοίλου για τη σύνδεση του υπερυψωμένου διαδρόμου με το επίπεδο της ορχήστρας. Υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των επεμβάσεων της περιόδου 1997-2001.

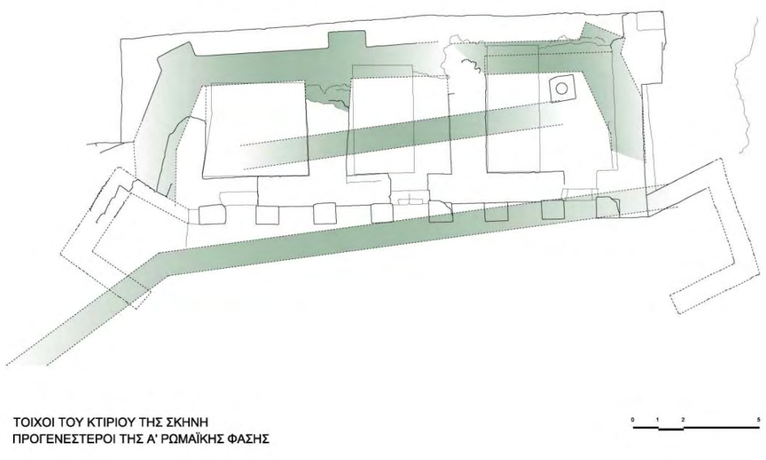

Εικ.57, Διαγραμματική απεικόνιση τοίχων, που διατηρούνται σε επίπεδο χαμηλότερο των εμφανών καταλοίπων του σκηνικού κτιρίου της ρωμαϊκής περιόδου και είναι προγενέστεροι αυτού.

Εικ.58, Ο πλησιέστερος προς την ορχήστρα αναλημματικός τοίχος της κλασσικής εποχής, του οποίου η εξωτερική παρειά διαμορφώνεται με λαξευτούς ορθογωνικούς μαρμάρινους λιθόπλινθους (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.59, Τμήμα ελληνιστικού αγωγού, που βρέθηκε κάτω από το κατώφλι της βορειοανατολικής παρόδου με πορεία προς τα δυτικά (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.60, Η πολυγωνική απόδοση των ομόκεντρων κύκλων χάραξης των επάλληλων σειρών καθισμάτων, που διαμορφώνονται πάνω στη μεταλλική κατασκευή, αλλοιώνει τη μορφή του κοίλου και υποβαθμίζει την αισθητική του.

Εικ.61, Τα νέα μαρμάρινα μέλη, που χρησιμοποιήθηκαν στις επεμβάσεις της περιόδου 1997-2001 ως αντίγραφα εδωλίων, δε φέρουν καμπυλότητα στη μπροστινή πλευρά τους, γεγονός που συμβάλλει στην αλλοίωση της μορφής του κοίλου.

Εικ.62, Άποψη του κοίλου από κέντρο της ορχήστρας, μετά το πέρας των επεμβάσεων της περιόδου 1997-2001. Η μεταλλική κατασκευή αδυνατεί να ενταχθεί αισθητικά και λειτούργει ως στοιχείο διάσπασης της ενότητας του κοίλου (Αρχείο ΙΗ' ΕΠΚΑ).

Εικ.63, Λιθόπλινθοι από χυτό υλικό στην αποκατάσταση του δυτικού αναλημματικού τοίχου του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων.

Εικ.64, Συμπληρώσεις αρχιτεκτονικών μελών με χυτό υλικό στο αρχαίο θέατρο των Φιλίππων : παραστάδες από το κτήριο της σκηνής και την είσοδο της δυτικής παρόδου.

Εικ.65, Συνύπαρξη συμπληρώσεων από χυτό υλικό με νέα μαρμάρινα μέλη στην αποκατάσταση του θυρώματος της εισόδου από την δυτική πάροδο του θεάτρου των Φιλίππων.

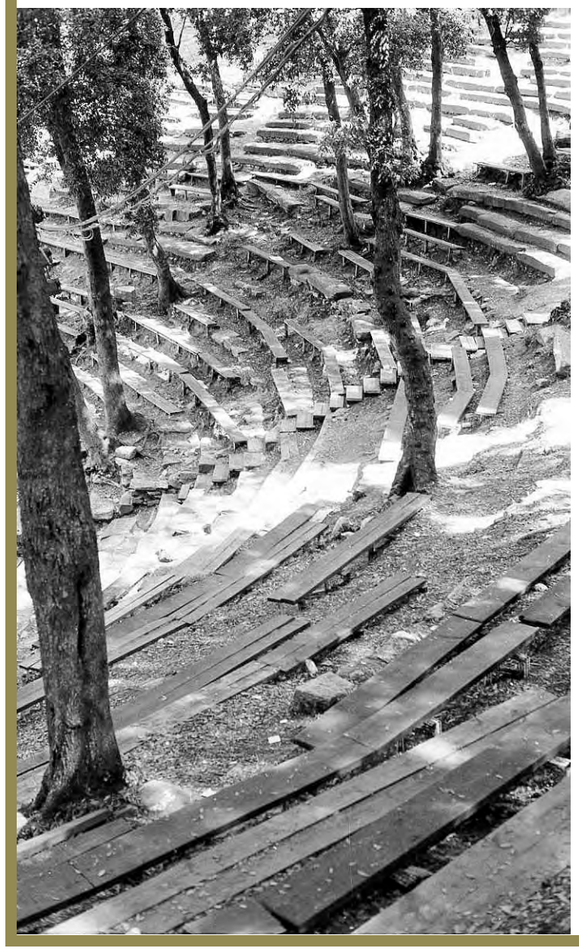

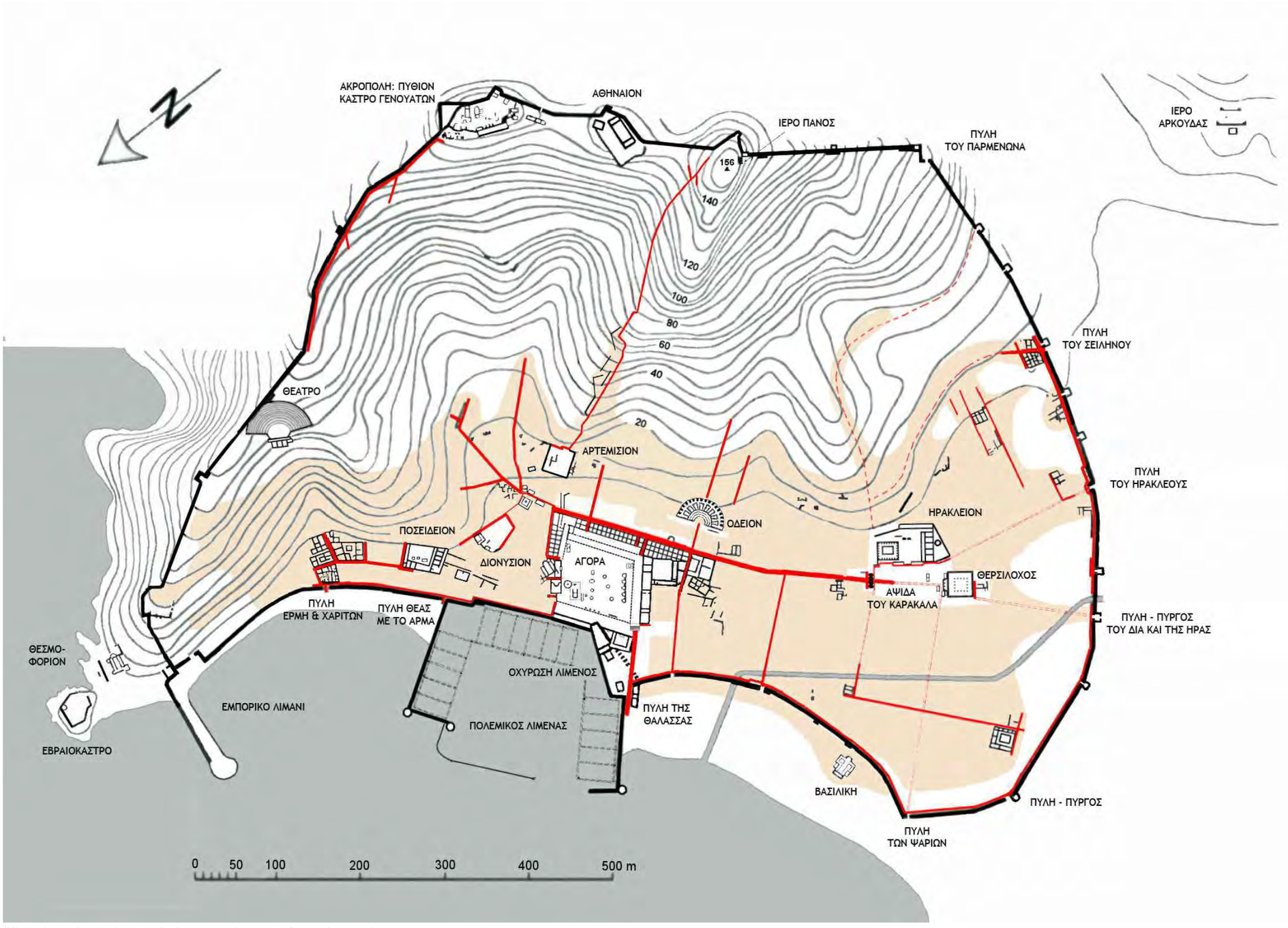

ĭğăğ: Skizze der antiken Stadt Thasos mit der sie umfassenden Stadtmauer
GğQíĭğĠŰžæĭğ:Gerhard Haubold,
Topographie, Stadtmauer: H. Matthaus Thasos, Plan der antiken Stadt in "Der ANSCHNITT, Beiheft 6", Abb. 19;
Straben und Gebaude: Y. Grandjean, F. Salviat: Plan general de la ville antique in "Guide de Thasos", Fig. 12;
Stadtischer Siedlungsbereich: R. Martin: Lô agora dans la cite urbain de Thasos in "Etudes Thasiennes VI", Pla. 1

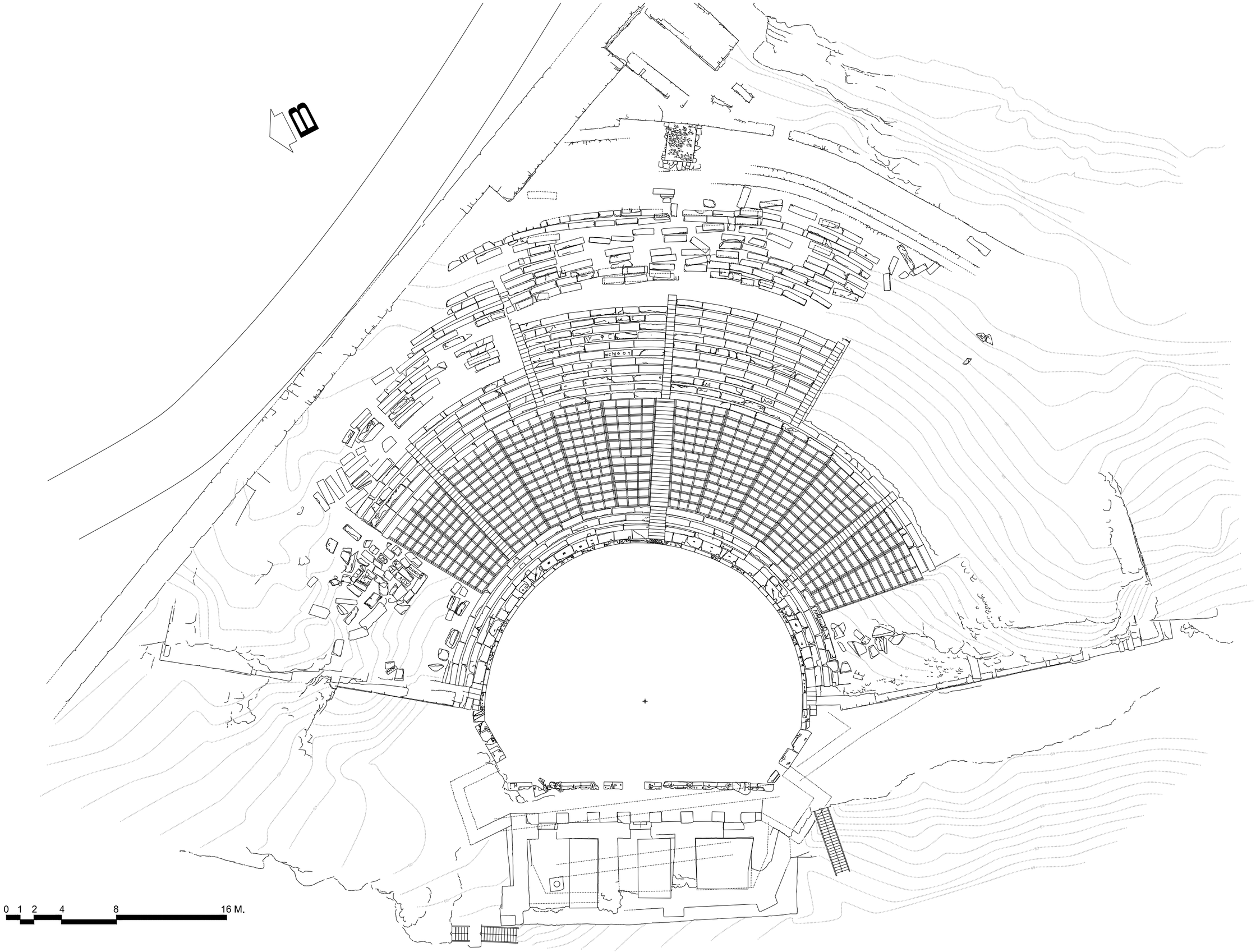

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

Ǵ ǵ ǩDzdz ā Ǭ gǭ ğ Ǫ ā dz ā Dzdz ā Dz ğ: Ǫ ā dz ǯ p ğ Ǩg ā dzDZ ǯ Ǵ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:250

ΥΚ 02

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

Ǵ ǵ ǩDzdz ā Q̄ g ō ğ Q ā ʤ ā Dzdz ā Dz ğ: 3DSCAN - Q ā ʤ ʒ p ğ Ǩ g ā ʤDZ ʒ Ǵ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:250

YK 03

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΟΙΛΟΥ

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ
ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΤΑΘΜΗ

65 ΙΣΟΫΨΕΙΣ ΑΝΑ 0,5Μ.

ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΜΗΣ

ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΣ ΣΚΕΛΕΤΟΣ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΚΕΡΚΙΔΩΝ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1995-2002)
ΜΙΚΡΟΠΑΣΣΑΛΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ

0 1 2 4 8 Μ

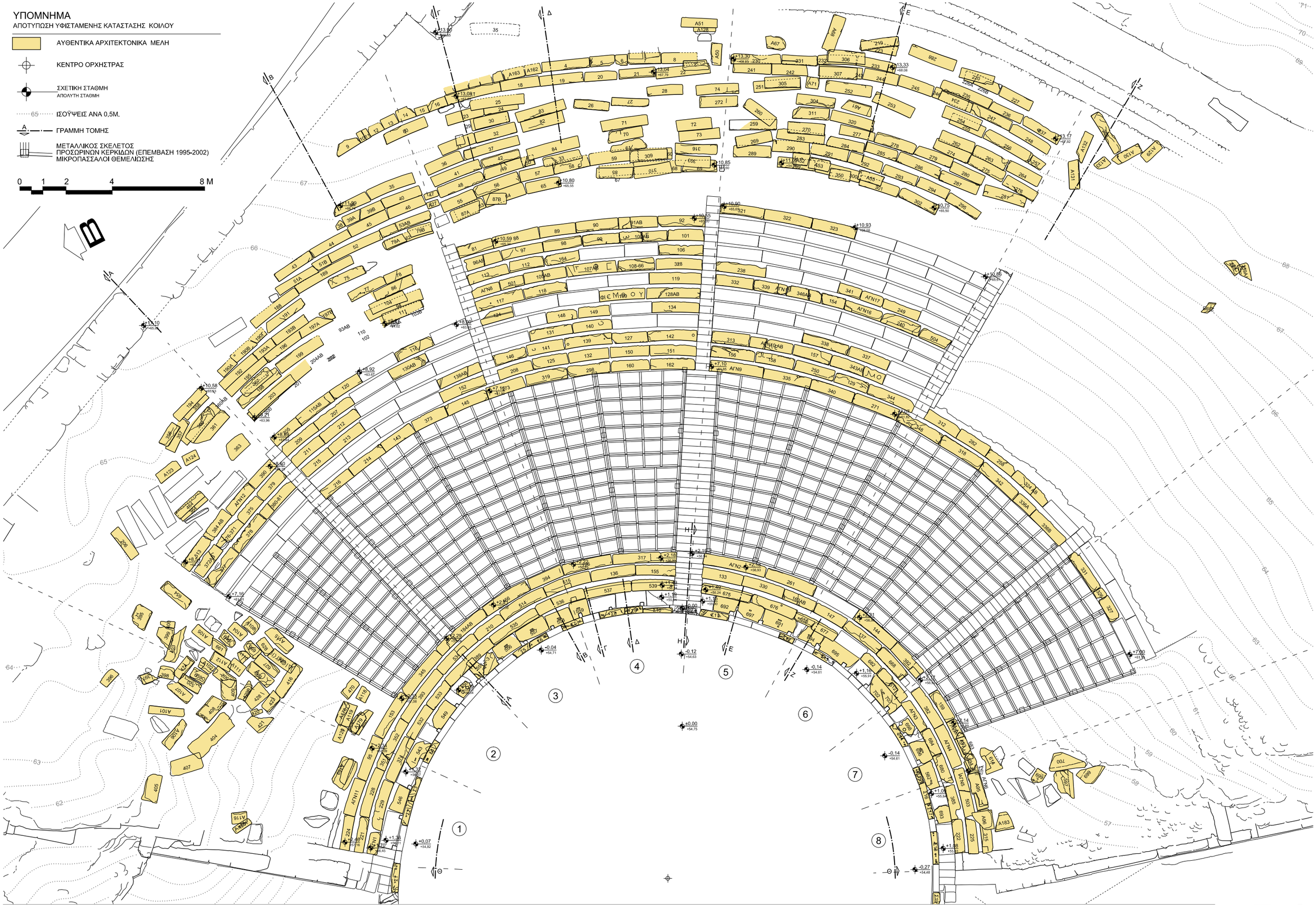

ā ǰ ʒ Q ā ʤ ā D ʣ ā D ʤ ğ ʤ ʒ Ǵ Q ʒ ǩ ǫ ʒ Ǵ ʤ ʒ Ǵ ā DZ H ā ǩ ʒ Ǵ Ǩ g ā ʤ DZ ʒ Ǵ Ǩ ā D ʣ ʒ Ǵ

Ǵ g ǩ D z ʤ ā Ǫ g ǫ ğ Q ā ʤ ā D z ʤ ā D ʣ ğ : Q ā ʤ ʒ p ğ Q ʒ ǩ ǫ ʒ Ǵ

Qǫǩ Ǫ ā Qā 1:140

Ǵ Q 04

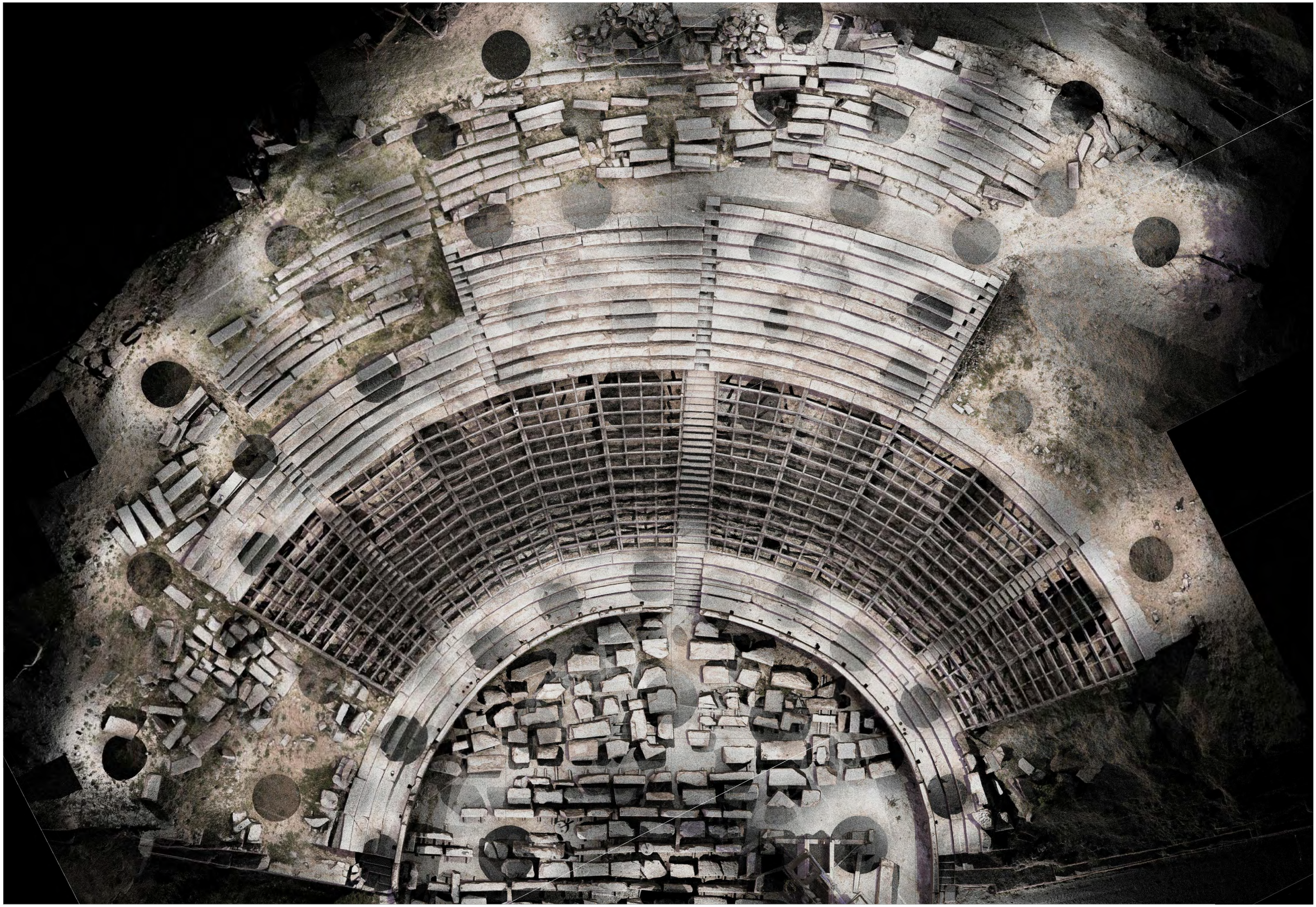

ā ǰ ʒ Q ā ʤ ā D ʣ ʤ ā D ʒ ğ ʤ ʒ Ǵ Q ʒ ǩ q ʒ Ǵ ʤ ʒ Ǵ ā DZH ʉ ā ǩ ʒ Ǵ Ǩ g ā ʤ DZ ʒ Ǵ Ǩ ā D ʒ Ǵ

Ǵ g ǩ Dzdz ā Q g q ğ Q ā dz ā Dzdz ā Dz ğ: 3D SCAN - Q ā dz ʒ p ğ Q ʒ ǩ q ʒ Ǵ

Q q ǩ Q ā Q ā 1:140 YK 05

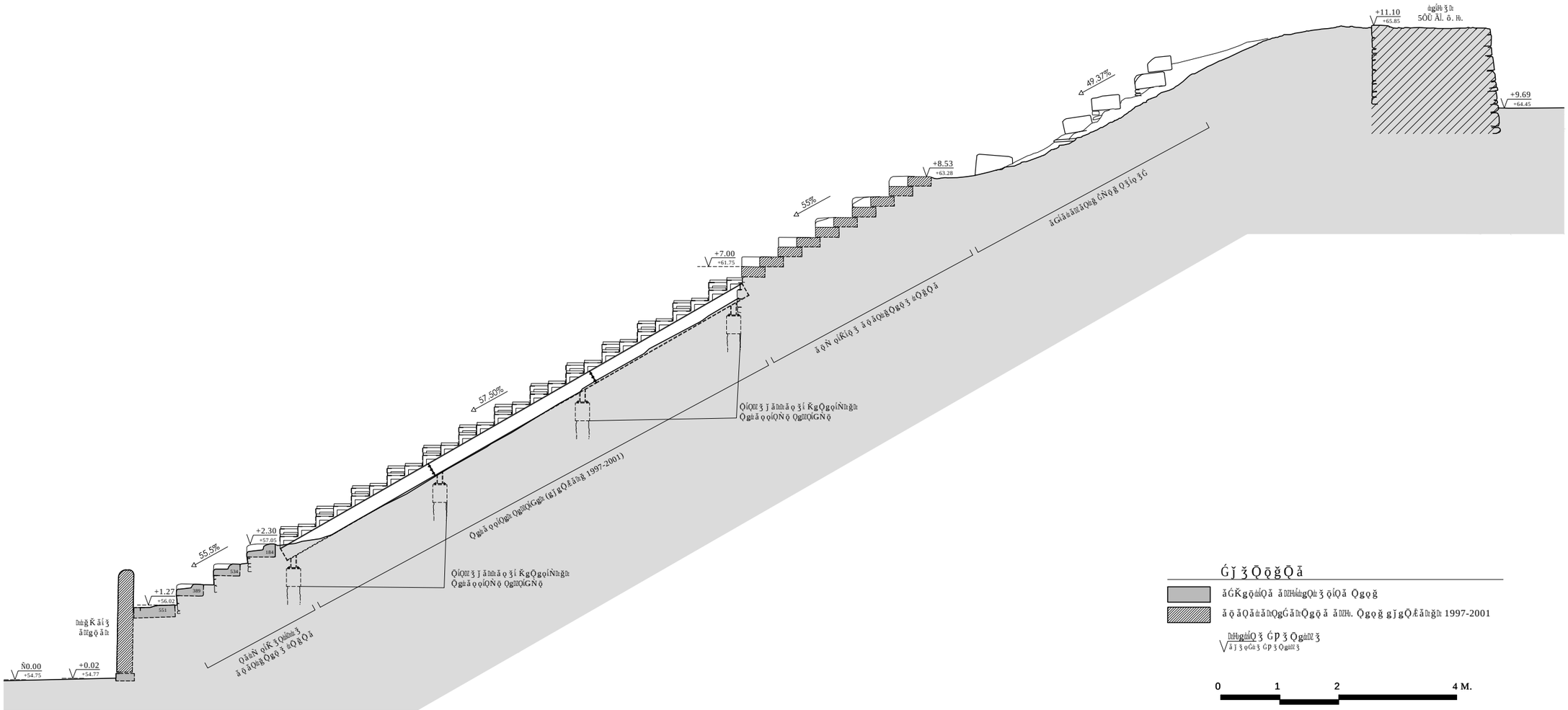

Ǵǧ ǯ Q̄ ḡ Q̄ ā

ǎ Ǵ Ǩ g ḡ ā Q ǎ ǎ D Ż H ǻ ḡ Q ż ǯ ǧ Ǫ ā Q ǎ ḡ Q ḡ

ǎ ǧ ǎ Q ǎ ȧ ǎ D Q g Ǵ ǎ D Q ḡ Ǫ ǎ ǎ D Ż H ǻ. Q ḡ Q ḡ ḡ ǧ Ǫ Ǵ ǎ D ḡ D 1997-2001

D H ḡ g ǻ Ǫ ǯ Ǵ p ǯ Q ḡ ǻ Ż ǯ
ǎ ǧ ǯ Q Ǵ ǎ ǯ Ǵ p ǯ Q ḡ ǻ Ż ǯ

0 1 2 4 Μ.

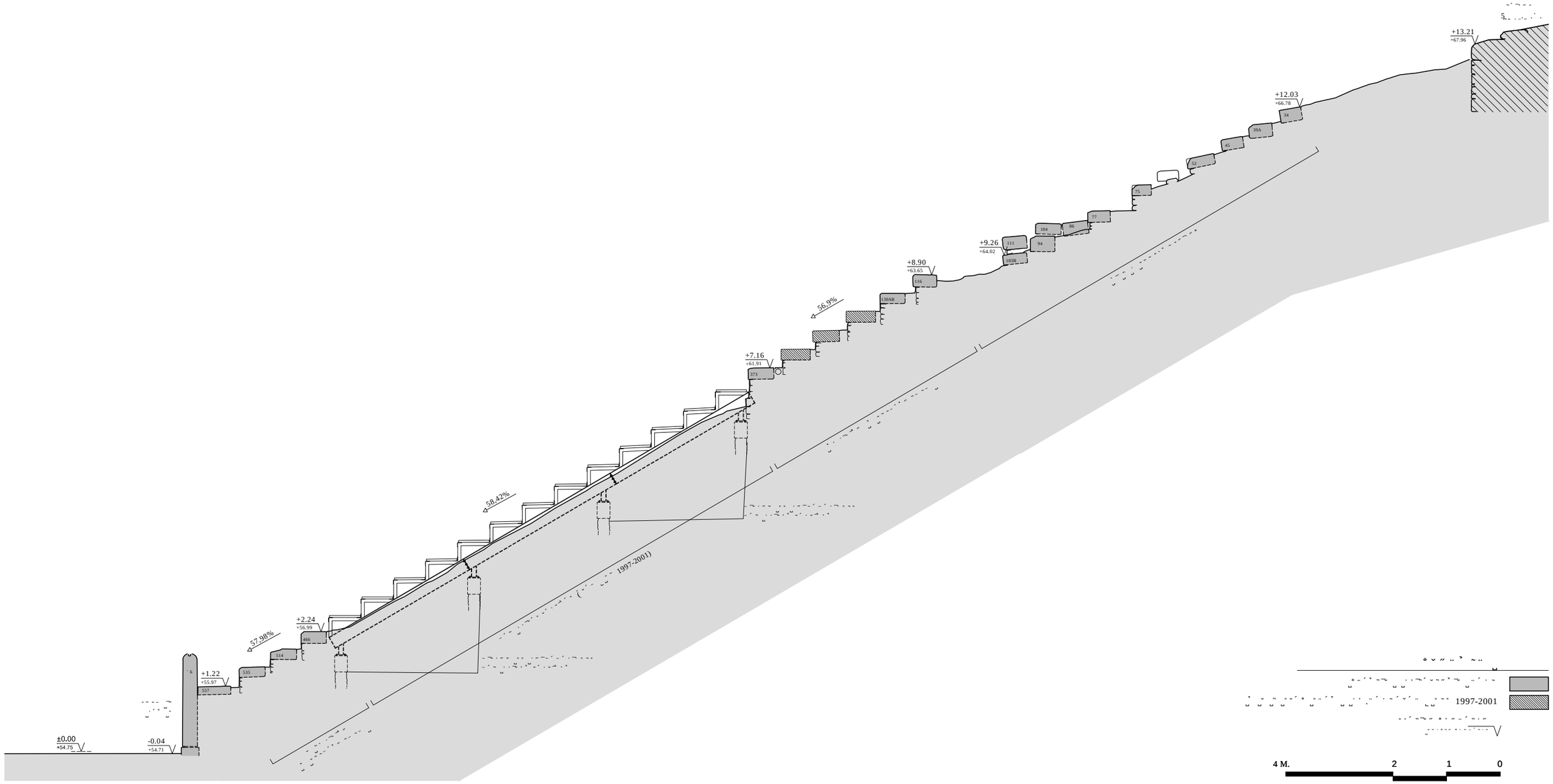
+13.21
+67.96
+12.03
+66.78
+9.26
+64.02
+8.90
+63.65
+7.16
+61.91
+2.24
+56.99
+1.22
+55.97
±0.00
+54.75
-0.04
+54.71
56.9%
58.42%
57.98%
1997-2001)
34
39A
45
52
56
77
86
104
94
111
193B
116
130AB
373
466
514
535
557
1997-2001
4 M.
2
1
0

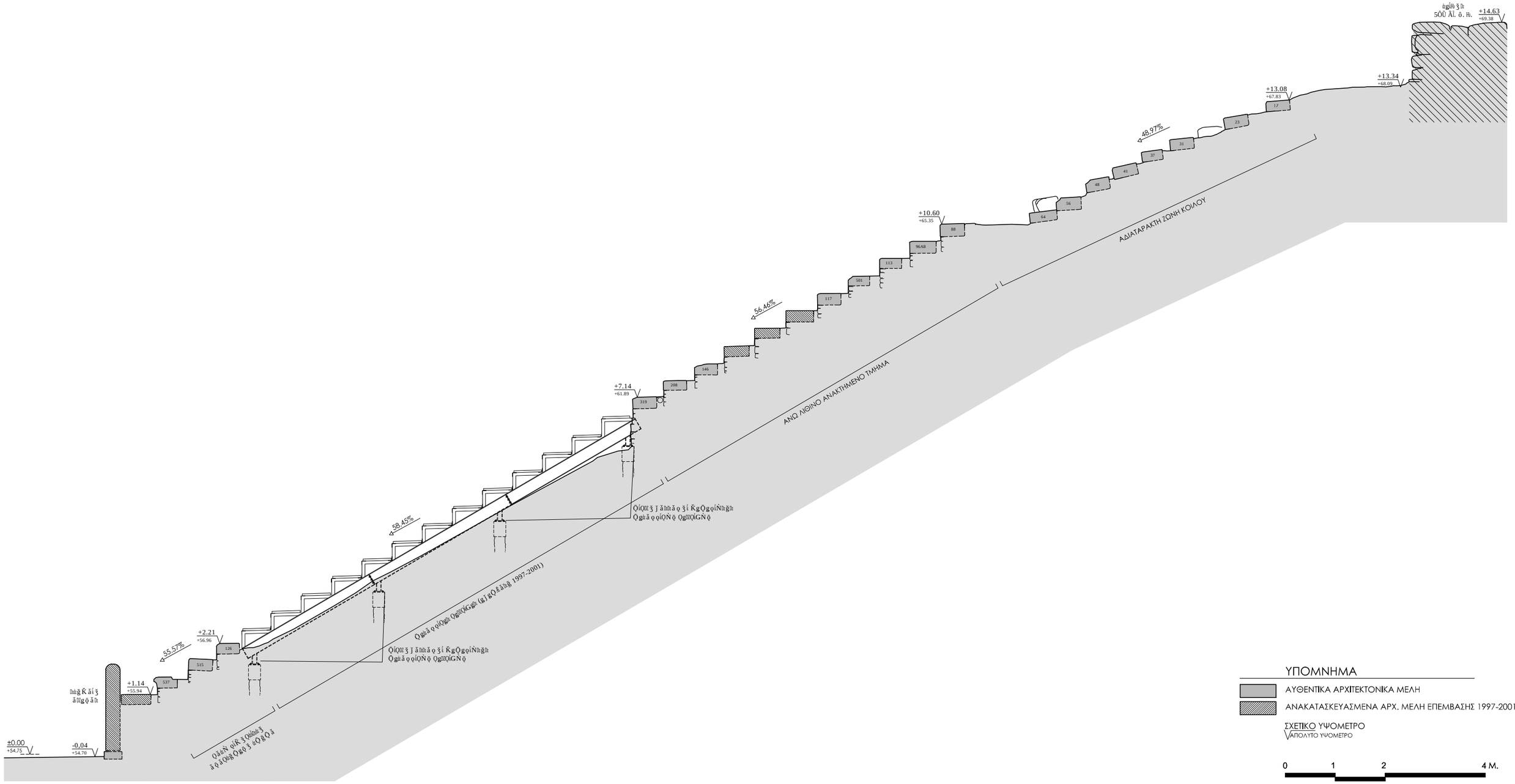

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ 1997-2001

ΣΧΕΤΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΑΠΟΛΥΤΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ

0 1 2 4 Μ.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΤΟΜΗ Γ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:75

ΥΚ 08

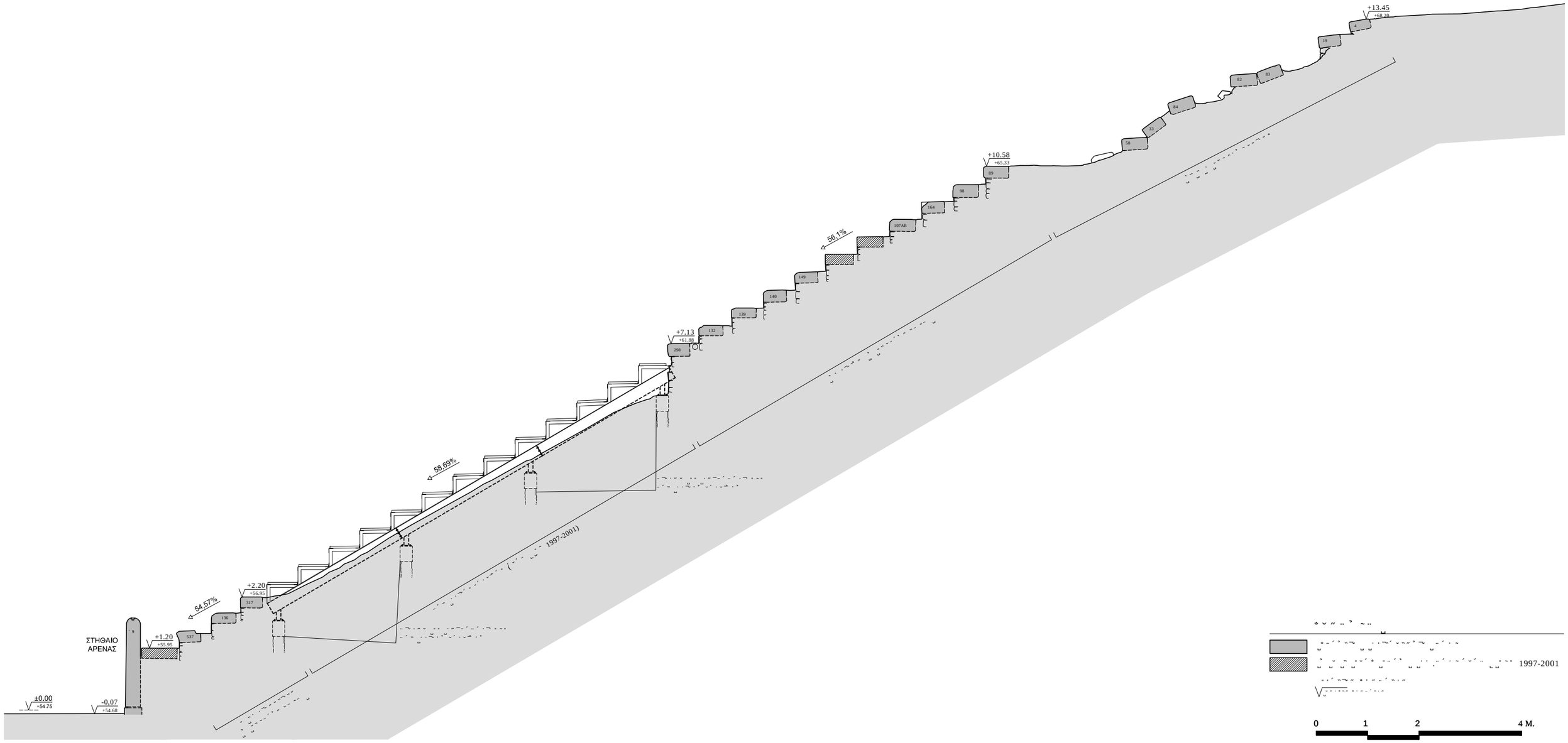

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΤΟΜΗ Δ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:75

ΥΚ 09

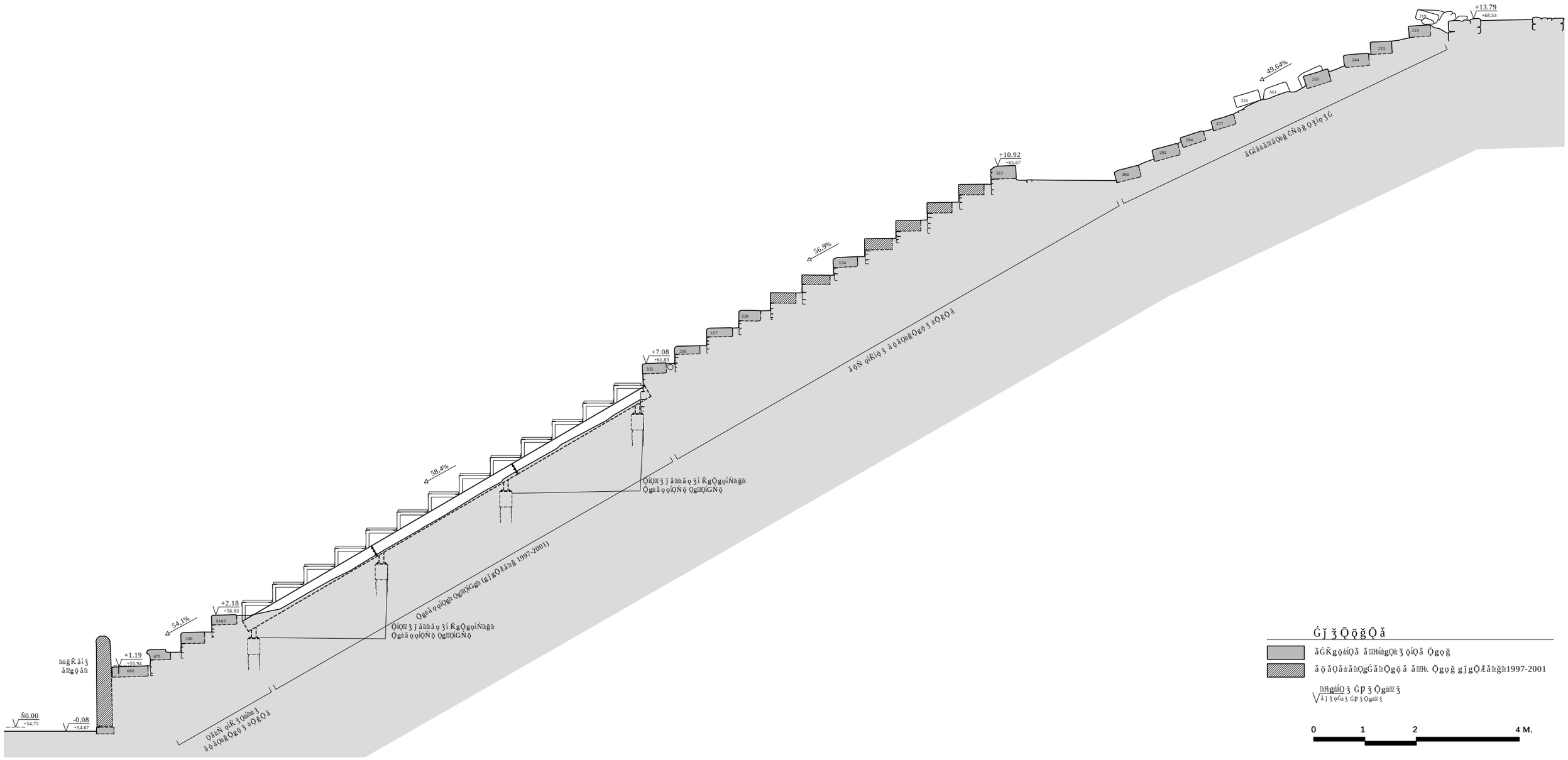

Ǵǰ ǯ Q̄ ǧ ǧ Q̄ ā

ǎ ǴǨ ǧ ǧ ā ǐ Q̄ ǎ ǎ ǐ ǐ Ḥ ǎ ǐ ǧ g Q ǎ ǯ ǧ ǐ Q ǎ Q ǧ ǧ ǧ

ǎ ǧ ǎ Q ǎ ǎ ǎ ǐ Q ǧ Ǵ ǎ ǐ Q ǧ ǧ ǎ ǎ ǐ Ḥ ǎ. Q ǧ ǧ ǧ ǧ ǰ ǧ Q ǎ £ ǎ ǐ ǧ ǐ 1997-2001

ǐ Ḥ ǧ g ǎ ǐ Q ǯ Ǵ p ǯ Q ǧ ǎ ǐ ǐ ǯ

0 1 2 4 Μ.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΤΟΜΗ Ε

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:75

ΥΚ 10

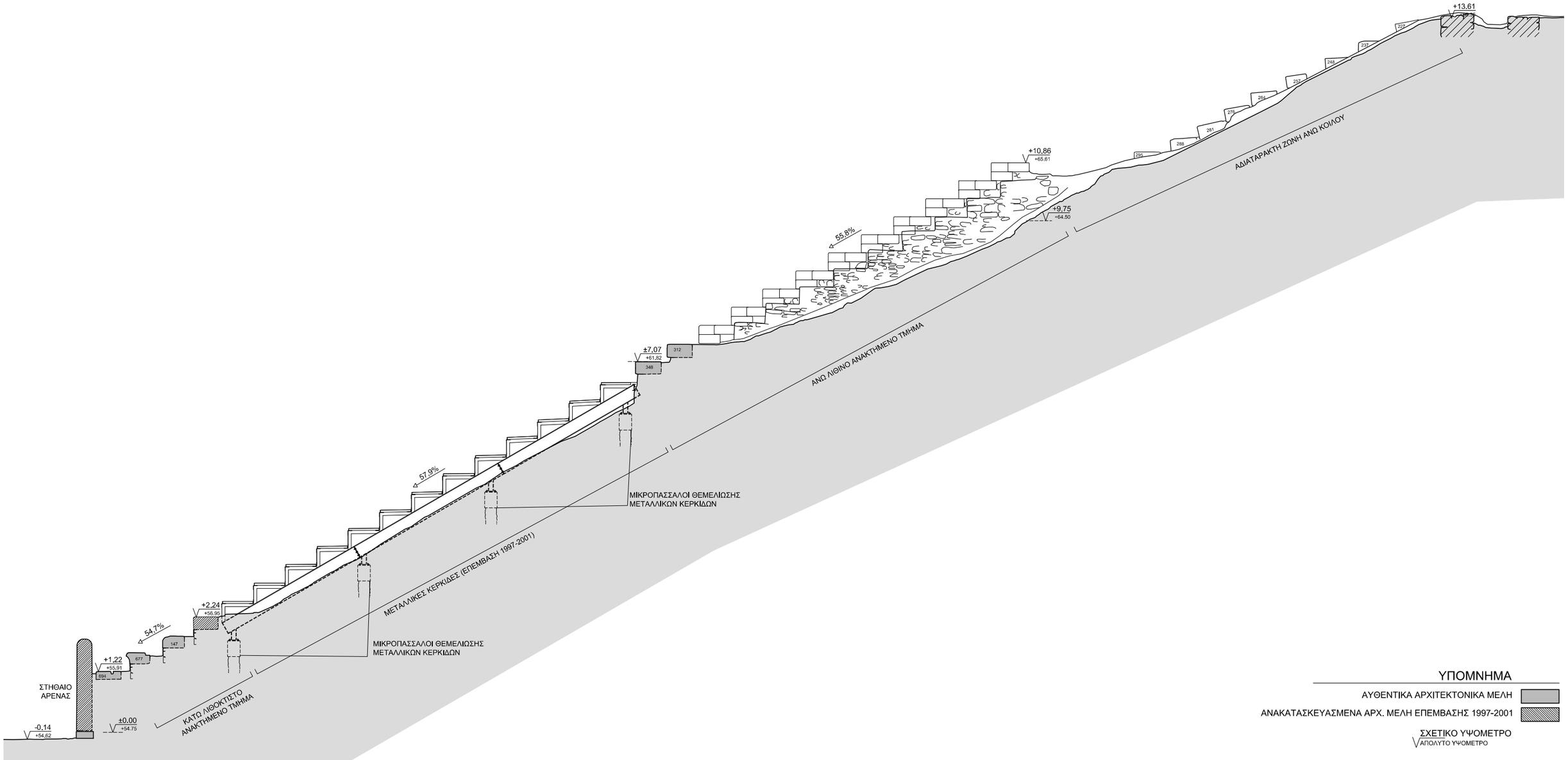

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ

ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ 1997-2001

ΣΧΕΤΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΑΠΟΛΥΤΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ

0 1 2 4 Μ.

ΥΚ 1:200 ΣΧΕΔΙΟ ΘΕΣΕΩΝ ΓΕΩΤΡΥΠΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΟΜΩΝ

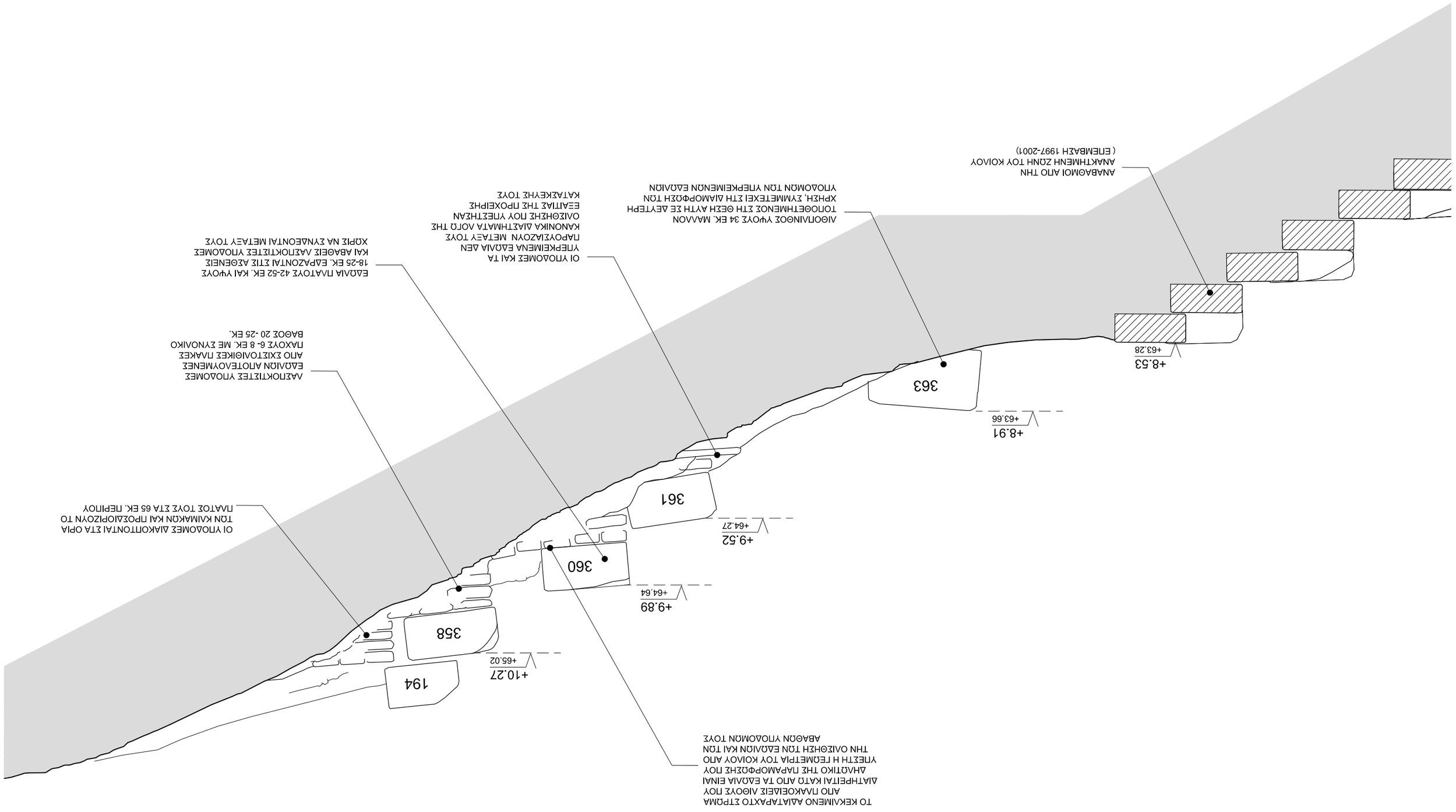

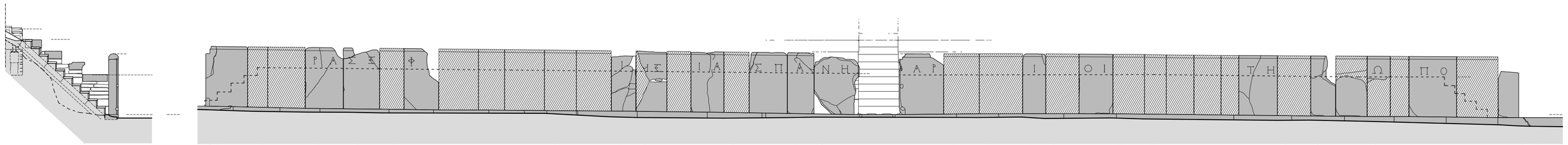

ΤΟΜΗ Η

ΑΝΑΠΤΥΓΜΑ ΣΤΗΘΑΙΟΥ (ΤΟΜΗ Θ)

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

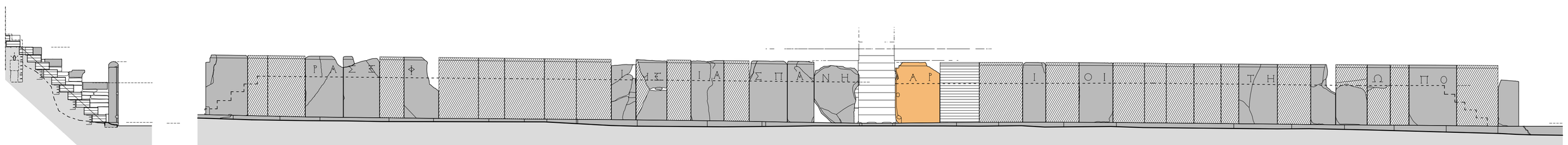

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
- ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΑΡΧ. ΜΕΛΟΥΣ
- ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ ΠΟΔΙΟΥ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

0 1 2 4 Μ.

Η ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ 1997-2001. ΔΕΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝΕΤΑΙ ΜΕ ΣΑΦΗΝΕΙΑ Η ΑΡΧΙΚΗ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗ

Ο ΟΡΘΟΣΤΑΤΗΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ ΤΗ ΔΕΞΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΔΑ ΤΟΥ ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΟΣ ΠΕΡΙΠΟΥ 15-16 ΕΚ. ΔΕΞΙΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΗΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΙΧΝΗ ΣΤΟΝ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟ ΣΤΥΛΟΒΑΤΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΑΝΣΗ ΛΟΓΩ ΧΡΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΣΤΥΛΟΒΑΤΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝΕΤΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΑΒΑΘΜΟΥ ΣΕ ΒΑΘΟΣ 28 ΕΚ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΡΟΣΤΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ. ΕΠΙΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΗ Η ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΔΩΝ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΛΕΥΡΙΚΟΥΣ ΟΡΘΟΣΤΑΤΕΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΗ ΒΑΘΥΝΣΗ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΘΥΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡΘΥΡΟΥ ΠΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΗ Β' ΡΩΜΑΪΚΗ ΦΑΣΗ

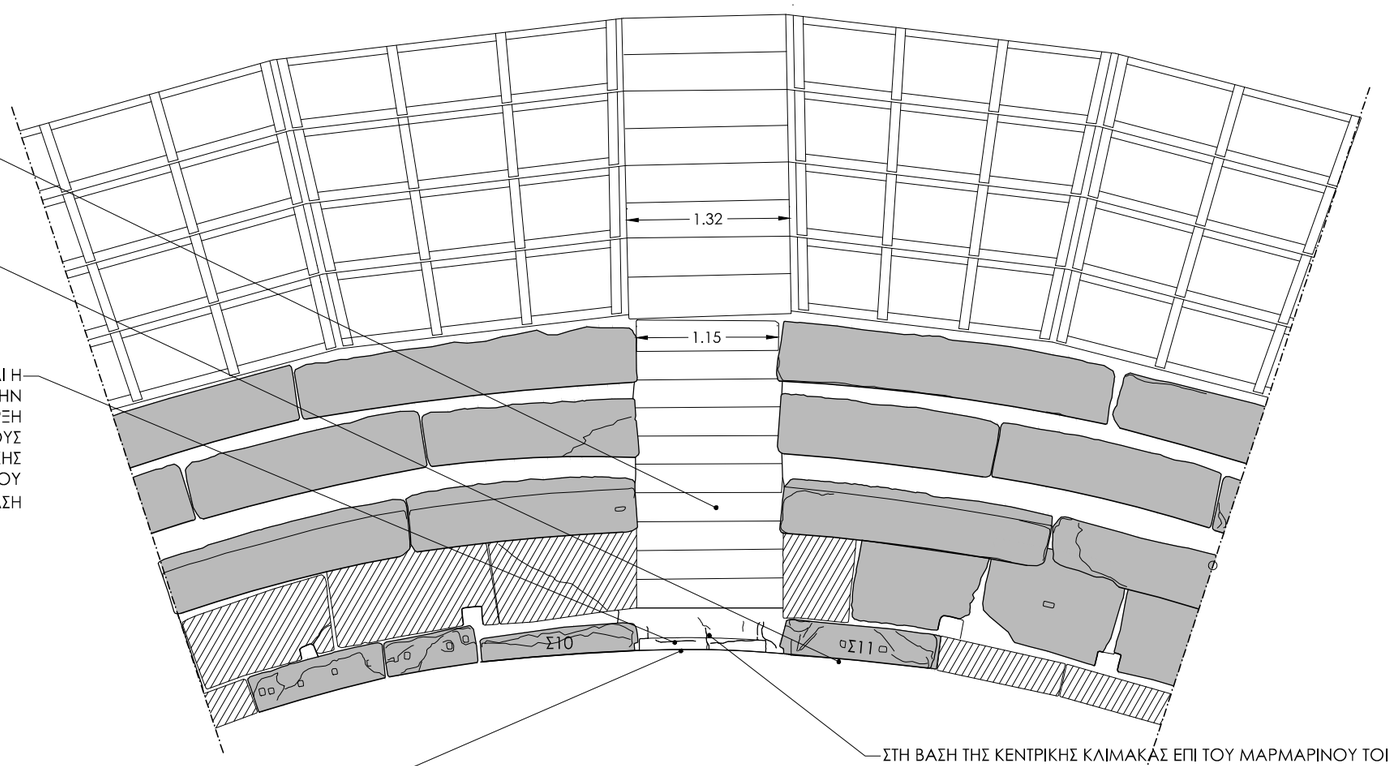

ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΥ ΤΟΙΧΟΒΑΤΗ ΣΩΖΟΝΤΑΙ ΛΑΞΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΟΥΝ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΣΤΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΘΥΡΑΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΝ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΑΥΤΗΣ

ΒΑΘΥΝΣΗ 7 ΕΚ. ΣΤΟ ΕΜΠΡΟΣΘΙΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΥΛΟΒΑΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΛΙΚΗΣ ΘΥΡΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

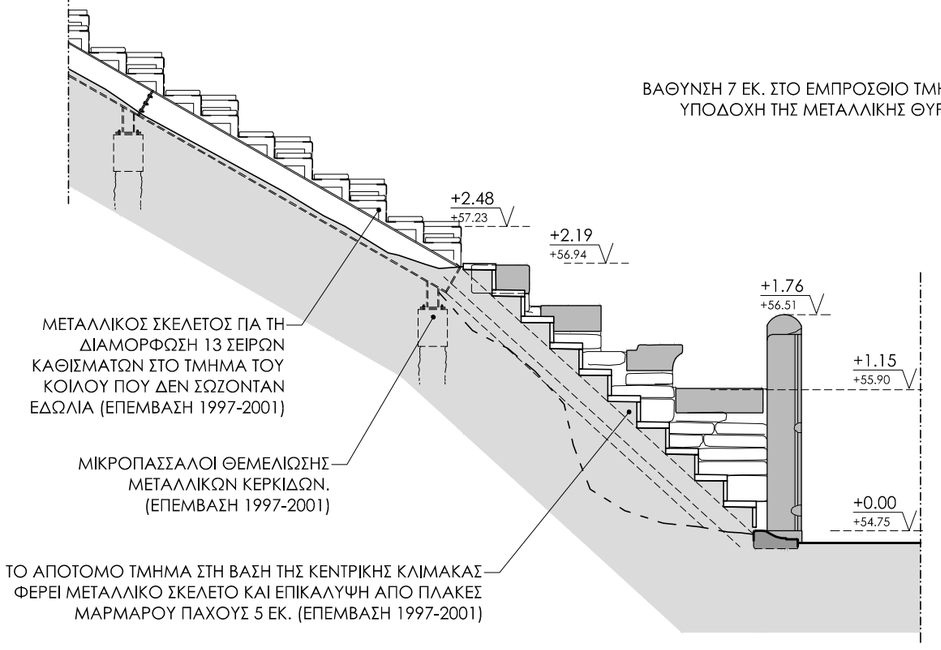

ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΣ ΣΚΕΛΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ 13 ΣΕΙΡΩΝ ΚΑΘΙΣΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΩΖΟΝΤΑΝ ΕΔΩΛΙΑ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

ΜΙΚΡΟΠΑΣΣΑΛΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΕΡΚΙΔΩΝ. (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

ΤΟ ΑΠΟΤΟΜΟ ΤΜΗΜΑ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΦΕΡΕΙ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟ ΣΚΕΛΕΤΟ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ ΑΠΟ ΠΛΑΚΕΣ ΜΑΡΜΑΡΟΥ ΠΑΧΟΥΣ 5 ΕΚ. (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

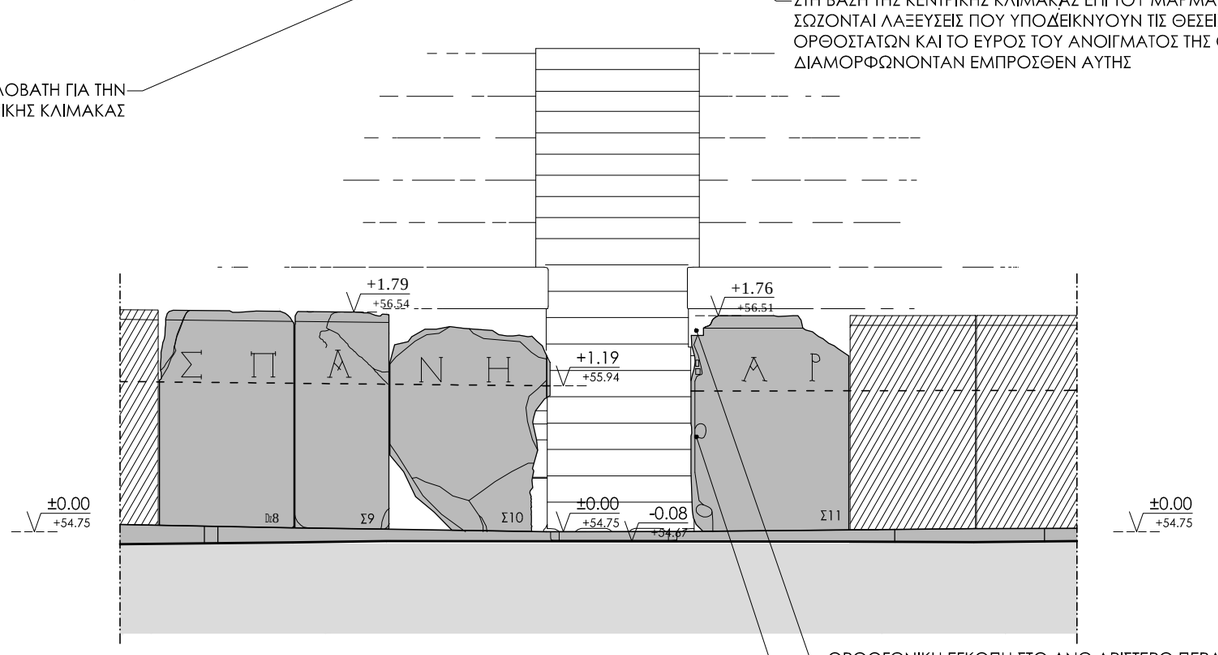

ΟΡΘΟΓΩΝΙΚΗ ΕΓΚΟΠΗ ΣΤΟ ΑΝΩ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΠΕΡΑΣ ΤΟΥ ΟΡΘΟΣΤΑΤΗ ΠΟΥ ΠΙΘΑΝΟΤΑΤΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΥΠΕΡΘΥΡΟΥ ΣΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΠΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΘΗΚΑΝ ΜΟΝΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΕΠΑΝΩ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΣΤΑΤΩΝ (Γ' ΡΩΜΑΪΚΗ ΦΑΣΗ)

ΙΧΝΗ ΤΟΡΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΘΥΡΟΦΥΛΛΟΥ ΜΕΤΑΛΛΙΚΗΣ ΚΙΓΚΛΙΔΩΤΗΣ ΘΥΡΑΣ ΣΤΗ ΔΕΞΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΔΑ ΤΟΥ ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

ΕΚΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ - ΚΑΜΑΡΙΝΙΑ

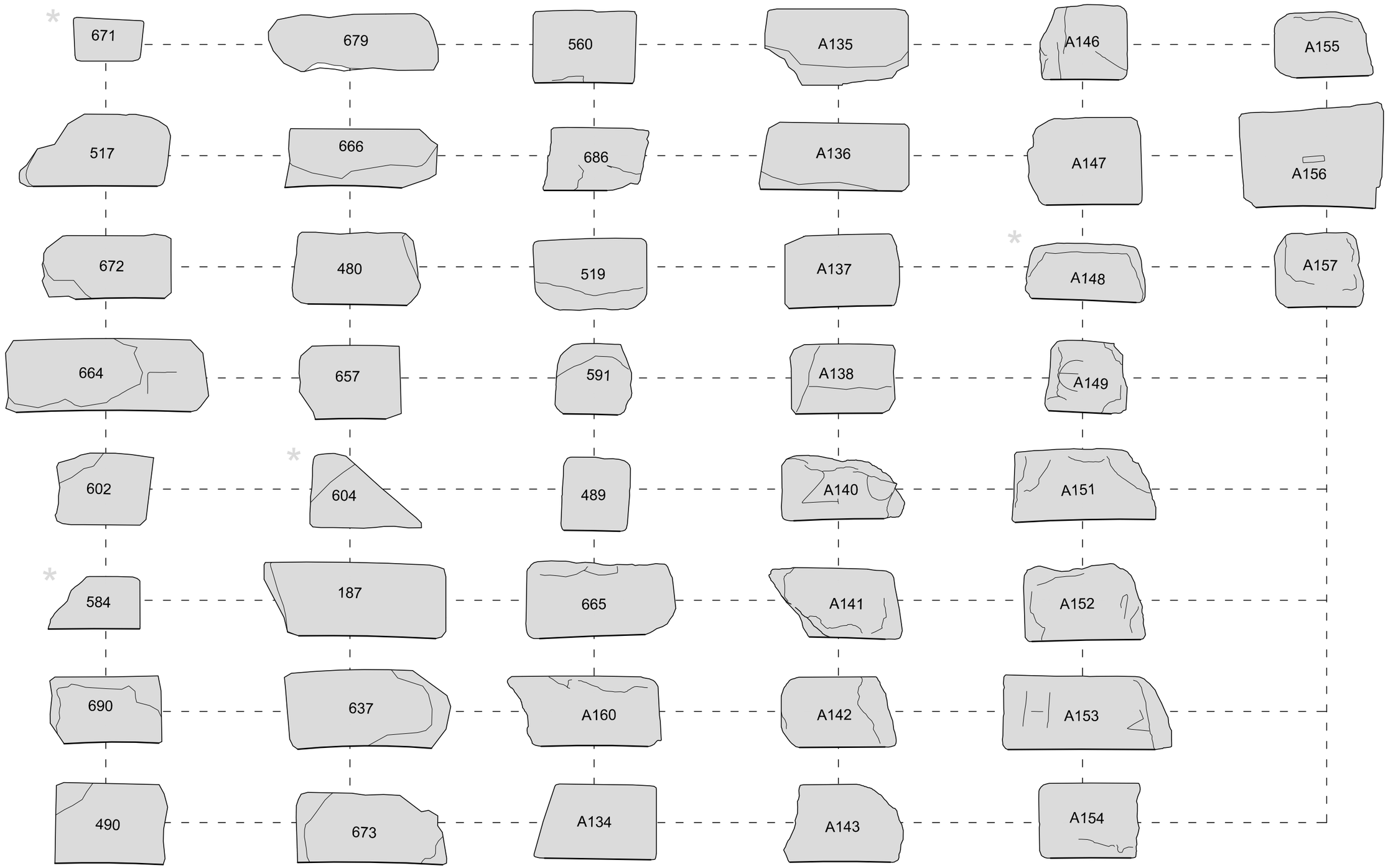

* ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

ΕΝΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ - ΒΑ ΠΕΡΑΣ

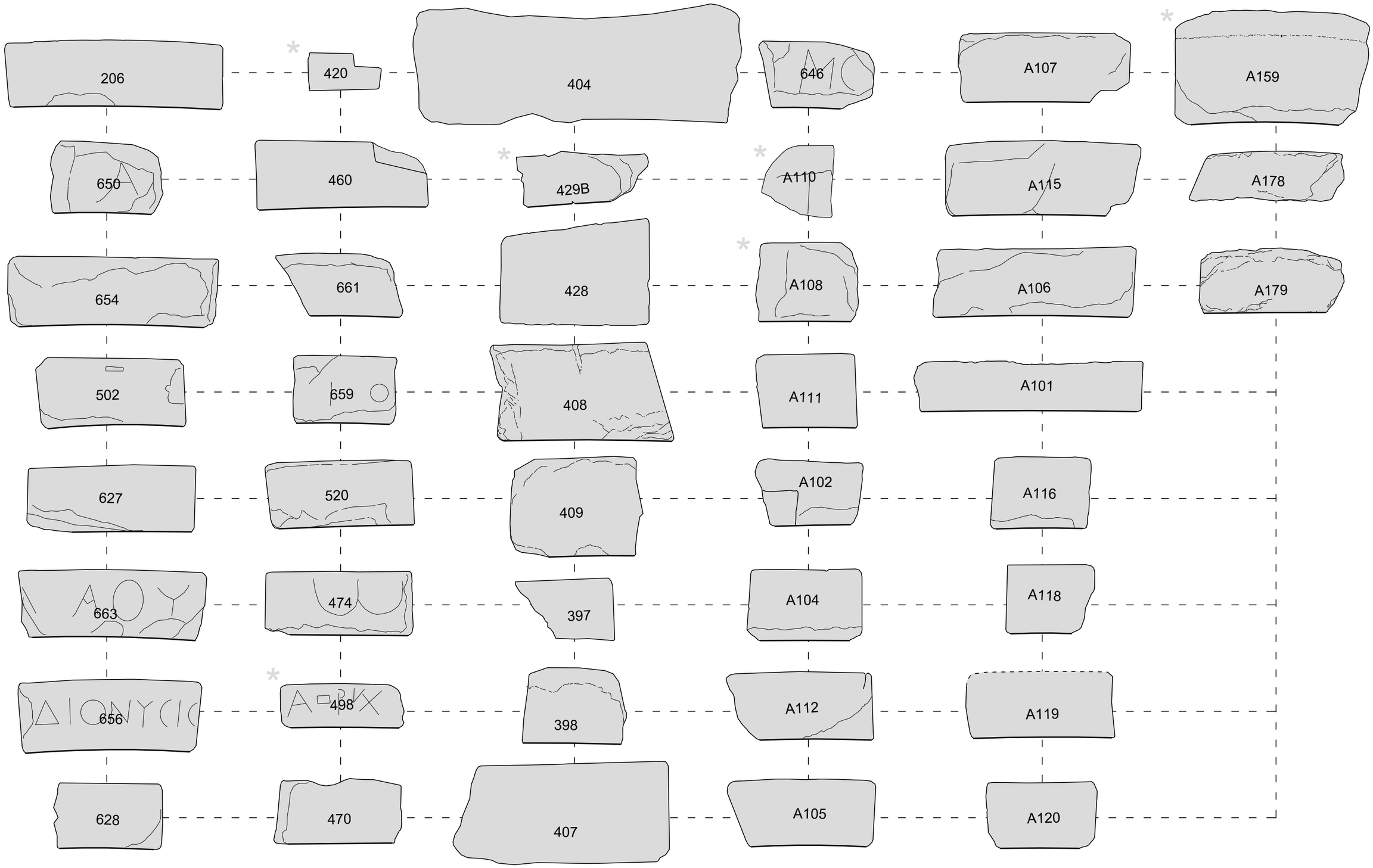

* ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

ΕΚΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ - ΒΑ ΠΑΡΟΔΟΣ

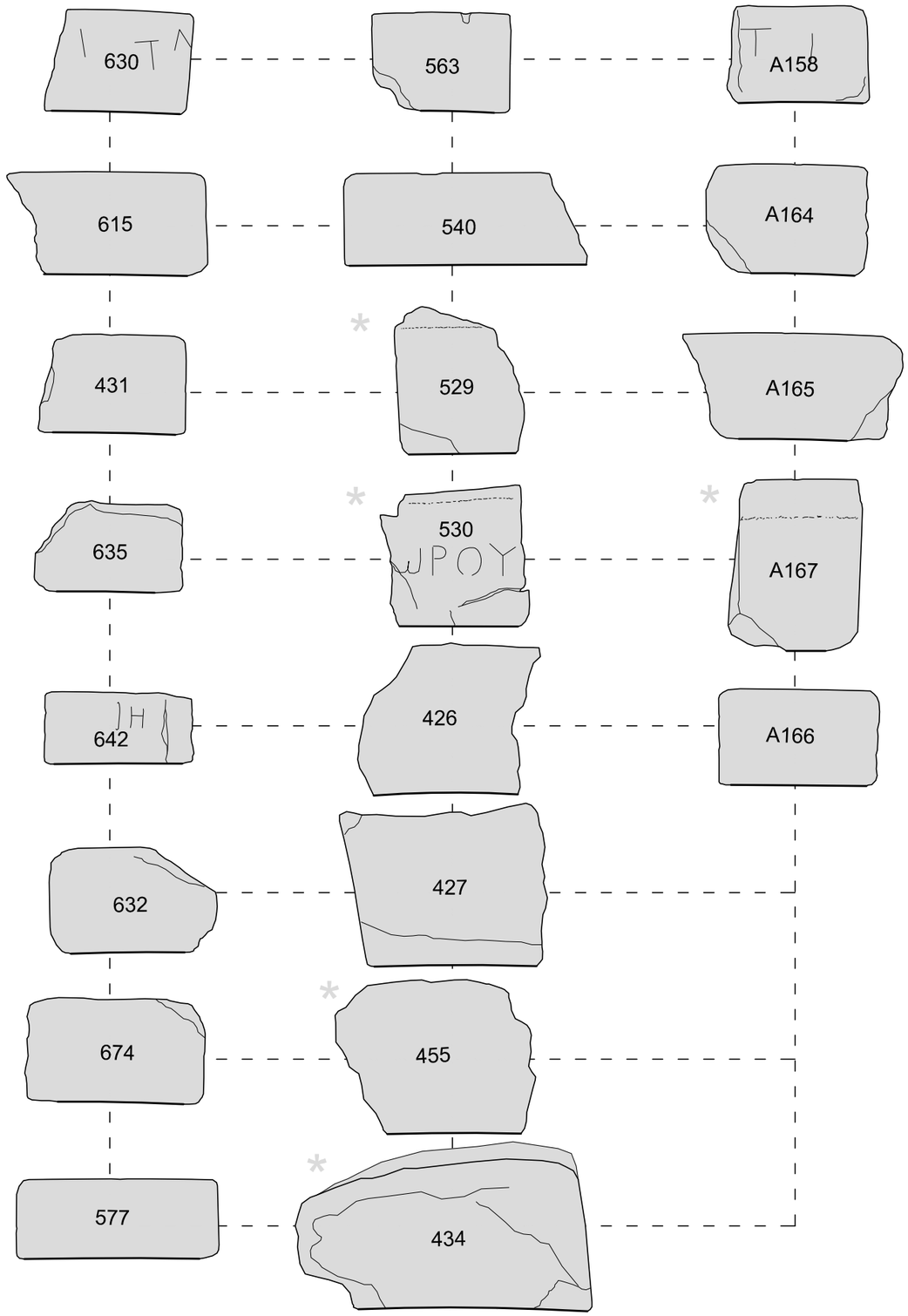

ΑΤΑΥΤΙΣΤΑ ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΜΕΛΗ ΑΝΩ ΑΔΙΑΤΑΡΑΧΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

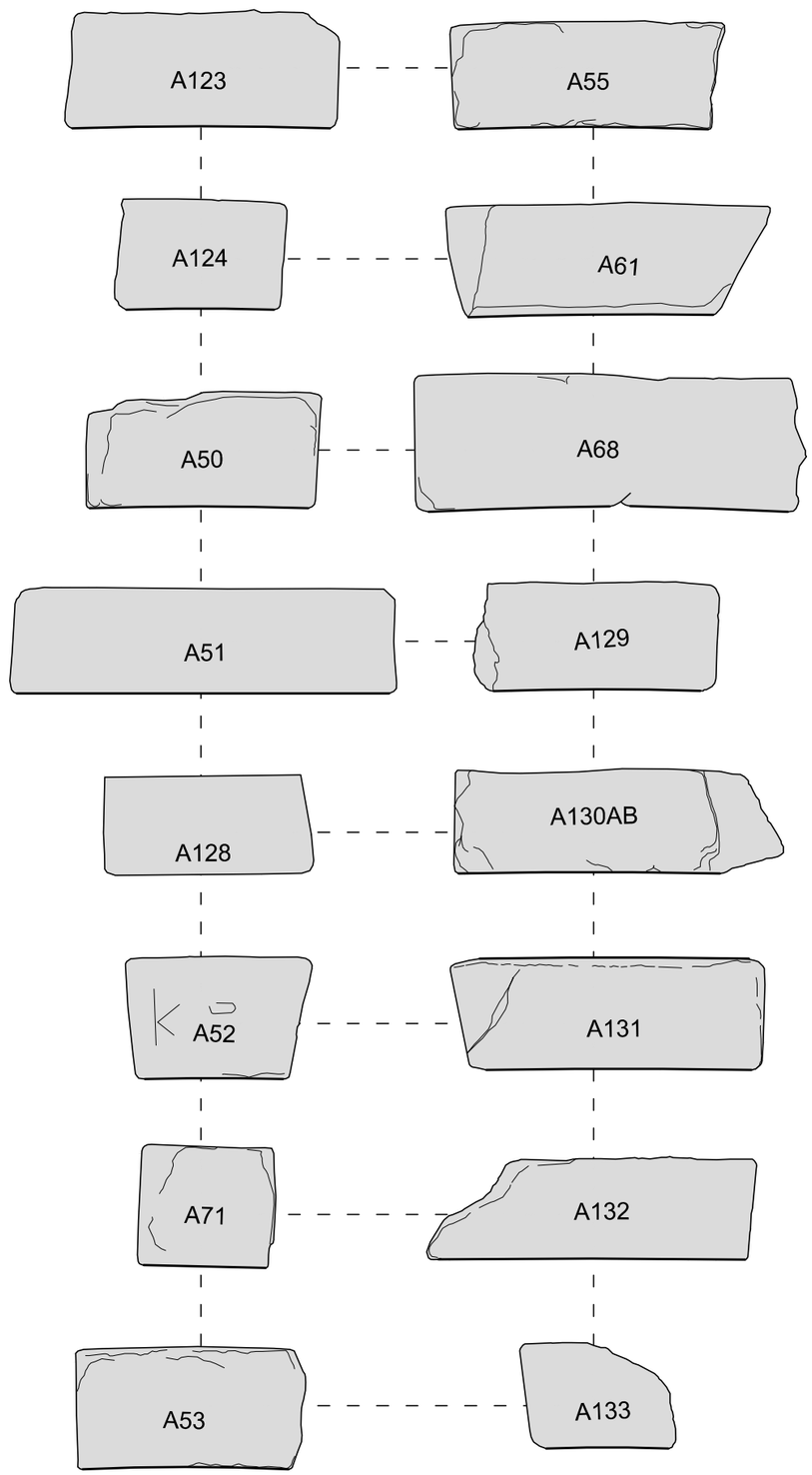

* ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

ΕΚΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΑΡΜΑΡΟΥ

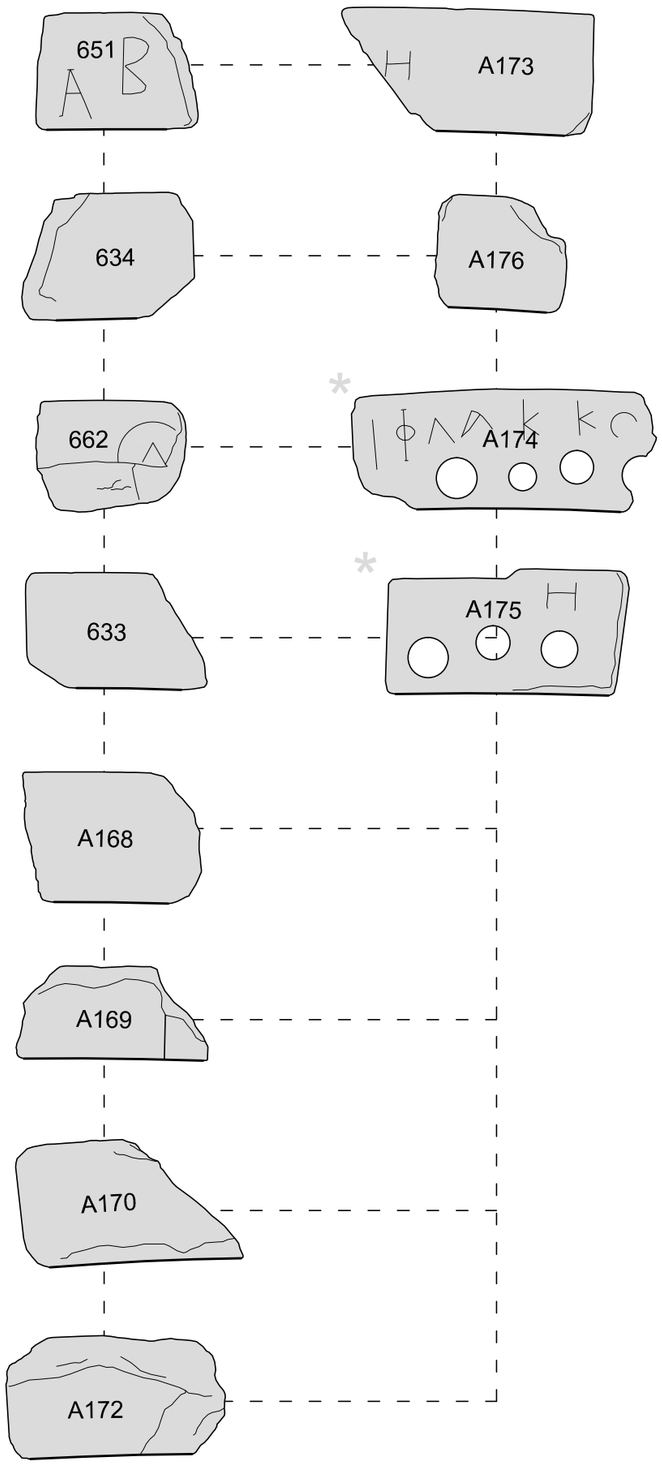

ΕΝΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ - ΝΔ ΠΕΡΑΣ

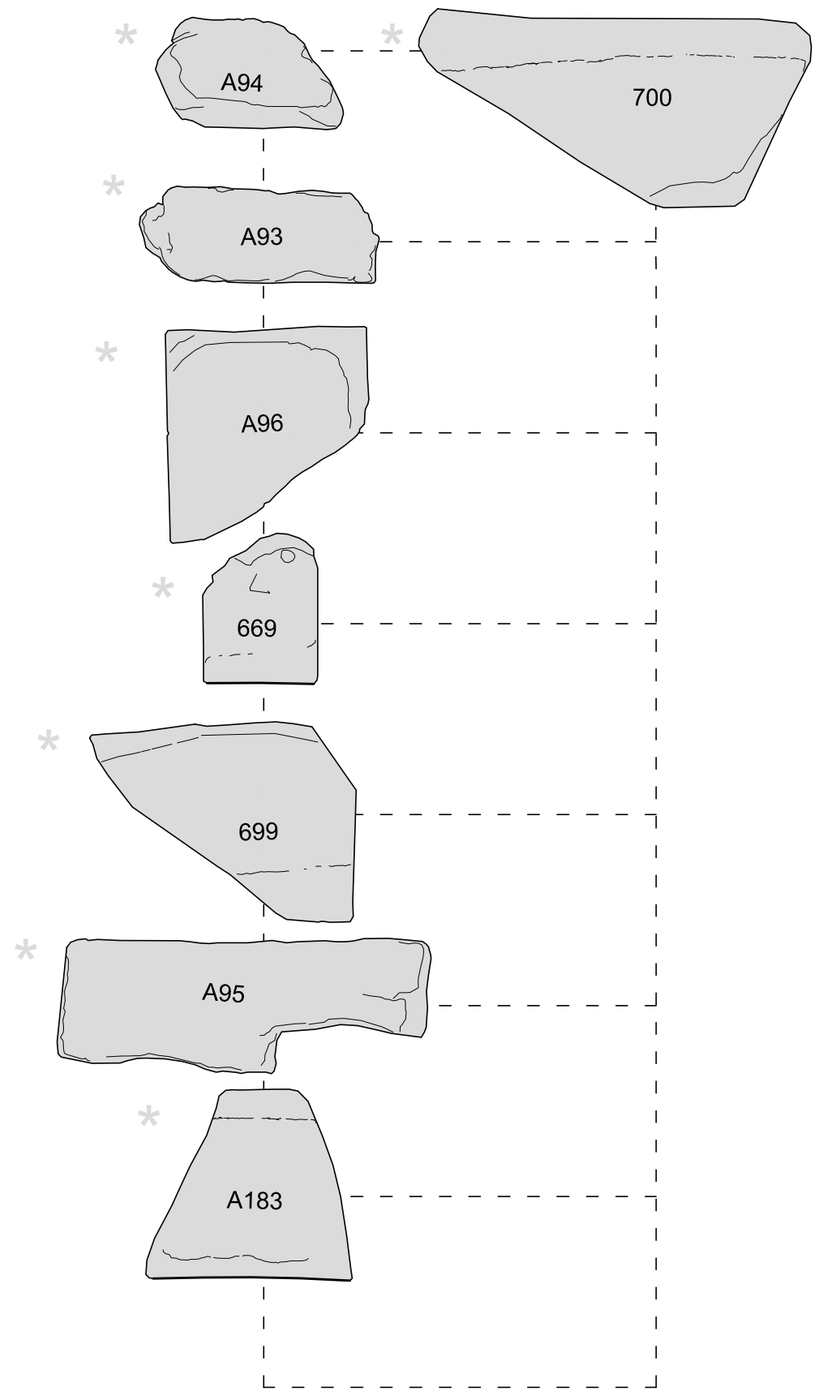

* ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ ā j ǯ ʤǴ j ǸDzğ æ ā ǫ ǫǩQğDz ā DZHu āǩ ǯ ǫ ǯ æǩQğDz DzHu ǯ ǫ ğDz (1985-1992 - ʤ.KOZELJ) ΚΛΙΜΑΚΑ 1:200 AN 1

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΑΥΤΙΣΗΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΟΙΛΟΥ

- ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ (ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ KOZELJ)
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΧΩΡΙΣ ΑΡΙΘΜΗΣΗ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
- ΑΤΑΥΤΙΣΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

0 1 2 4 8 M

Β

ΑΓΝ1 ΑΓΝ2 ΑΓΝ3 ΑΓΝ4 ΑΓΝ5 ΑΓΝ6 ΑΓΝ7 ΑΓΝ8 ΑΓΝ9 ΑΓΝ10 ΑΓΝ11 ΑΓΝ12 ΑΓΝ13 ΑΓΝ14 ΑΓΝ15 ΑΓΝ16 ΑΓΝ17

1 2 3 4 5 6 7 8

ā ǧ ǯ Q ā dz ā Dz dz ā Dz ǧ dz ǯ Ǵ Q ǯ ǩ q ǯ Ǵ dz ǯ Ǵ ā DZ H ū ā ǩ ǯ Ǵ Ǩ g ā dz DZ ǯ Ǵ Ǩ ā Dz ǯ Ǵ

ā q ā q Ǵ Dz ǧ : dz ā Ǵ dz ǩ Dz ǧ ā DZ H .

Q g q Ǹ q Q g Æ ā Dz ǧ dz ǧ q ā ǰ ǯ dz Ǵ ǰ Ǹ Dz ǧ KOZELJ

Q q ǩ Q ā Q ā 1:140

AN 02

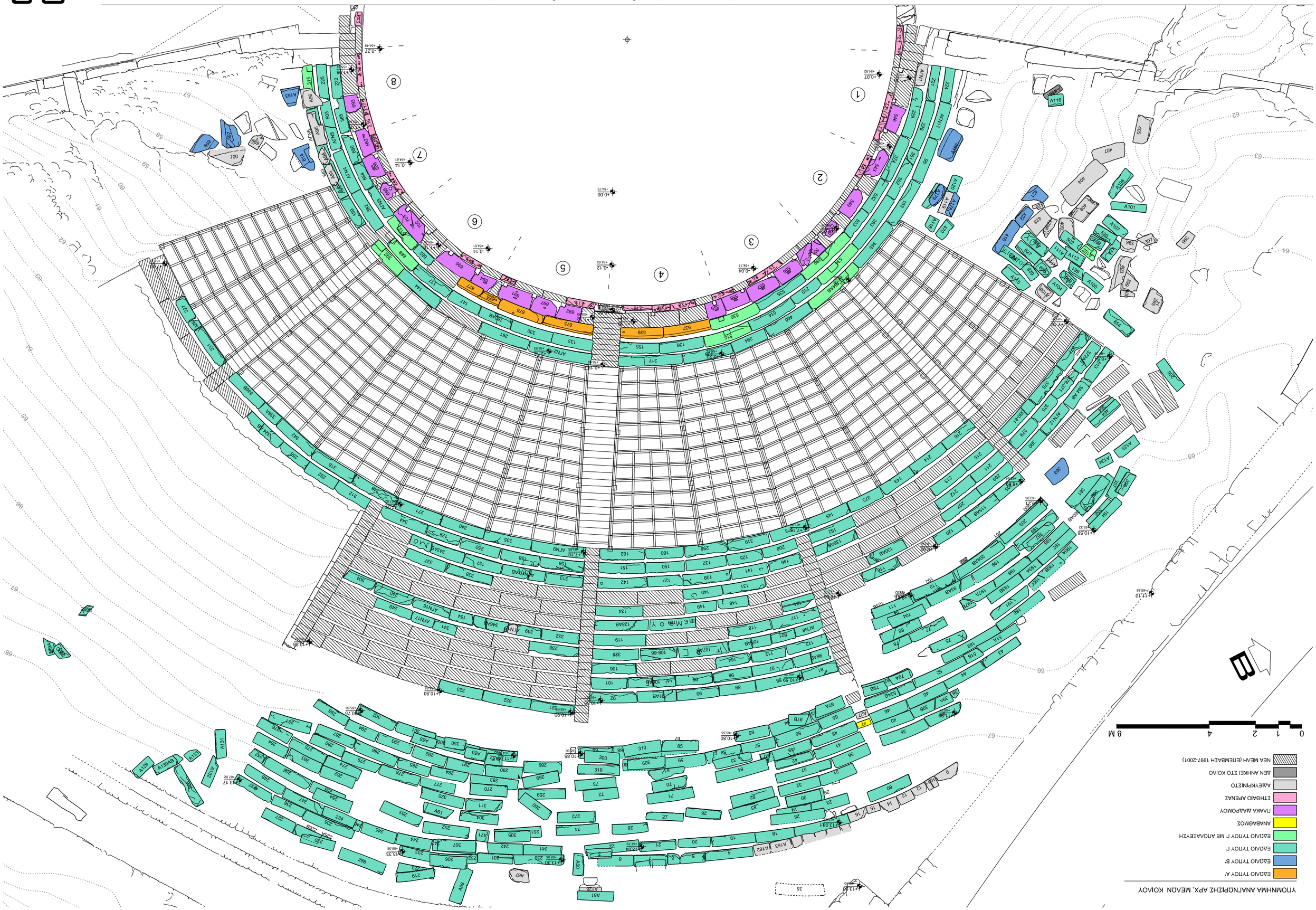
ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΟΙΝΟΥ
ΕΔΑΦΙΟ ΤΥΠΟΥ Α'
ΕΔΑΦΙΟ ΤΥΠΟΥ Β'
ΕΔΑΦΙΟ ΤΥΠΟΥ Γ'
ΕΔΑΦΙΟ ΤΥΠΟΥ Γ' ΜΕ ΑΠΟΛΑΣΕΥΣΗ
ΑΝΑΒΑΘΜΟΣ
ΠΛΑΚΑ ΔΙΑΔΡΟΜΟΥ
ΣΤΗΘΑΙΟ ΑΡΕΝΑΣ
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΟ
ΔΕΝ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ
ΝΕΑ ΜΕΛΗ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
0 1 2 4 8 M
Β
+10.07
+54.82
+10.00
+54.75
+0.04
+54.71
+0.12
+54.63
-0.14
+54.61
-0.14
+54.61
+0.27
+54.68

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΘΕΣΗΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΟΙΛΟΥ

- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, IN SITU
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, ΜΕ ΜΙΚΡΟΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥΣ ΘΕΣΗ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΔΙΑΤΗΡΟΥΜΕΝΑ ΣΕ ΘΕΣΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΔΙΑΤΗΡΟΥΜΕΝΑ ΣΕ ΖΩΝΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗ ΜΕ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΣΕ ΝΕΑ ΘΕΣΗ
- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
- ΑΤΑΥΤΙΣΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ
- ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ
- ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ
  ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΤΑΘΜΗ

0 1 2 4 8 M

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΟΙΛΟΥ

- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, ΑΚΕΡΑΙΑ
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΣΠΑΣΜΕΝΑ, ΜΕ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ
- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΣΠΑΣΜΕΝΑ, ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΜΗΚΟΥΣ
- ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ
- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧ. ΜΕΛΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ 1997-2001

0 1 2 4 8 M

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

30 ΣΕΙΡΕΣ ΕΔΩΛΙΩΝ

ΑΞΟΝΕΣ ΚΛΙΜΑΚΩΝ

(6) ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΚΕΡΚΙΔΩΝ

7,26/12=60,5 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΣΟΥ ΠΛΑΤΟΥΣ ΑΝΑΒΑΘΜΩΝ

12,44/21=59,2

12,72/22=57,8

6,83/11=0,62

6.07/10=60,7

9,75/16=60,9

7,26/12=60,5

68.280m

66.260 m

64.260 m

62.260 m

60.260 m

58.260 m

56.260 m

54.260 m

NORD

THASOS, 1992, Le Théatre

TONY KOŽELJ

ECOLE FRANÇAISE D'ATHENES

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ ā ō ā ǫǴDzğ: ā ō āæō ǸDZǩDzğ DzgǩDZǸō gGǸǫǩǸō ǰDZǯ dzǸō gǰgǪÆāDzgǸō '97-'01 ΚΛΙΜΑΚΑ 1:200 AN 06

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΞΟΝΕΣ ΚΛΙΜΑΚΩΝ
- ΑΝΑΛΗΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΙΧΟΙ
- ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΧΑΡΑΞΗ
- ΡΩΜΑΪΚΗ ΧΑΡΑΞΗ
- ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΝΑΛΗΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΙΧΟΣ

ΑΞΟΝΑΣ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

ΑΞΟΝΑΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

ΝΟΤΙΟΣ ΑΝΑΛΗΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΙΧΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟ ΚΤΙΡΙΟ ΣΚΗΝΗΣ

NORD

THASOS, 1992, Le Theatre

TONY KOZELJ

ECOLE FRANCAISE D'ATHENES

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ā ō ā o Ǵ Dz ğ : Hu ā DZ ā Ʒ g ǩ Dz Ǩ g ā dz DZ ʒ Ǵ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:200

AN 07

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΜΕΛΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΗΣ

- ΣΕ ΘΕΣΗ ΕΥΡΕΣΗΣ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΖΩΝΗ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΖΩΝΗ
- ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΕΝΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ
- ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΕΚΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ
- ΑΤΑΥΤΙΣΤΑ - ΑΠΩΛΕΣΜΕΝΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΜΕΛΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΗΣ

- ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΕΚΤΟΣ ΚΟΙΛΟΥ
- ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΣΤΑ ΠΕΡΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ
- ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΑΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΖΩΝΗ

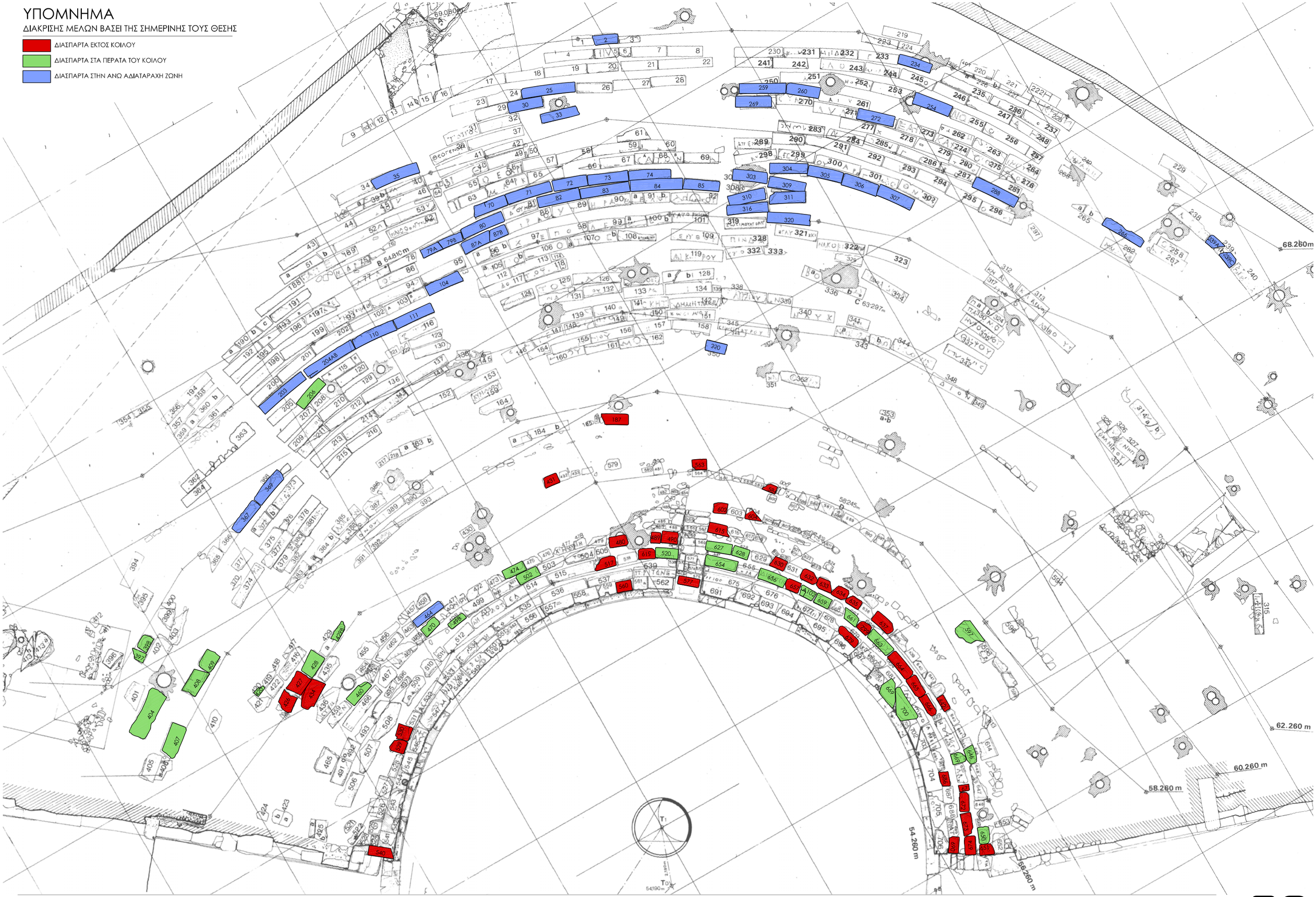

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ Ǩgdzğ dzāǴdzǩdzQgqǸq Gǩādzǰ ādzdzǸq QgqǸq ǰdzǯ dzǸq gǰgQÆādzgǸq 1997-2001 ΚΛΙΜΑΚΑ 1:140 AN09

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΧΑΡΑΞΕΩΝ

- ΟΛΟΚΛΗΡΕΣ ΣΩΖΟΜΕΝΕΣ ΣΕΙΡΕΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ
- ΓΡ. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕΙΡΩΝ ΚΟΙΛΟΥ
- 42 ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΣΕΙΡΩΝ ΚΟΙΛΟΥ
- ΑΞΟΝΕΣ ΚΛΙΜΑΚΩΝ
- ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΚΛΙΜΑΚΩΝ
- ΑΝΑΛΗΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΙΧΟΙ
- (5) ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΚΕΡΚΙΔΩΝ

0 1 2 4 8 M

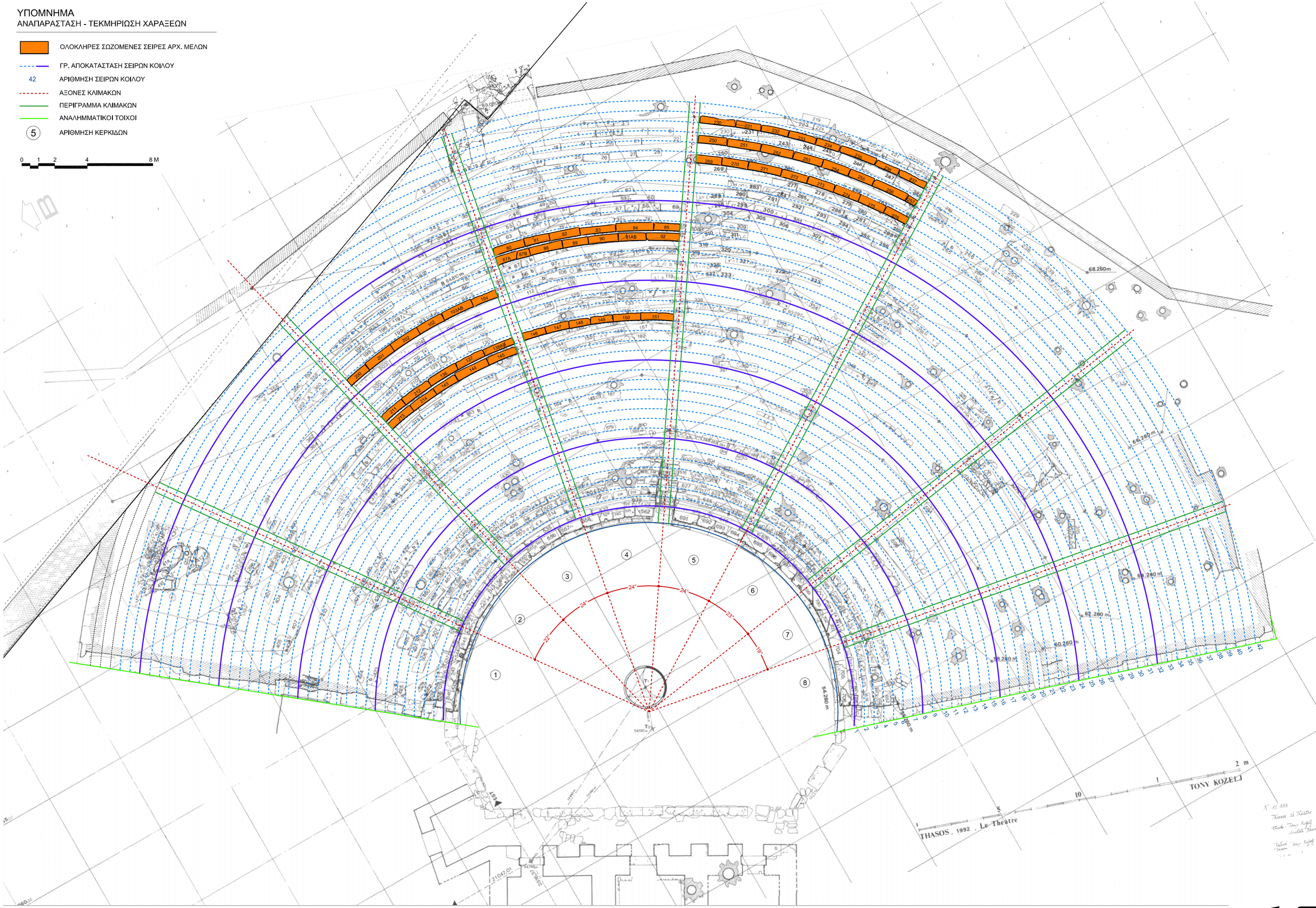

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ā ǭ ā ǰ ā DZ̄ ā Dzdz̄ ā Dzğ̄ - dzgQ̄ ğ DZǩǸDzğ̄ Hū ā DZ̄ ā ǯgǸ ǭ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:200

AN 10

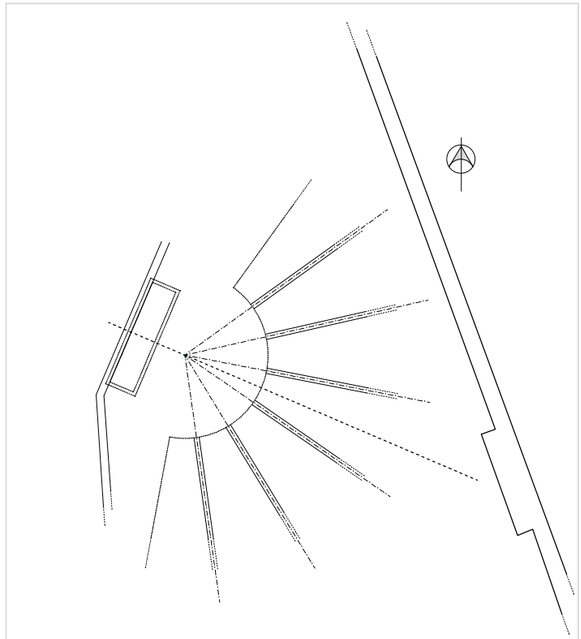

α. ΦΑΣΗ ΚΛΑΣΙΚΗ, 5ος αι. π.Χ.

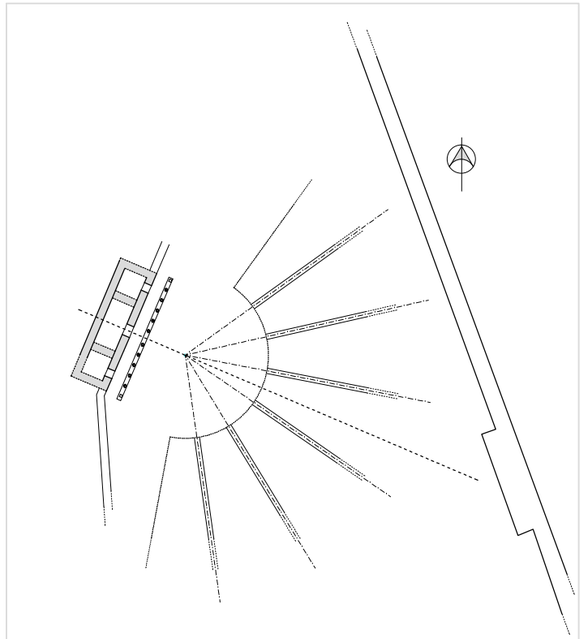

β. ΦΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ Α', 3ος αι. π.Χ.

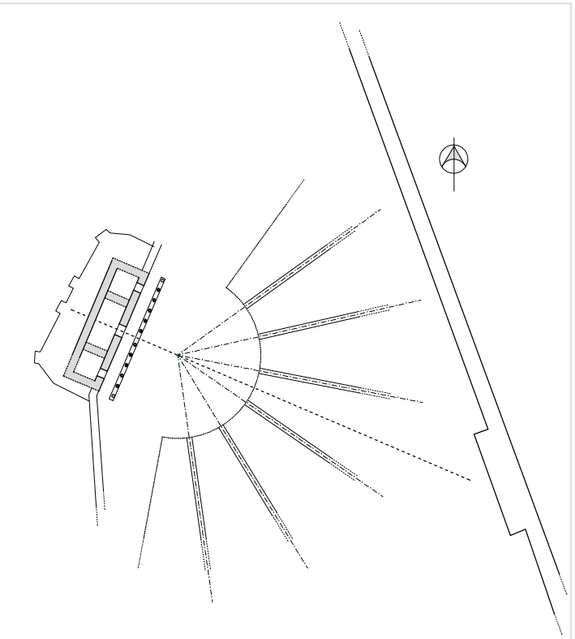

γ. ΦΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ Β', 3ος αι. π.Χ.

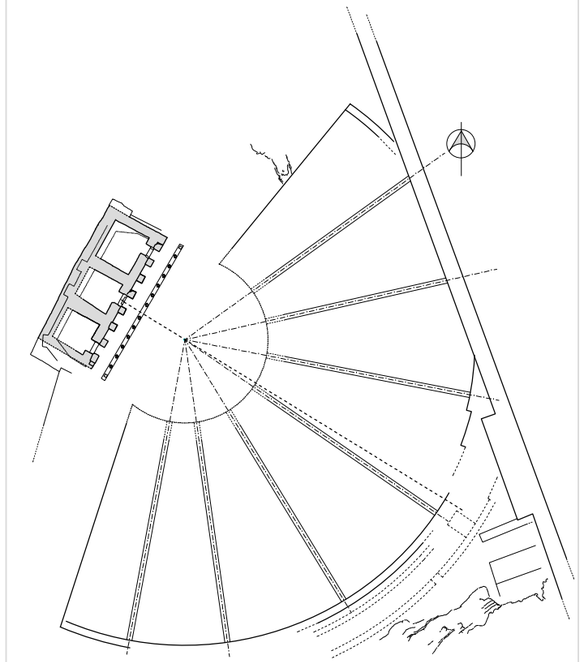

δ. ΦΑΣΗ ΡΩΜΑΪΚΗ Α', 1ος αι. μ.Χ.

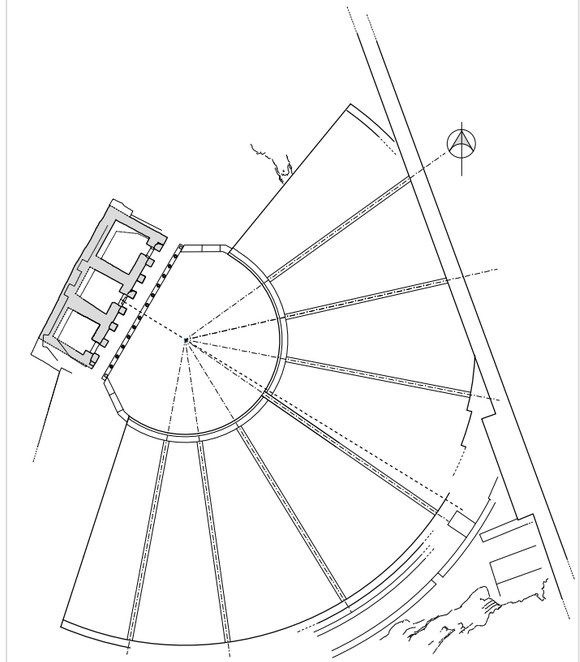

ε. ΦΑΣΗ ΡΩΜΑΪΚΗ Β', 2ος αι. μ.Χ.

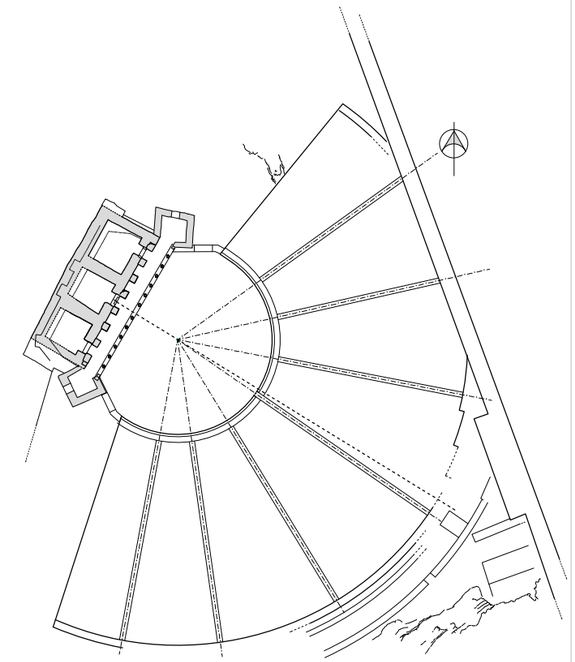

στ. ΦΑΣΗ ΡΩΜΑΪΚΗ Γ' (πλήρης αρένα)

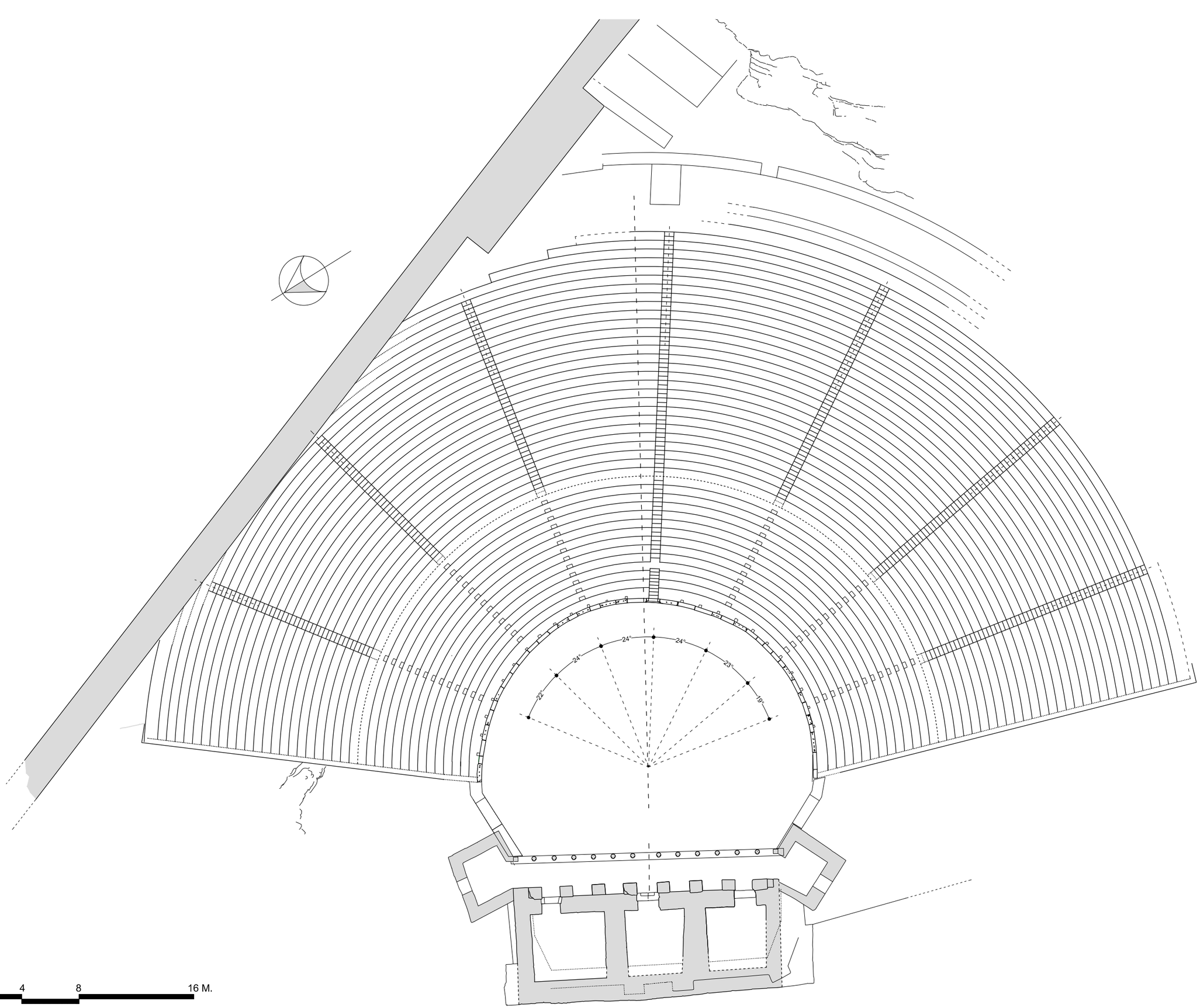

0 1 2 4 8 16 Μ.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ā ō ā ǫĠDzğ: ā ō ā ǰ ā DZ ā Dzdz ā Dzğ æ' DZÑ Ō ā ìQğDz ģ ā Dzğ Dz

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:250 AN 12

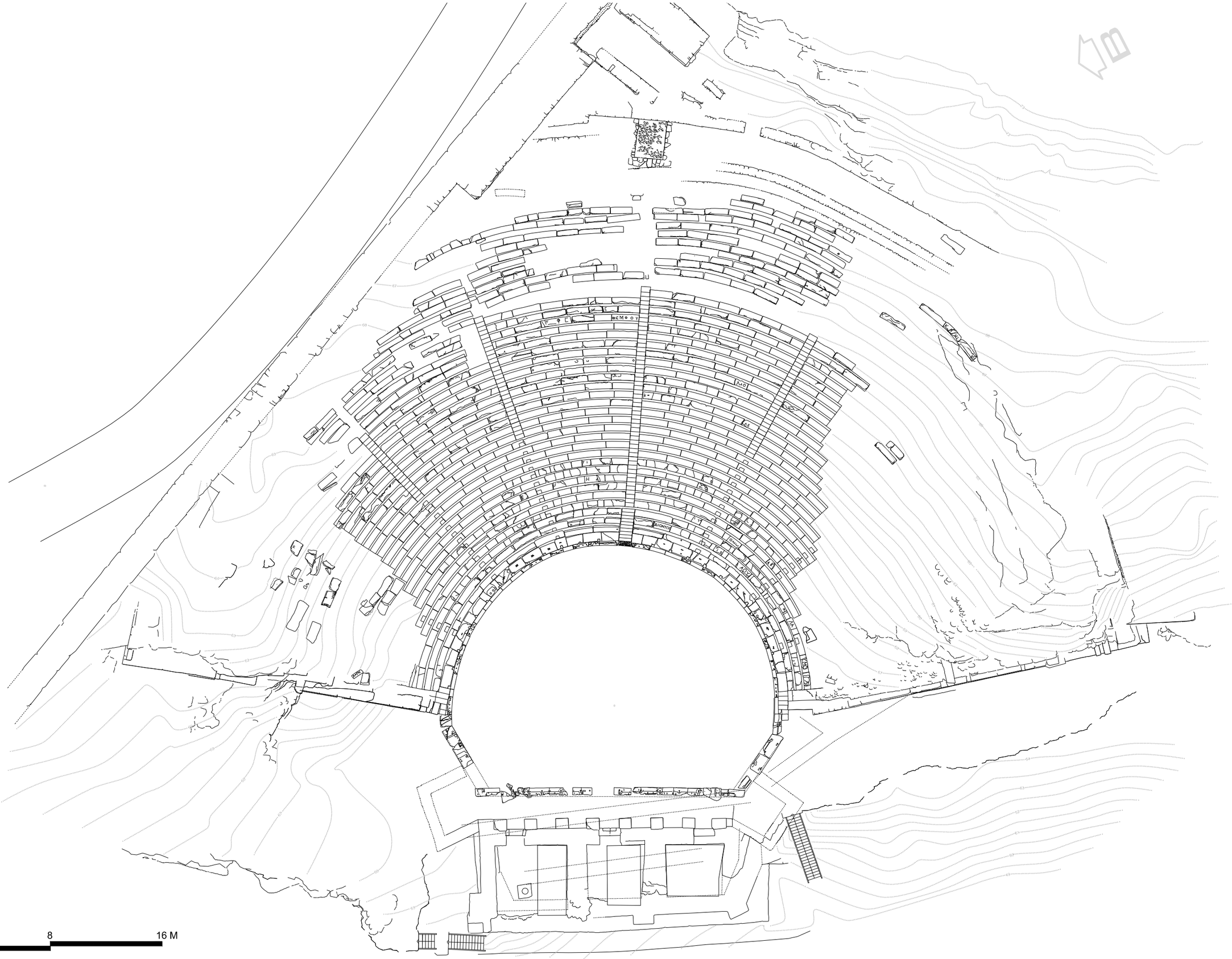

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ǰDZ ǯdzāDzğ āǰ ǯQādzāDzdzāDzğDz: Qādzǯ pğ Ǩgādz DZ ǯǴ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:250

ǰDZ 01

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΟΙΛΟΥ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

- ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ
- ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ
  ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΤΑΘΜΗ
- 65 ΙΣΟΫΨΕΙΣ ΑΝΑ 0,5Μ.
- (5) ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΚΕΡΚΙΔΩΝ
- ΜΙΚΡΟΠΑΣΣΑΛΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΚΕΡΚΙΔΩΝ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
- 162 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997 - 2001)
- ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ, ΑΠΟ ΜΑΡΜΑΡΟ
- ΠΕΡΙΤΥΠΩΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

0 1 2 4 8 Μ

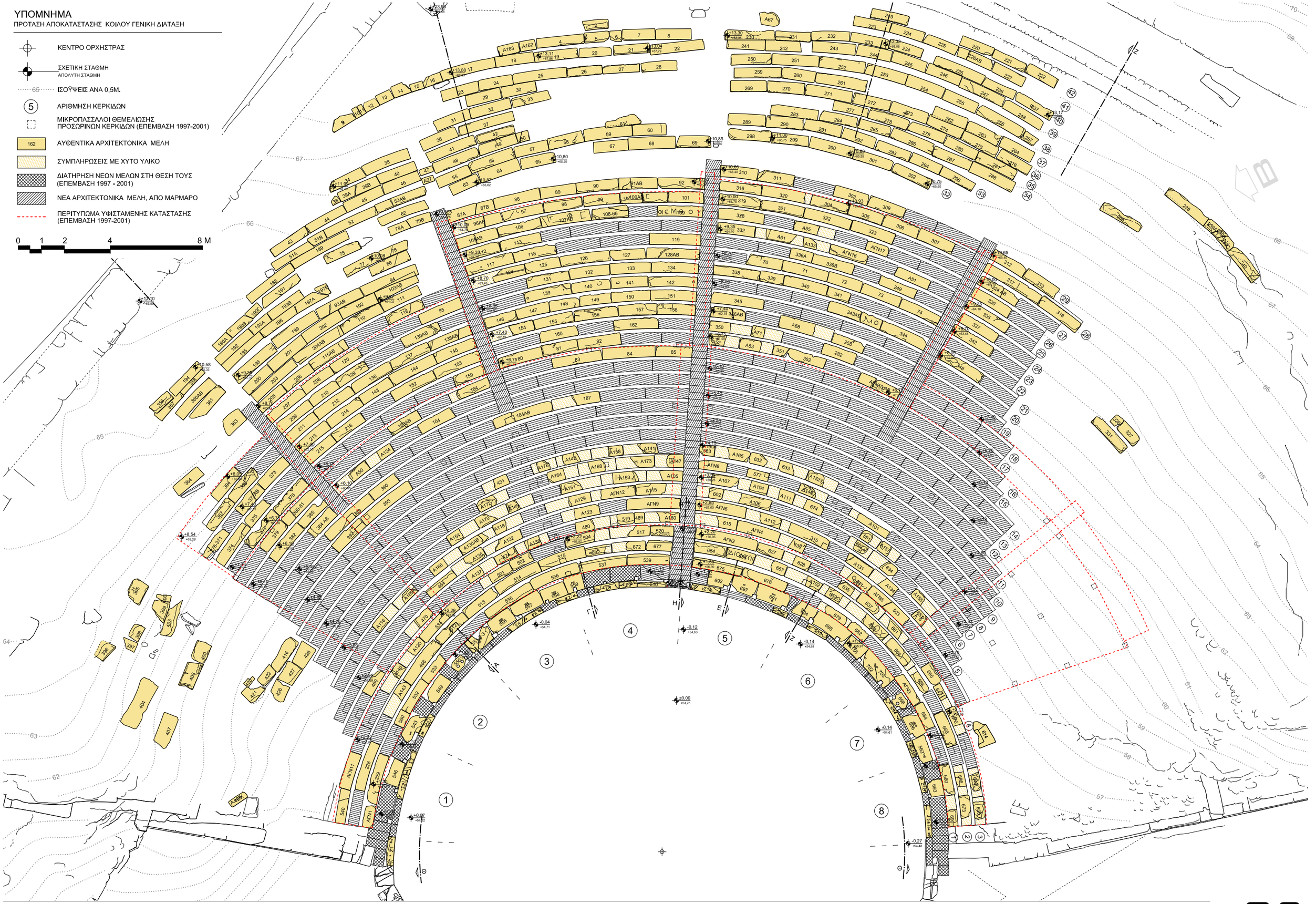

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΚΟΙΛΟΥ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:140

ΦΥΛΛΟ 02

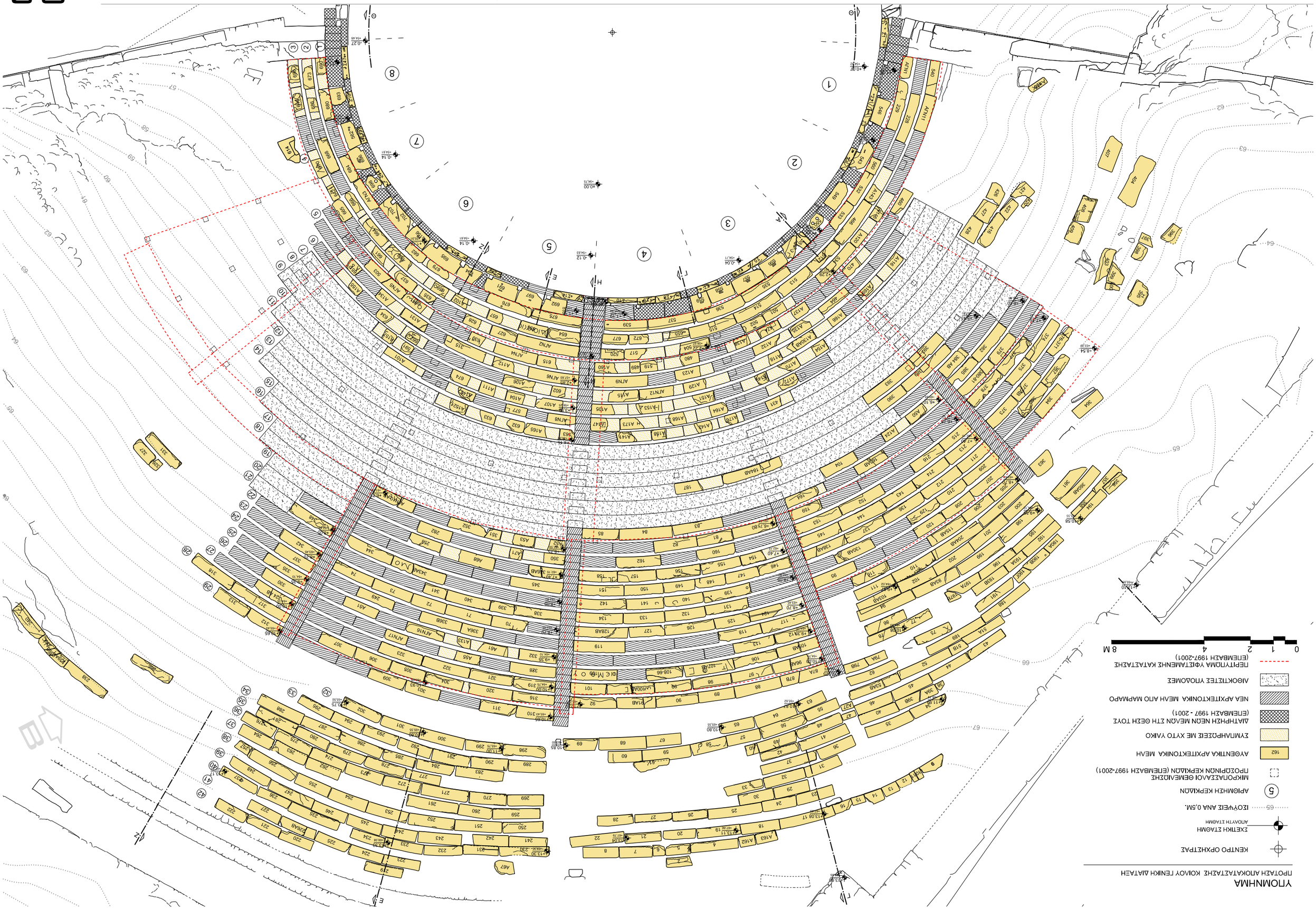

Α ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Β

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Γ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Δ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ε

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ζ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Η

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Θ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ι

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Κ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Λ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Μ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ν

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ξ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ο

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Π

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ρ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Σ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Τ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Υ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Φ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Χ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ψ

ΔΙΑΤΟΜΗ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ Ω

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ

ΗΠΙΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΑΔΙΑΤΑΡΑΧΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΜΕΛΩΝ IN SITU
- ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥΣ ΘΕΣΗ ΜΕ ΜΙΚΡΟΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥΣ ΘΕΣΗ

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΗ ΕΥΡΕΣΗΣ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΒΑΣΗΣ ΚΟΙΛΟΥ (ΦΑΣΗ ΛΑΖΑΡΙΔΗ - ΑΓΝ.ΑΡΧ.ΘΕΣΗ)
- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ1997-2001)
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΩΝ ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΝΕΑ ΘΕΣΗ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΟΛΩΝ ΤΑΥΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΝΕΑ ΘΕΣΗ
- ΕΠΑΝΑΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΤΑΥΤΙΣΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΒΑΣΕΙ ΘΕΣΗΣ ΕΥΡΕΣΗΣ
- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997 - 2001)
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
- ΝΕΑ ΜΑΡΜΑΡΙΝΑ ΜΕΛΗ
- ΠΕΡΙΤΥΠΩΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

0 1 2 4 8 M

ā ǰ ǯ Q ā dz ā Dz dz ā Dz ğ dz ǯ Ǵ Q ǯ ǩ Q ǯ Ǵ dz ǯ Ǵ ā DZ Hu ā ǩ ǯ Ǵ Ǩ g ā dz DZ ǯ Ǵ Ǩ ā Dz ǯ Ǵ

ǰ DZ ǯ dz ā Dz ğ ā ǰ ǯ Q ā dz ā Dz dz ā Dz ğ Dz: dz g Q Q̌ ğ DZ ǩ Ǹ Dz ğ G ǩ ā dz ā Ǯ ğ Dz ā DZ Hu. Q̌ g Q Ǹ Q̌

Q Q ǩ Q̌ ā Q ā 1:140

ǰ DZ 04

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ - ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

- ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΙΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
- ΝΕΑΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ ΑΠΟ ΜΑΡΜΑΡΟ
- ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΗ ΖΩΝΗ ΑΝΩ ΚΟΙΛΟΥ (ΗΠΙΑ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΔΙΑΤΑΞΗ)
- ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΑ ΝΕΑ ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ
- ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
- ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΩΣ ΕΧΟΥΝ
- ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΩΜΑΤΙΝΟΥ ΠΡΑΝΟΥΣ
- ΣΤΕΡΕΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΤΟΙΧΩΝ
- ΠΕΡΙΤΥΠΩΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

0 1 2 4 8 M

Τομή Α-Α (Διάγραμμα ροής: Σήμερα - Αποκατάσταση)

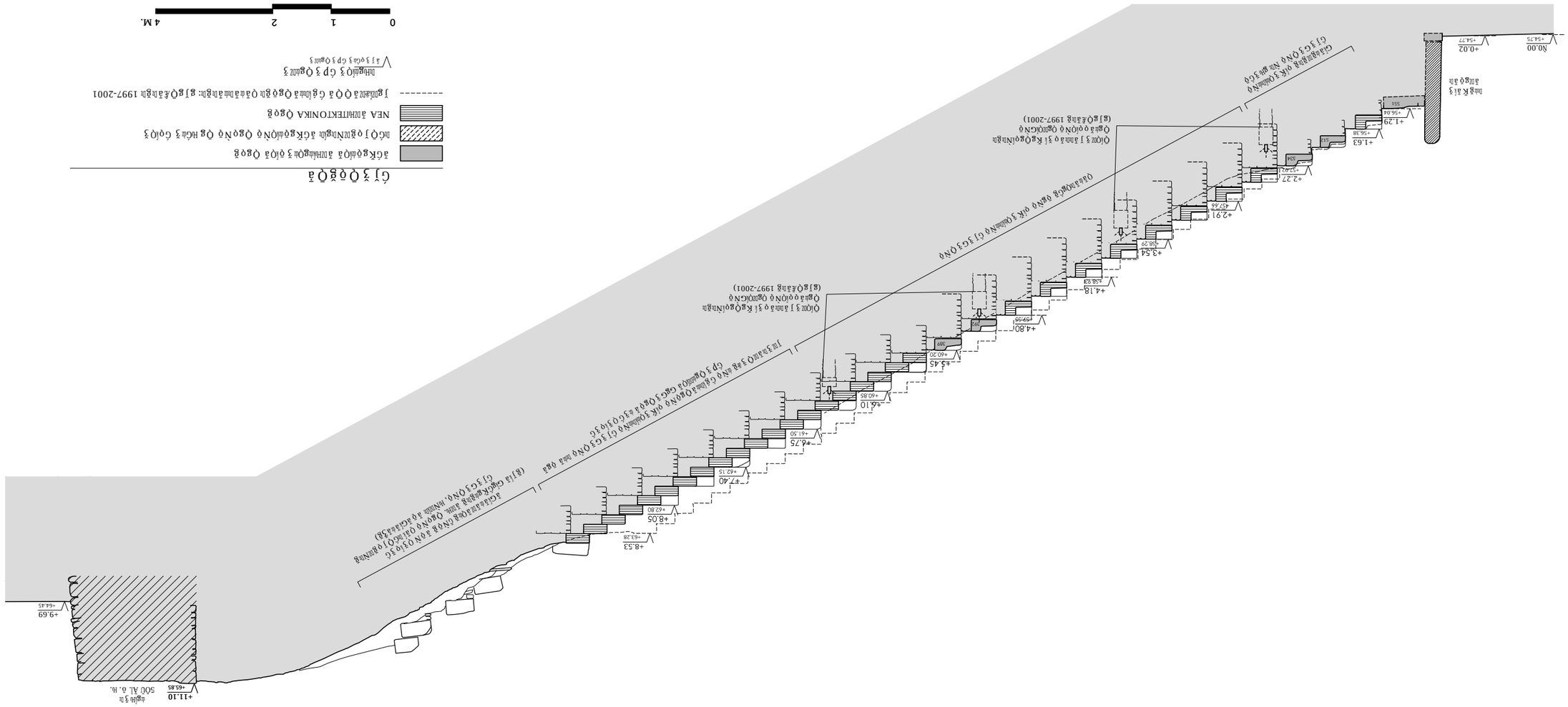

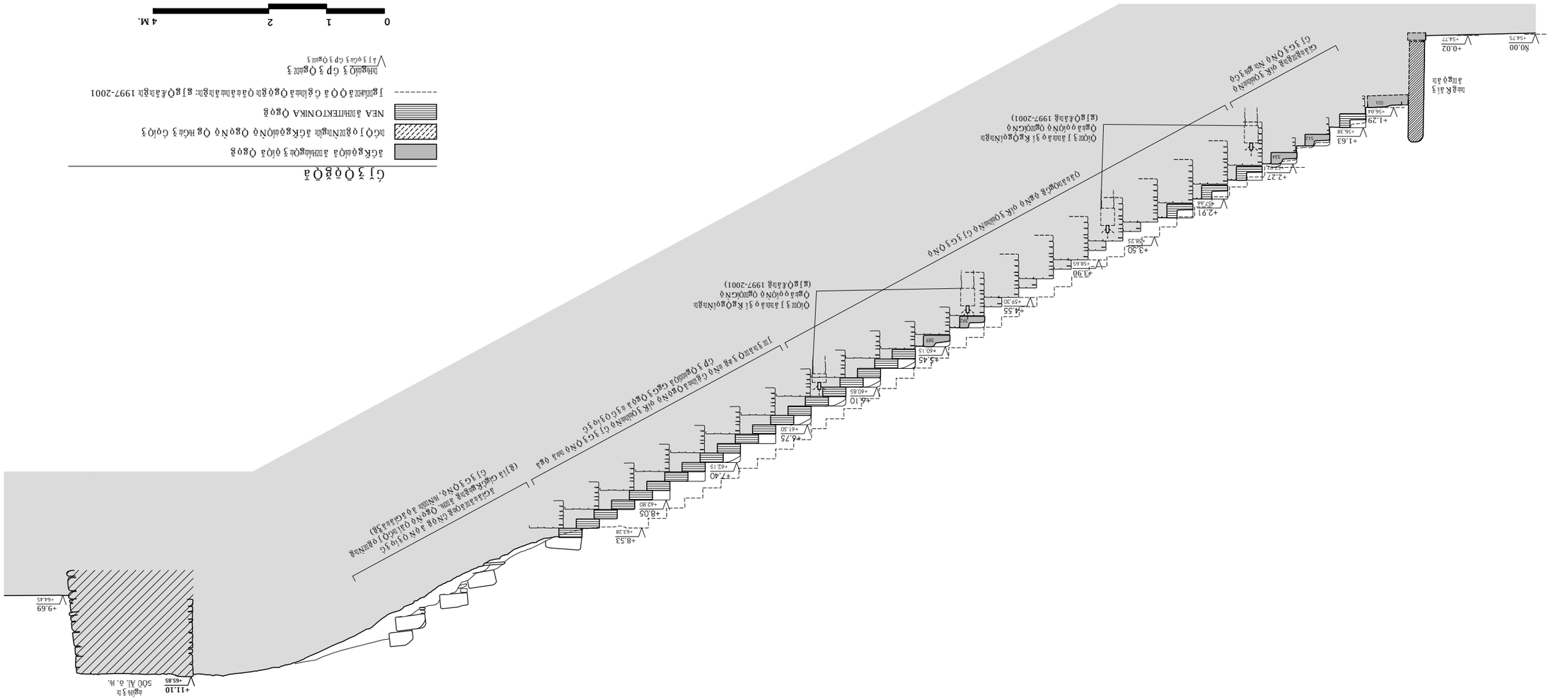
Ομάδα δρόμων προς Σταυρονικήτα
Ομάδα δρόμων προς Ν. Καρούλια
(Βλ. Σχέδια 1997-2001)
Ομάδα δρόμων προς Σταυρονικήτα
(Βλ. Σχέδια 1997-2001)
Ομάδα δρόμων προς Ν. Καρούλια
Ομάδα δρόμων προς Σταυρονικήτα
(Βλ. Σχέδια 1997-2001)
Ομάδα δρόμων προς Ν. Καρούλια
(Βλ. Σχέδια 1997-2001)
Ομάδα δρόμων προς Σταυρονικήτα

ρaδεfab fgdCfEfaefabe: εabb B

ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 75 ρ3 Ο8

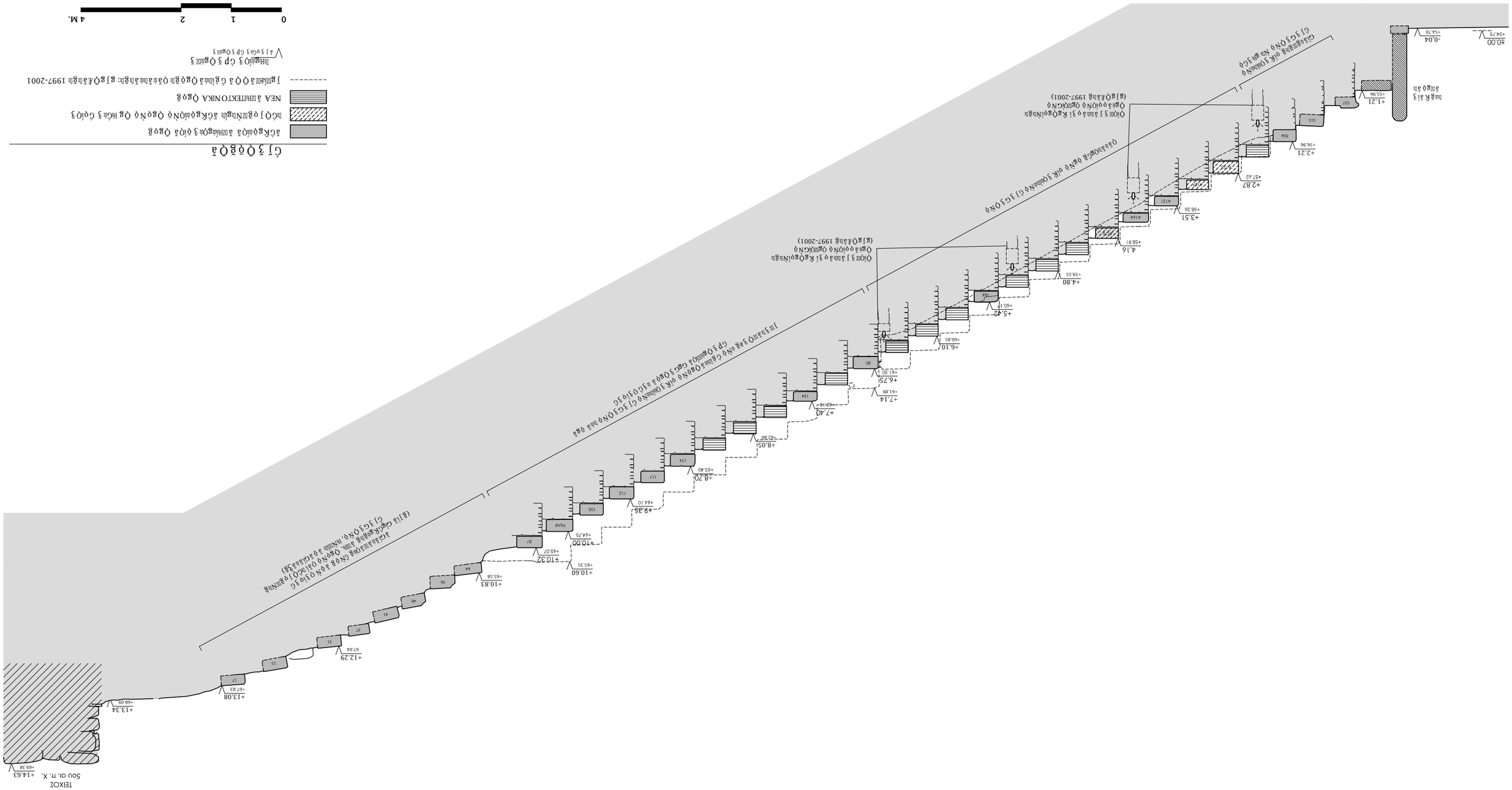
ΤΕΙΧΟΣ
Sou Gi. Π. Χ.
+14.63
+69.38
+13.34
+68.09
+13.08
+67.83
+12.29
67.64
+10.83
+65.58
+10.60
+65.35
+10.32
+63.07
+10.00
+64.73
+9.35
+64.10
+8.70
+63.45
+8.05
+62.80
+7.40
+62.15
+7.14
+61.89
+6.75
+61.50
+6.10
+60.85
+5.42
+60.17
+4.80
+59.55
4.16
+58.91
+3.51
+58.26
+2.87
+57.63
+2.21
+56.96
+1.21
+55.96
-0.04
+54.70
+0.00
+54.75
ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΔΗΜ. ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΖΟΥ
(Β)ΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΔΗΜ. ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΖΟΥ

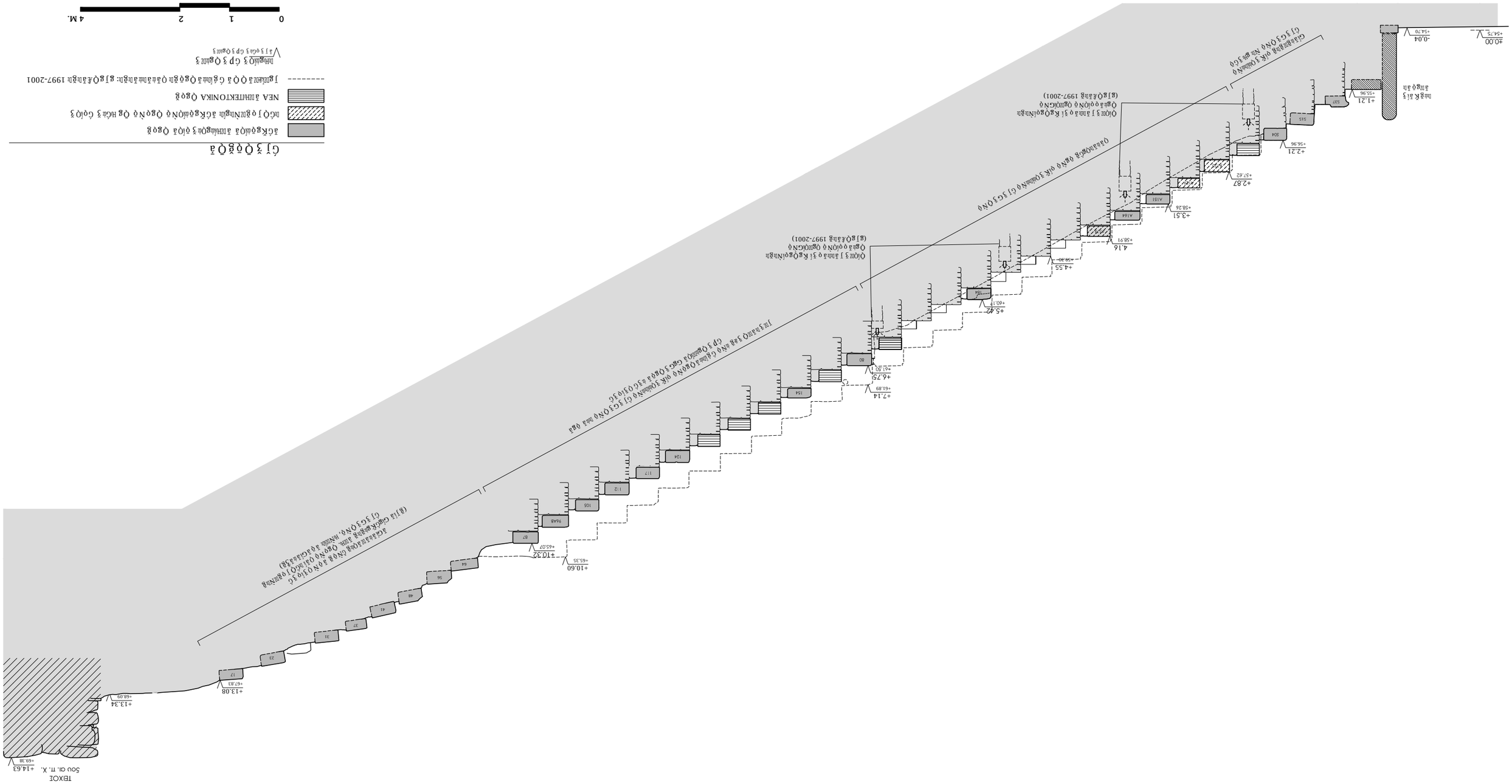

ΤΕΙΧΟΣ
δου αι. π. Χ.

(βλ/τα σφόκ.βφρε δΝΘ8 ΔΝΟΥΙΟ3Ό
ΕΔΑΦΟΣΤΡΩΜΑΤΟΣ ΔΥΤ.ΟΦΟΥΟ ΟΔΥΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΤΟΜΗΣ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ Α-Α
ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΚΛΙΜΑΚΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ Β-Β

Ομάδα θεατών στις κερκίδες
(βλ.σχέδια 1997-2001)

Θέση για λαμπάδα στις κερκίδες
Θέση για φώτα θεατών
(βλ.σχέδια 1997-2001)

Ομάδα θεατών στις πάνω κερκίδες

Ομόηχος

- Αρχαία κατασκευή
- Νεότερη κατασκευή από τσιμεντόλιθους
- ΝΕΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΘΕΑΤΡΟΥ
- Γραμμή ορόσημων: βλ.σχέδια 1997-2001

Κλίμακα 1:75

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΘΑΣΟΥ

ρaδεlab lgaCfElaelabe: εabb b

ρ3 1 Ω

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:75

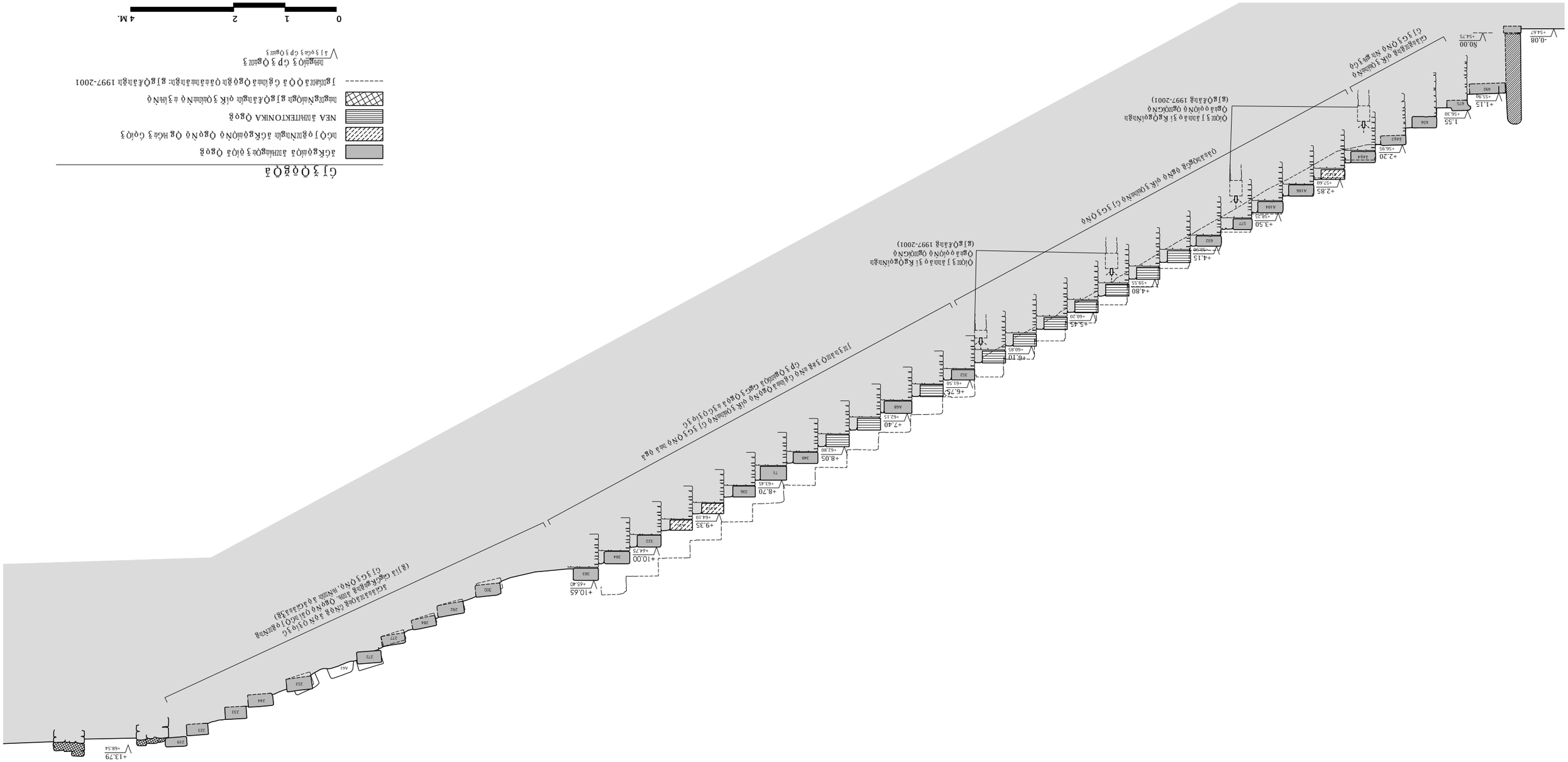

ĝ ĵ ẑ ŏ ŏ ĝ ŏ ẑ ā

- ā G K ĝ ŏ ĵ ā ā Ω Π ĥ ĥ ĝ ŏ ω ẑ ŏ ĵ ŏ ī ā ŏ g ĝ ŏ
- Π ĉ Ŏ ĵ ŏ ŷ ĝ Ω Π ĝ ŏ ω ā G K ĝ ŏ ω ĥ ŏ Ν ŏ ŏ g ĝ Ν ŏ ŏ g H ĉ ω ẑ G ŏ ĵ ẑ
- N E A ā Ω H Ψ T Ε Κ Τ Ο Ν Ι Κ Α ŏ g ŏ ĝ
- Π ω g Ω Ψ Ν ĥ ŏ g ĝ g ĵ ĝ Ó ẑ ā Π ω g ĝ ω ŏ ĵ Κ ẑ ŏ ω ĥ ω Ν ŏ ĝ ẑ Η Ν Ν ŏ
- ĵ g Ω Ĥ ω Ω ŏ ī ā G ĵ Π ω ā Ó g ŏ ĝ ω ŏ ī ā ā Ω ω ā ĝ ω: g ĵ ĝ Ó ẑ ā ĝ ω 1997-2001

Π Η ĝ ĥ ĥ ŏ ẑ G p ẑ ŏ g ω Ω ẑ
ā ĵ ẑ ŏ ĉ ω ẑ G p ẑ ŏ g ω ẑ ẑ

ρaδεlab lgάCΓεlaεlabe: εάbb Β - ΒΒΓεεΓΓΕΒCCb

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:75 ρΕ 7 7

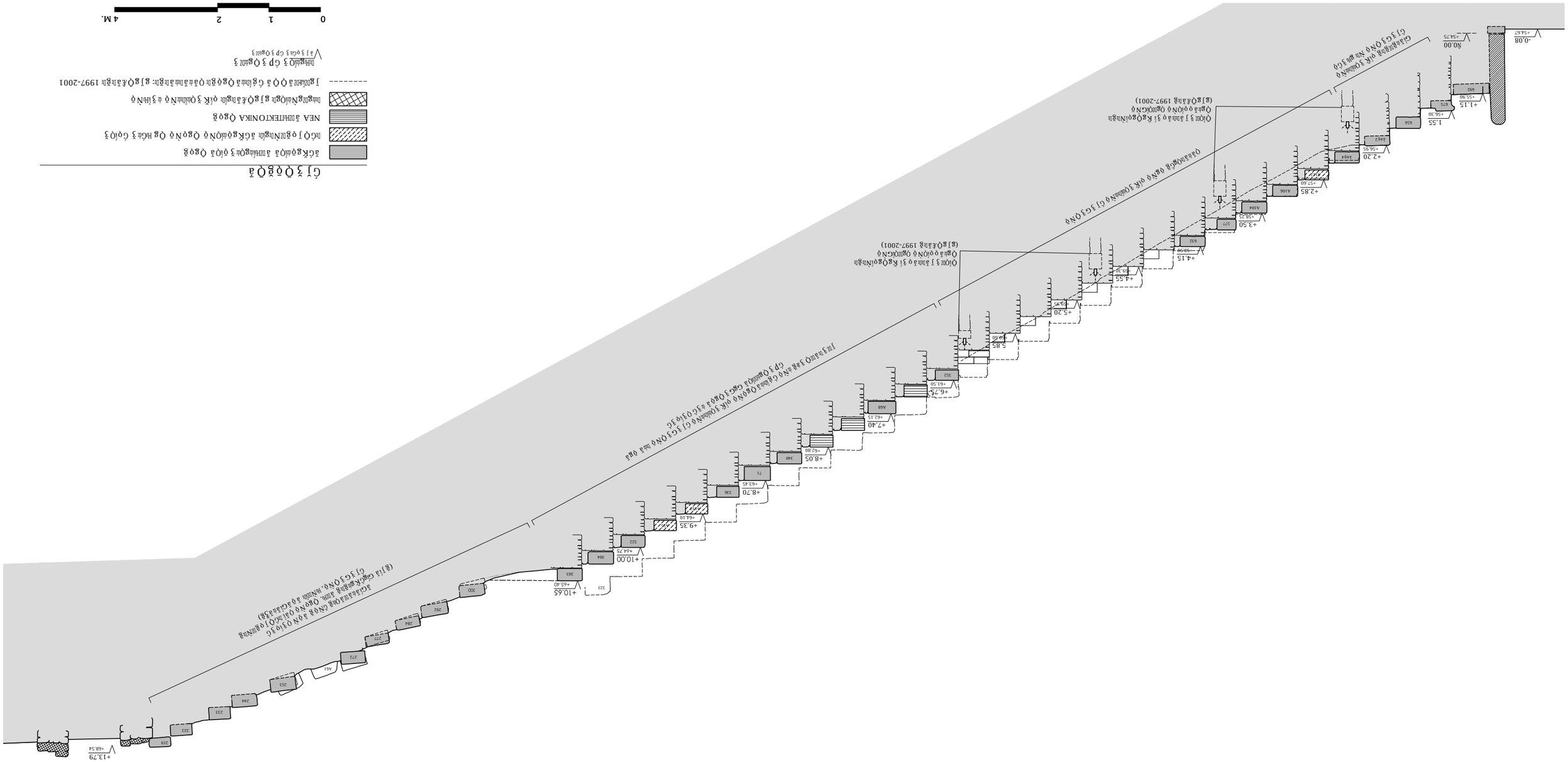

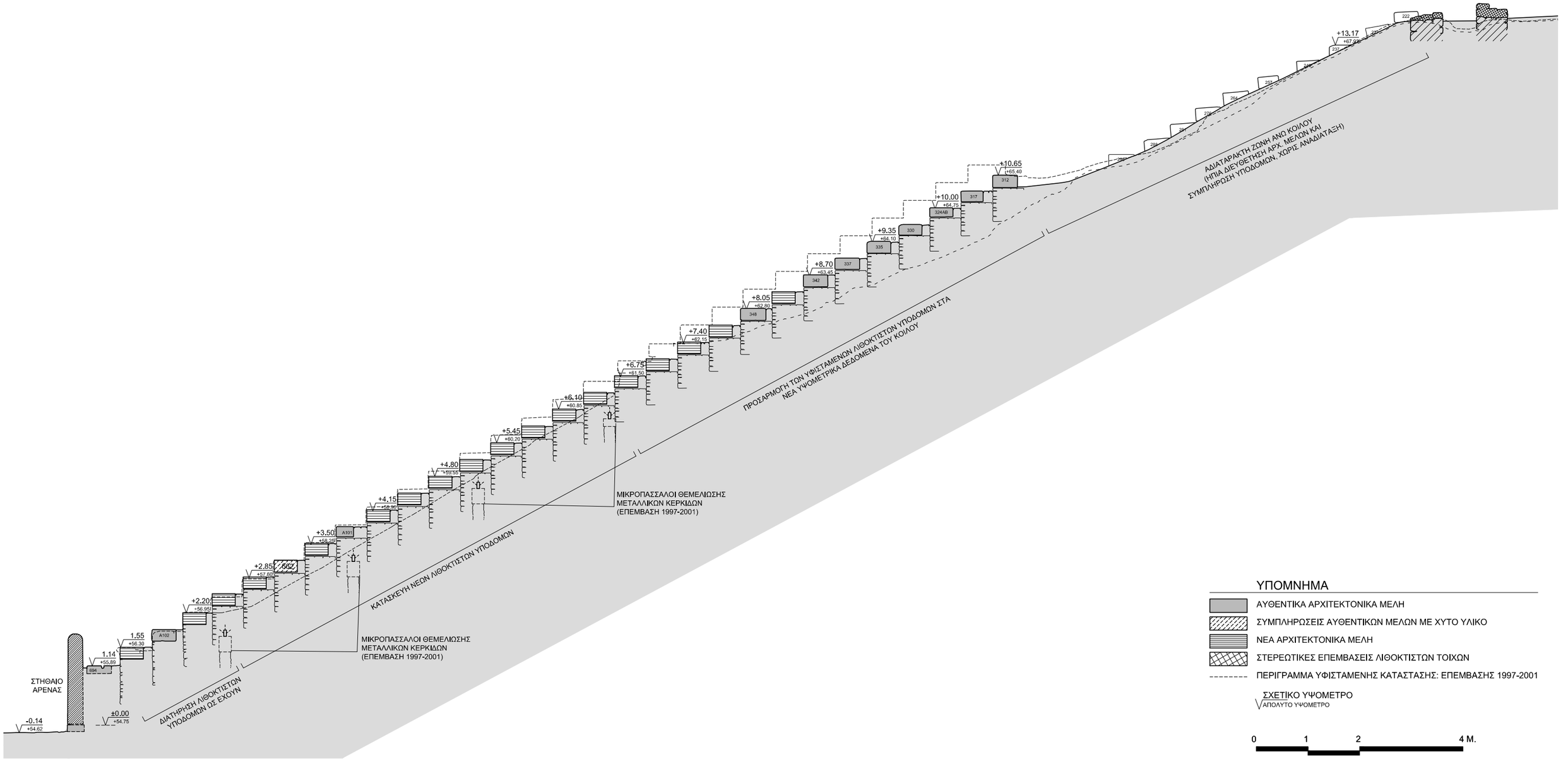

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
- ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΣΤΕΡΕΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΤΟΙΧΩΝ
- ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ: ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ 1997-2001

ΣΧΕΤΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΑΠΟΛΥΤΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ

0 1 2 4 Μ.

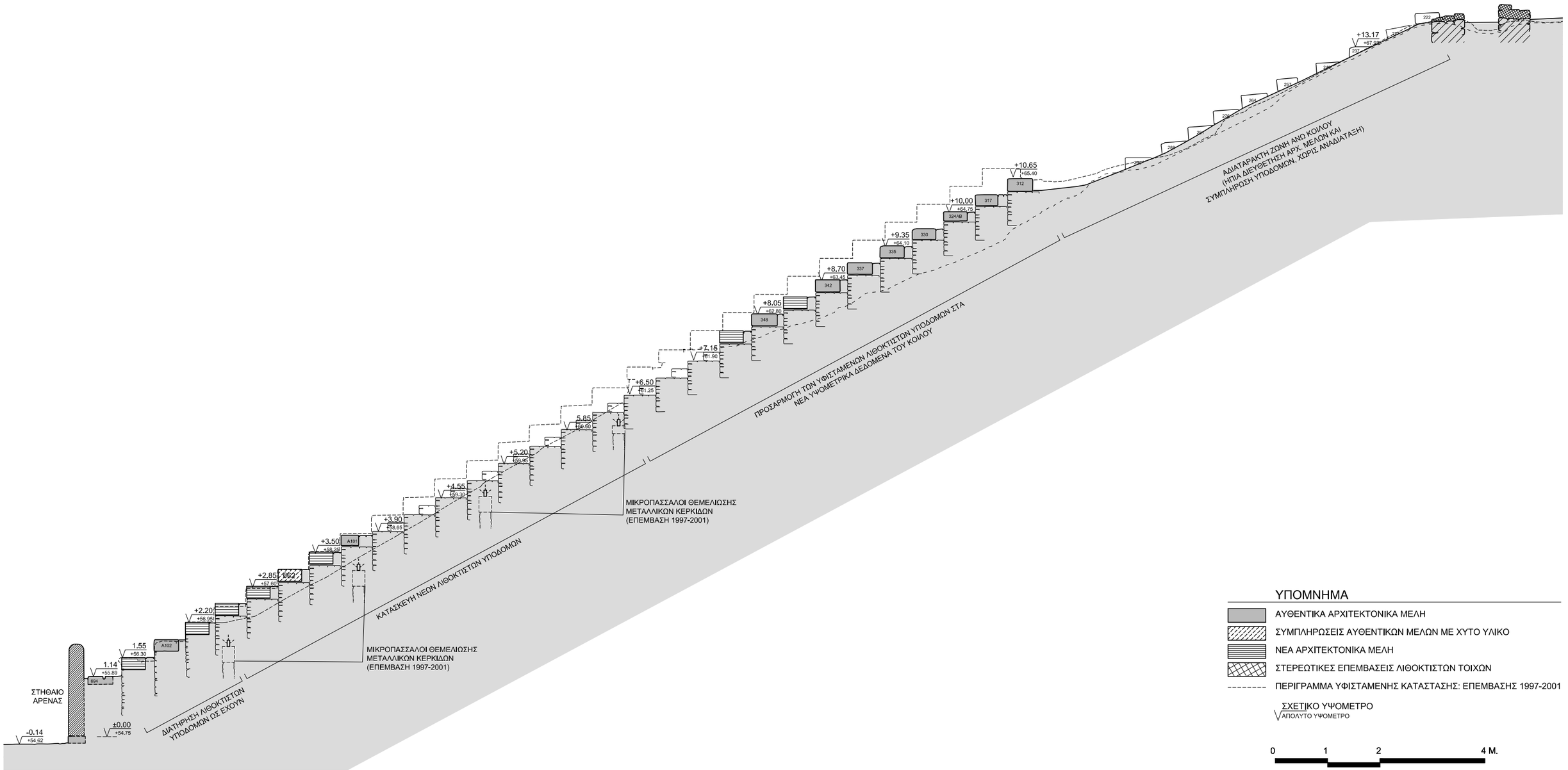
+13.17
+67.32
+10.65
+65.40
+10.00
+64.75
+9.35
+64.10
+8.70
+63.45
+8.05
+62.80
+7.15
+61.90
+6.50
+61.25
5.85
+60.60
+5.20
+59.95
+4.55
+59.30
+3.90
+58.65
+3.50
+58.25
+2.85
+57.60
+2.20
+56.95
1.55
+56.30
1.14
+55.89
±0.00
+54.75
-0.14
+54.62
ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΗ ΖΩΝΗ ΑΝΩ ΚΟΙΛΟΥ
(ΗΠΙΑ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΑΡΧ. ΜΕΛΩΝ ΚΑΙ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΔΙΑΤΑΞΗ)
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΑ
ΝΕΑ ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
ΜΙΚΡΟΠΑΣΣΑΛΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ
ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΕΡΚΙΔΩΝ
(ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
ΜΙΚΡΟΠΑΣΣΑΛΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ
ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΕΡΚΙΔΩΝ
(ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ
ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΩΣ ΕΧΟΥΝ
ΣΤΗΘΑΙΟ
ΑΡΕΝΑΣ
ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
ΣΤΕΡΕΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΤΟΙΧΩΝ
ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ: ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ 1997-2001
ΣΧΕΤΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΑΠΟΛΥΤΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
0
1
2
4 Μ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΧΥΤΟ ΥΛΙΚΟ
- ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕΛΗ
- ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001)

ΣΧΕΤΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΑΠΟΛΥΤΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ

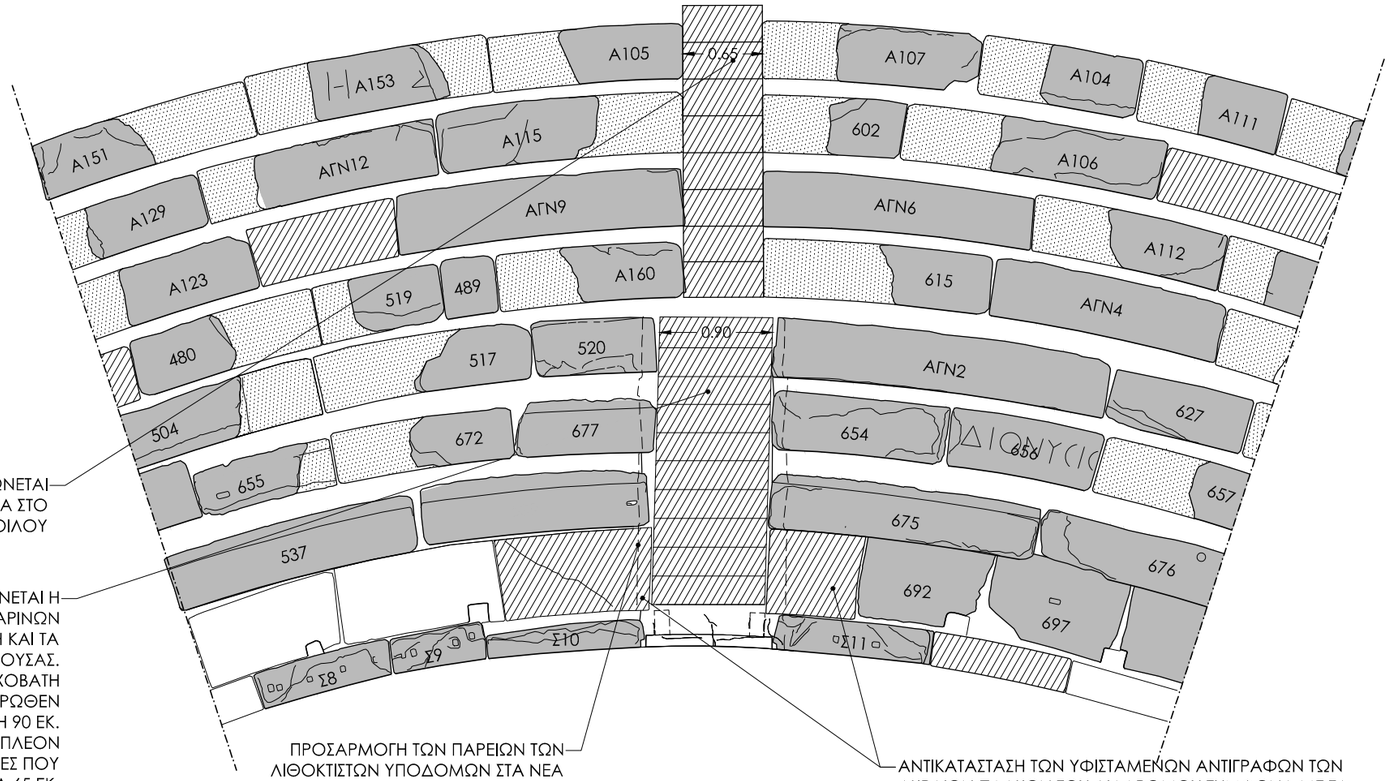

ΚΛΙΜΑΚΑ ΠΛΑΤΟΥΣ 65 ΕΚ. ΜΕΓΕΘΟΣ ΠΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΣΤΟ ΑΝΩ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΛΟΥ

ΓΙΑ ΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ Η ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΜΑΡΜΑΡΙΝΩΝ ΟΛΟΣΩΜΩΝ ΑΝΑΒΑΘΜΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ. ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟΒΑΤΗ ΛΑΞΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΑΥΤΗΣ ΟΡΘΟΣΤΑΤΩΝ ΤΟΥ ΣΤΗΘΑΙΟΥ ΣΕ ΑΠΟΣΤΑΣΗ 90 ΕΚ. ΟΣΤΟΣΟ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟΝ ΝΑ ΥΠΗΡΧΑΝ ΚΑΙ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΑΡΑΣΤΑΔΕΣ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΣΤΑΤΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΖΑΝ ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΣΤΑ 65 ΕΚ. ΕΛΛΕΙΨΕΙ ΣΑΦΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΚΛΙΜΑΚΑ ΠΛΑΤΟΥΣ 90 ΕΚ. ΚΑΙ ΟΙ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΕΣ ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΕΣ ΠΑΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΙΩΝ ΤΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΑ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΛΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ ΤΩΝ ΑΚΡΑΙΩΝ ΠΛΑΚΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΛΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

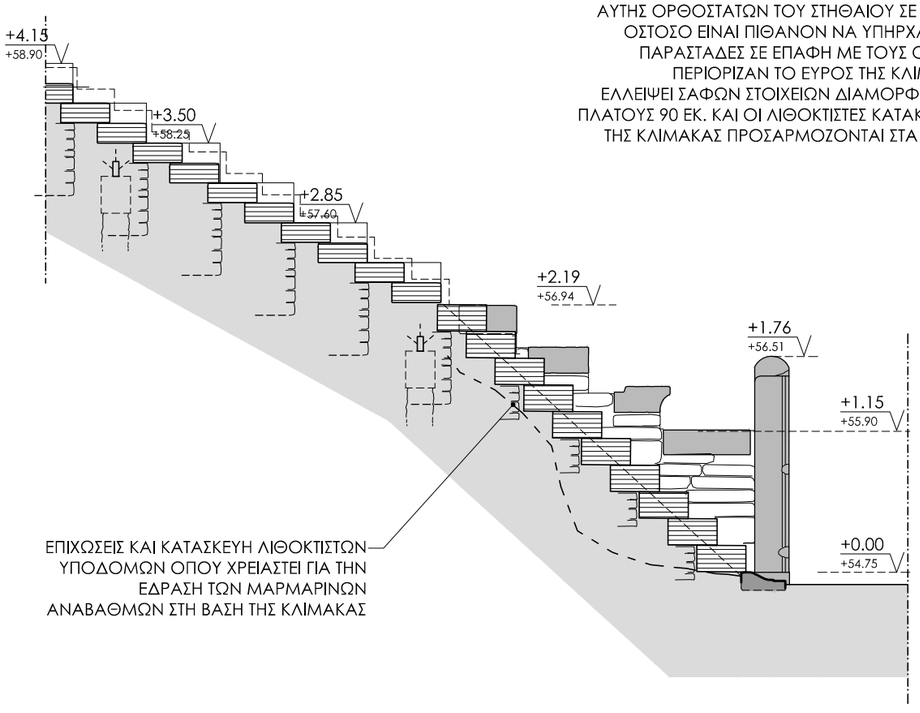

ΕΠΙΧΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΠΟΥ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΜΑΡΜΑΡΙΝΩΝ ΑΝΑΒΑΘΜΩΝ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

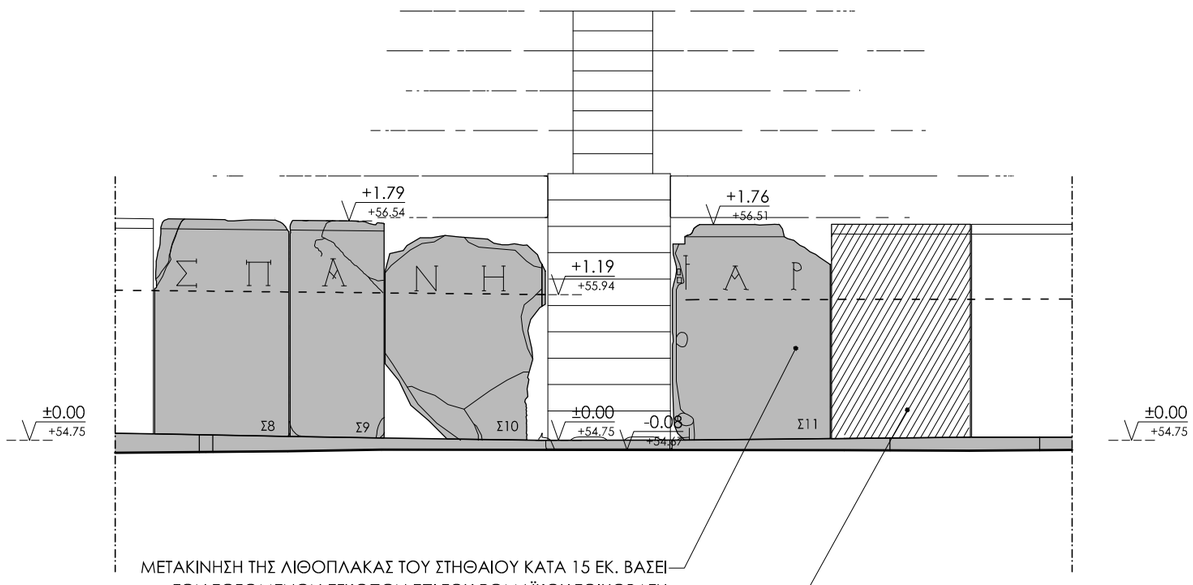

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΛΙΘΟΠΛΑΚΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗΘΑΙΟΥ ΚΑΤΑ 15 ΕΚ. ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΕΓΚΟΠΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΤΟΙΧΟΒΑΤΗ

ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΥ ΛΙΘΟΠΛΑΚΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗΘΑΙΟΥ (ΕΠΕΜΒΑΣΗ 1997-2001) ΜΕ ΝΕΟ ΩΣΤΕ ΝΑ ΚΑΛΥΦΘΕΙ ΤΟ ΚΕΝΟ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΑΝΗΣ (ΔΕΞΙΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΔΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ)

0 1 2 4 Μ.

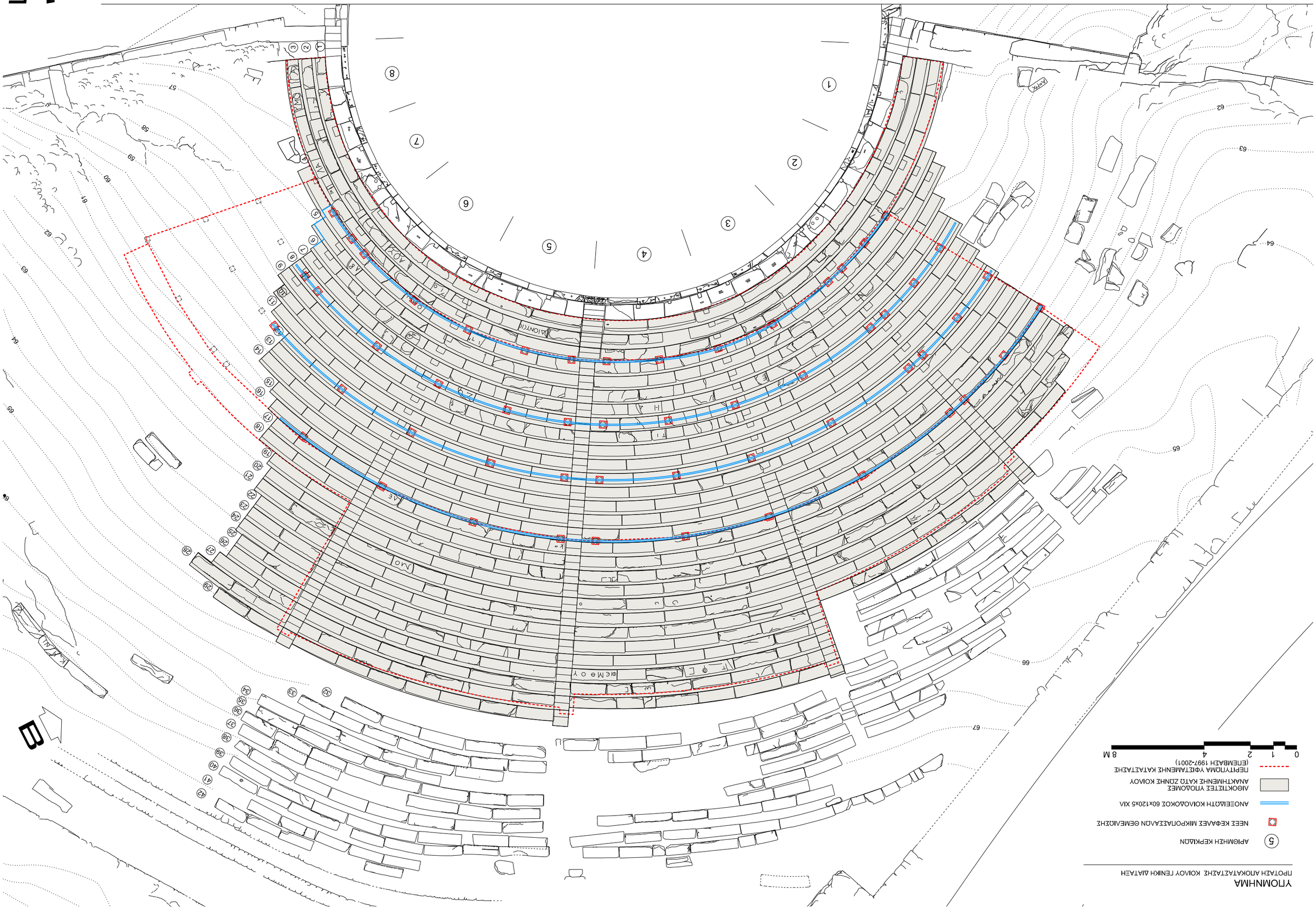

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΗΡΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΟΙΛΟΥ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:40 ΦΥΛΛΟ 5

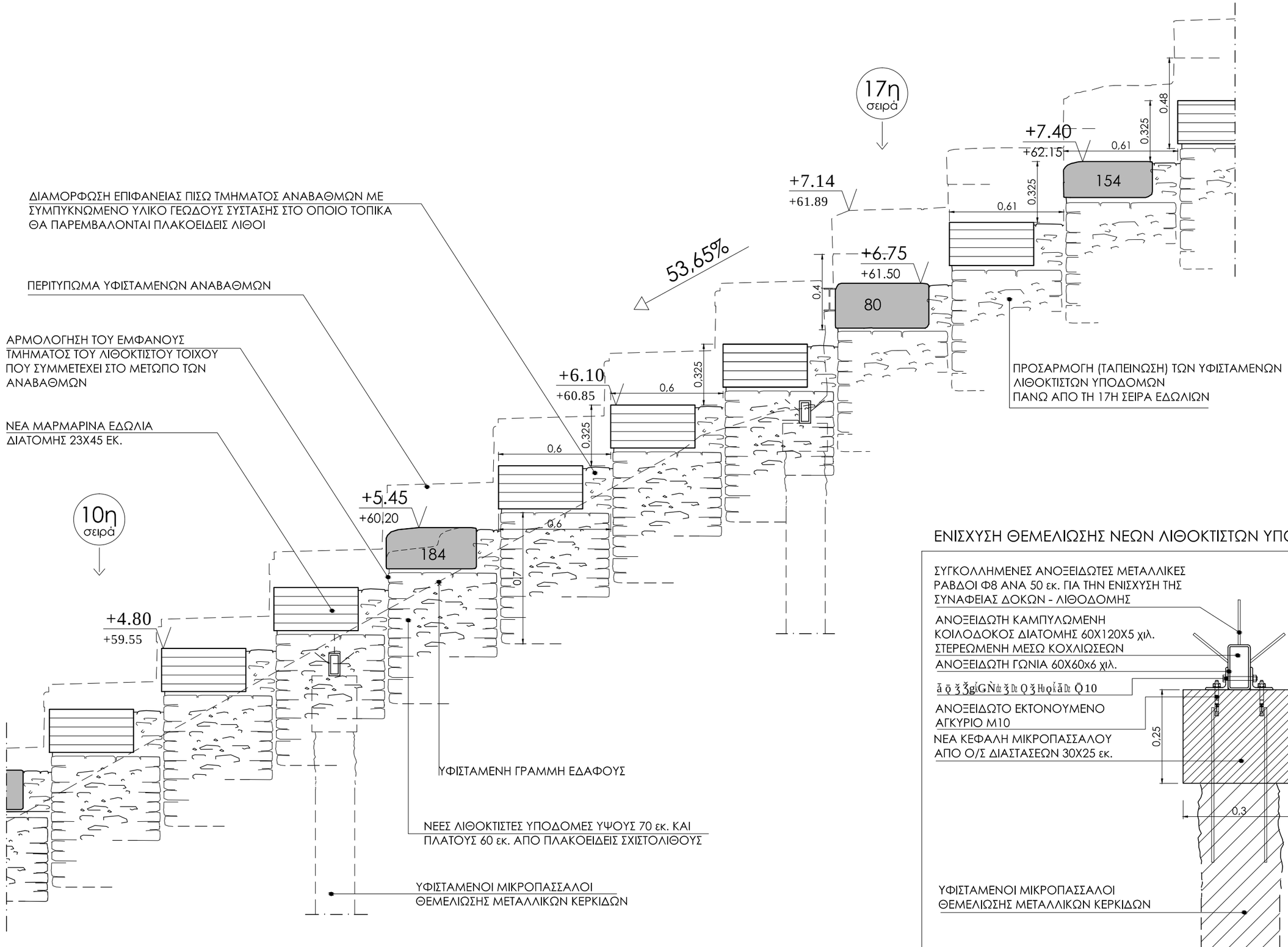

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ ΝΕΩΝ ΛΙΘΟΚΤΙΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
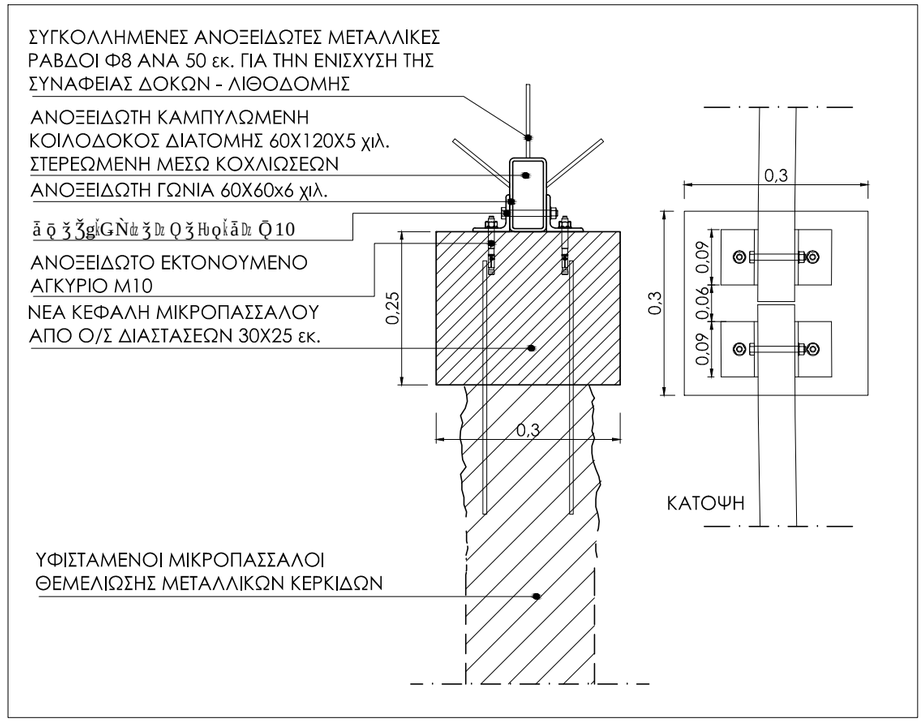
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:10